

Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w Polsce

Ocena szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w szkołach mistrzostwa sportowego, niepublicznych szkołach mistrzostwa sportowego oraz ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży polskich związków sportowych

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Zamawiający:

Ministerstwo Sportu i Turystyki

ul. Senatorska 14

00-082 Warszawa

www.msport.gov.pl

Wykonawca:

Openfield sp. z o. o.

ul. Ozimska 4/7

45-057 Opole

www.openfield.pl

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	5
1.1. Cel i przedmiot badania	7
1.2. Metodologia realizacji badania	9
2. Szkolenie sportowe młodzieży w liczbach	11
2.1. Zawodnicy kategorii młodzieżowych w polskich związkach sportowych.....	11
2.2. Szkolenie sportowe młodzieży w oddziałach mistrzostwa sportowego w latach 2014-2016.....	15
2.3. Szkolenie w ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży polskich związków sportowych.....	19
2.4. Szkolenie grupowe młodzieży uzdolnionej sportowo finansowane ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej	20
2.5. Uczniowie i absolwenci SMS, NSMS i OSSM w kadrach narodowych.....	36
2.6. Sukcesy polskiej młodzieży w imprezach mistrzowskich	38
3. Rekrutacja młodzieży uzdolnionej sportowo	43
3.1. Charakterystyka działań promocyjnych szkół	43
3.2. Motywacje młodzieży do podjęcia nauki	46
3.3. Bariery w naborze młodzieży uzdolnionej sportowo.....	48
4. Warunki treningu	55
4.1. Infrastruktura sportowa	55
4.2. Szkolenie sportowe	59
4.3. Programy szkolenia młodzieży przyjęte przez polskie związki sportowe.....	64
4.4. Możliwości łączenia szkolenia sportowego i edukacji	67
5. Przyszłość młodzieży uzdolnionej sportowo	71
5.1. Możliwości rozwoju kariery sportowej młodzieży po ukończeniu szkół.....	71
5.2. Przyczyny rezygnacji z kontynuacji kariery sportowej	72
5.3. Plany na przyszłość uczniów	74
5.4. Ocena zasadności naboru do kadry narodowej uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM.....	76
6. Systemy szkolenia młodzieży funkcjonujące w wybranych państwach europejskich	79
6.1. Niemcy	79
6.2. Wielka Brytania	80
6.3. Holandia	82
6.4. Szwecja.....	83
6.5. Estonia	84
7. Wnioski i rekomendacje	87

8. Spis rysunków	93
9. Spis tabel	93
10. Spis wykresów.....	94

1. Wprowadzenie

Uzasadnieniem prowadzenia badań nad szkoleniem młodzieży uzdolnionej sportowo są dość powszechne głosy za tym, że sfera ta wymaga udoskonalenia i gruntownych zmian. Takie stanowisko zajęła Najwyższa Izba Kontroli (NIK) w raporcie z kontroli szkolenia sportowego, opublikowanym 26 października 2016 roku. Bezpośrednią przyczyną podjęcia działań kontrolnych w tym zakresie był brak zadowalających sukcesów sportowych na Igrzyskach Olimpijskich w Atenach, Pekinie i Londynie. Po podsumowaniu przez Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT) dwóch cykli olimpijskich (2005-2008 i 2008-2012) okazało się, że spośród 136 juniorów, którzy wywalczyli 89 medali mistrzostw świata, w igrzyskach olimpijskich uczestniczyło zaledwie 17 zawodników wywodzących się z szkół mistrzostwa sportowego (SMS), niepublicznych szkół mistrzostwa sportowego (NSMS) lub ośrodków szkolenia sportowego młodzieży (OSSM). Z tego tylko dwóch zdobyło medale Igrzysk Olimpijskich. Kluczowym wnioskiem wypływającym z kontroli jest stwierdzenie, że finansowany ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF) system szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo jest zdaniem NIK nieskuteczny. NIK za główną przyczynę tego stanu rzeczy uznała fakt, że zarówno MSiT, jak i polskie związki sportowe (pzs) nie zapewniły prawidłowego naboru, właściwej organizacji oraz efektywnego wykorzystania środków przeznaczonych na szkolenie młodzieży w szkołach mistrzostwa sportowego. Nie stworzono zatem warunków, by szkoleniem zostali objęci zawodnicy o najwyższym potencjale sportowym. Prawie połowa zawodników objętych szkoleniem, w ocenie NIK, nie uzyskała poprawy poziomu sportowego oraz nie zapewniono ciągłości szkolenia¹.

Na podstawie analizy zgromadzonego materiału w raporcie wypracowano rekomendacje, których wdrożenie może przyczynić się do likwidacji barier stojących na drodze do poprawy jakości szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w Polsce, a w dalszej perspektywie przełożyć się na sukcesy sportowe podczas Igrzysk Olimpijskich.

Przedmiotem podjętego badania jest ocena szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo. Typy podmiotów objętych niniejszym badaniem, w których realizowane jest takie szkolenie, to:

- **szkoły mistrzostwa sportowego** – publiczne szkoły podstawowe i ponadpodstawowe², w których prowadzone są zajęcia sportowe obejmujące szkolenia sportowe w jednym lub kilku sportach. Program szkolenia jest realizowany równoległe z programem nauczania uwzględniającym podstawę programową kształcenia ogólnego lub podstawę programową kształcenia w zawodach.

¹ Najwyższa Izba Kontroli, Raport pt. *Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo*, Warszawa 2016, s. 8-10.

² Przed reformą systemu oświaty z 2017 roku szkołą mistrzostwa sportowego mogła być szkoła podstawowa, gimnazjum lub szkoła ponadgimnazjalna.

Szkolenie sportowe realizowane jest we współpracy z polskimi związkami sportowymi. Minimalny wymiar godzin zajęć sportowych wynosi 16 godzin tygodniowo. Nauka w szkole publicznej jest bezpłatna.

- **niepubliczne szkoły mistrzostwa sportowego** – niepubliczne szkoły podstawowe i ponadpodstawowe³, w których prowadzone są zajęcia sportowe obejmujące szkolenia sportowe w jednym lub kilku sportach. Program szkolenia jest realizowany równoległe z programem nauczania uwzględniającym podstawę programową kształcenia ogólnego lub podstawę programową kształcenia w zawodach. Szkolenie sportowe realizowane jest we współpracy z polskimi związkami sportowymi. Minimalny wymiar godzin zajęć sportowych wynosi 16 godzin tygodniowo. Nauka w szkole niepublicznej może wiązać się z koniecznością opłacenia czesnego.
- **ośrodki szkolenia sportowego młodzieży polskich związków sportowych** – placówki powstające przy polskich związkach sportowych w wyniku zawarcia porozumienia. Szkolenie w OSSM jest ściśle nadzorowane przez właściwy pzs oraz dofinansowywane jest w ramach realizacji zadań zleconych przez MSiT. Program szkolenia może być realizowany równoległe z programem nauczania uwzględniającym podstawę programową kształcenia ogólnego lub podstawę programową kształcenia w zawodach.

Zadaniem SMS, NSMS i OSSM jest wyselekcjonowanie młodzieży o najwyższym potencjale sportowym i zapewnienie wysokiej jakości szkolenia sportowego w Polsce. Jednostki te dążą do stworzenia jak najlepszych warunków do rozwoju talentu sportowego oraz umożliwienia łączenia nauki w szkole z przygotowaniem do profesjonalnego uprawiania sportu.

Przedmiotem badania nie są natomiast szkoły sportowe, które realizują szkolenie sportowe w mniejszym wymiarze godzinowym niż w szkołach mistrzostwa sportowego. W oddziałach sportowych i szkołach sportowych tygodniowy wymiar zajęć sportowych wynosi co najmniej 10 godzin. Szkół sportowych jest znacznie więcej i realizują szkolenie sportowe na szerszą skalę niż ma to miejsce w szkołach mistrzostwa sportowego. Różnią się ponadto m.in. tym, że mogą prowadzić szkolenie sportowe w co najmniej dwóch oddziałach, liczących po 15 uczniów, podczas gdy SMS prowadzą szkolenie sportowe w co najmniej jednym oddziale.

³ Przed reformą systemu oświaty z 2017 roku szkołą mistrzostwa sportowego mogła być szkoła podstawowa, gimnazjum lub szkoła ponadgimnazjalna.

1.1. Cel i przedmiot badania

Raport przedstawia wyniki badania zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki (MSiT). Celem podjętego przedsięwzięcia badawczego była charakterystyka oraz ocena szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w szkołach mistrzostwa sportowego (SMS), niepublicznych szkołach mistrzostwa sportowego (NSMS) i ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży polskich związków sportowych (OSSM).

Cel główny badania: charakterystyka systemu szkolenia sportowego młodzieży w Polsce w SMS, NSMS i OSSM, ze szczególnym uwzględnieniem placówek otrzymujących dofinansowanie z MSiT.

Szczegółowe cele badania

Moduł sprawozdawczo-ilościowy – analiza danych zastanych oraz badanie ilościowe

- liczby uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM, którzy są członkami kadry narodowej w kategorii junior młodszy, junior, młodzieżowiec, senior oraz występujących w najwyższej klasie rozgrywkowej (według regulaminu danego polskiego związku sportowego);
- liczby uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM, którzy zdobyli medale w imprezach mistrzowskich w kategorii seniora (podczas Mistrzostw Europy, Mistrzostw Świata i Igrzysk Olimpijskich) w latach 2014-2016;
- weryfikacja liczby uczniów SMS, NSMS i OSSM będących jednocześnie członkami kadr narodowych w kategorii junior młodszy, junior, młodzieżowiec, senior;
- weryfikacja posiadania i realizowania programów szkolenia sportowego zatwierdzonych przez właściwe polskie związki sportowe;
- ocena poziomu dostosowania bazy sportowej do przyjętego programu szkolenia i specyfiki danego sportu;

<p>Moduł jakościowy – badania realizowane w SMS, NSMS i OSSM</p>	<ul style="list-style-type: none"> → analiza motywacji uczniów do podjęcia nauki w danej szkole oraz poziom zadowolenia uczniów z systemu szkolenia i nauki; → analiza oczekiwań rodziców, uczniów i kadry trenerskiej w zakresie oferty danej szkoły; → analiza planów dotyczących ewentualnej dalszej kariery sportowej po ukończeniu szkoły; → ocena warunków treningu (m.in.) infrastruktury oraz potrzeb w tym zakresie;
<p>Moduł jakościowy – badanie z udziałem przedstawicieli pzs</p>	<ul style="list-style-type: none"> → ocena zasadności naboru do kadry narodowej uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM; → ocena poziomu sportowego uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM w porównaniu do zawodników, którzy nie uczestniczyli w powyższych formach kształcenia;
<p>Charakterystyka zagranicznych systemów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży</p>	<ul style="list-style-type: none"> → analiza analogicznych systemów funkcjonujących w innych państwach w zakresie organizacji szkolenia dzieci i młodzieży uzdolnionych sportowo w powiązaniu z systemem edukacji; → analiza sposobów finansowania systemu szkolenia; → identyfikacja roli narodowych federacji i odpowiednika MSiT w organizacji systemu.

1.2. Metodologia realizacji badania

Cel badawczy osiągnięto poprzez zastosowanie triangulacji metod i technik badawczych, perspektyw badawczych oraz źródeł danych. Dzięki temu przedmiot badania został opisany pod kątem różnych kryteriów i punktów widzenia. W badaniu została przeprowadzona: analiza danych zastanych, a także analiza ilościowa i jakościowa zgromadzonych w toku badania danych.

I. Analiza danych zastanych

Wykonawca badania dokonał przeglądu i analizy dokumentów o charakterze sprawozdawczym, programowym i pokontrolnym w zakresie dotyczącym tematyki badania, które były w dyspozycji MSiT. Wykorzystano dane z Systemu Informacji Oświatowej z wykazem SMS i NSMS za rok 2014 i 2016 oraz dokumentację związaną z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF) w latach 2014-2016 zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży. Analiza desk-research dała odpowiedzi na pytania o skalę obecności uczniów i absolwentów placówek sportowych w kadrach narodowych oraz liczby absolwentów, którzy zdobyli medale w imprezach mistrzowskich w kategorii seniora.

II. Metoda ilościowa

Badanie ilościowe zrealizowano za pomocą techniki CAWI (ankiet internetowych) skierowanych do dyrektorów SMS, NSMS i OSSM, które otrzymują dofinansowanie z MSiT na wniosek polskiego związku sportowego. Łącznie wysłano 81 zaproszeń do udziału w badaniu. Odpowiedzi otrzymano z 30, co daje responsywność na poziomie 37%. Celem badania ilościowego było uzupełnienie braków informacyjnych, zidentyfikowanych w ramach analizy desk-research.

III. Metody jakościowe

Badaniem jakościowym objęto 18 placówek reprezentujących różne typy szkół (po 6 placówek sportowych: SMS, NSMS i OSSM, w tym po 6 szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych). W ramach tej części zrealizowano 18 indywidualnych wywiadów pogłębionych z dyrektorami placówek, 36 indywidualnych wywiadów pogłębionych z trenerami szkół (po dwie rozmowy w każdej szkole). Zrealizowano ponadto wywiady grupowe z uczniami w 3 placówkach – po jednym w SMS, NSMS oraz OSSM. Przeprowadzono również 25 wywiadów telefonicznych z trenerami (bądź osobami zaangażowanymi w nabór do kadry narodowej) w polskich związkach sportowych, które realizują formy kształcenia młodzieży objęte badaniem.

2. Szkolenie sportowe młodzieży w liczbach

2.1. Zawodnicy kategorii młodzieżowych w polskich związkach sportowych

Istotną kwestią jest liczba zawodników uprawiających sport. Rzetelnym źródłem informacji w tym zakresie jest sprawozdawczość polskich związków sportowych koordynowana przez GUS. **W 2016 roku sporty, w ramach których realizowane jest szkolenie grupowe młodych zawodników, uprawiało 636 380 sportowców.** Stanowią oni 57% zawodników wszystkich kategorii (włączając seniorów). Proporcje pomiędzy kategorią seniorów a młodszymi różnią się w poszczególnych sportach. Największy udział dzieci, młodzików, juniorów młodszych, juniorów i młodzieżowców widoczny jest w przypadku zimowych sportów olimpijskich, gdzie stanowią oni aż 93% ogólnej liczby zawodników.

Tabela 1. Liczba zawodników posiadających ważne i aktualne licencje polskiego związku sportowego w 2016 roku – w podziale na kategorie sportów.

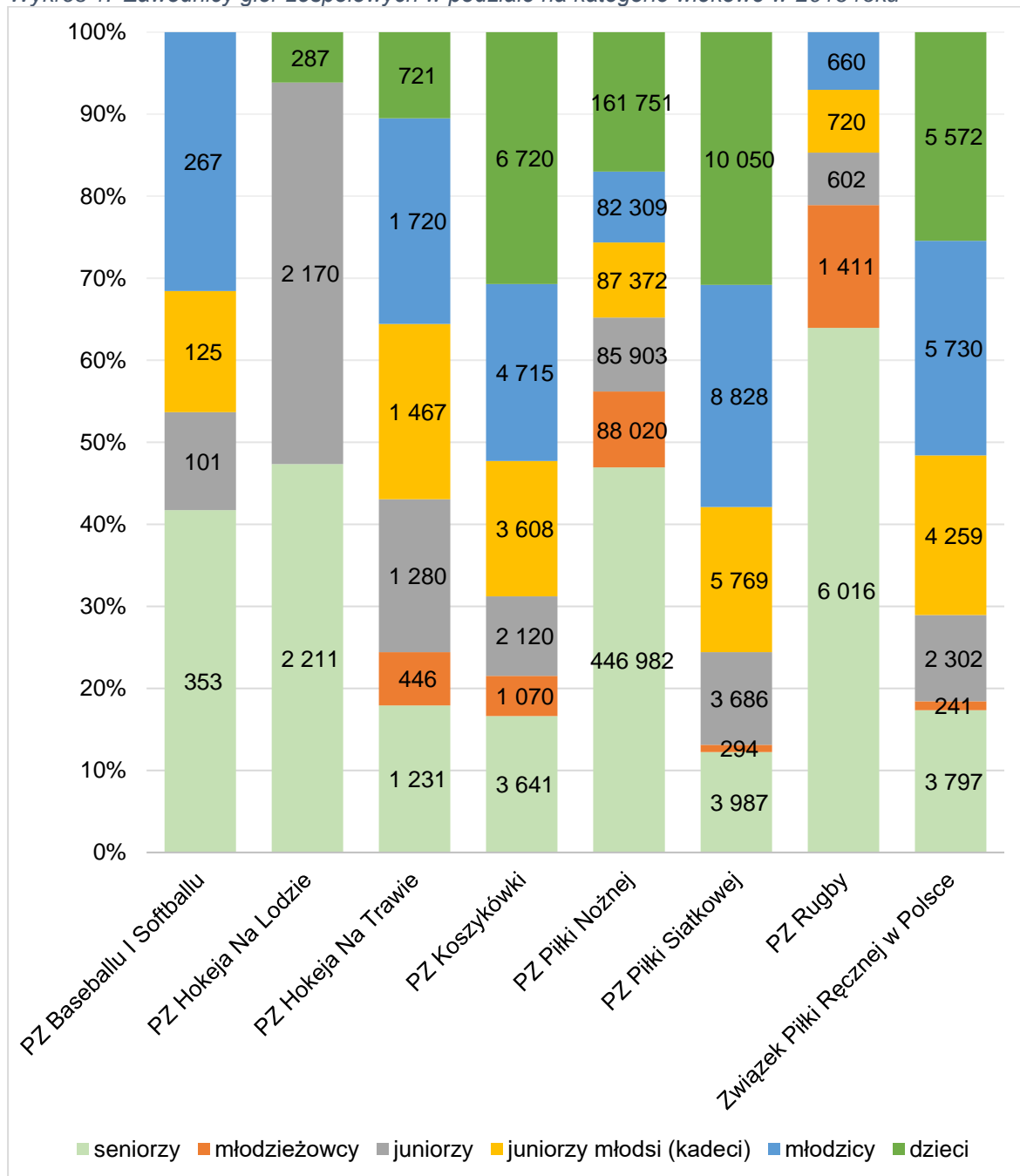
	ogółem	seniorzy	młodzieżowcy	juniorzy	juniorzy młodszy (kadeci)	młodzicy	dzieci
Letnie sporty olimpijskie	89 701	28 791	6 196	11 461	16 213	17 824	9 216
Zimowe sporty olimpijskie	3 415	241	149	431	622	1 120	852
Gry zespołowe	1 050 514	468 218	91 482	98 164	103 320	104 229	185 101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku gier zespołowych na dużą liczbę zawodników wpływa przede wszystkim popularność piłki nożnej. W Polskim Związku Piłki Nożnej w 2016 roku ćwiczyło 952 337 zawodników, z czego kategorie młodzieżowe stanowią 53% zawodników trenujących ten sport (ponad pół miliona osób). W ramach kategorii gier zespołowych wśród związków sportowych, w ramach których dominują młodsze kategorie wiekowe, wyróżnić należy Polski Związek Piłki Siatkowej (seniorzy stanowią zaledwie 12% wszystkich zawodników), Polski Związek Koszykówki oraz Związek Piłki Ręcznej w Polsce (w obu przypadkach seniorzy stanowią 17% wszystkich zawodników). Różnice w proporcjach obserwowane są nie tylko w relacji liczby seniorów do reszty (młodszych) zawodników, ale także wewnątrz szerokiej kategorii młodych zawodników. Wówczas dostrzec można, że w przypadku tych

samych trzech sportów ponad połowa zawodników należy do kategorii dziecięcej lub młodzików.

Wykres 1. Zawodnicy gier zespołowych w podziale na kategorie wiekowe w 2016 roku

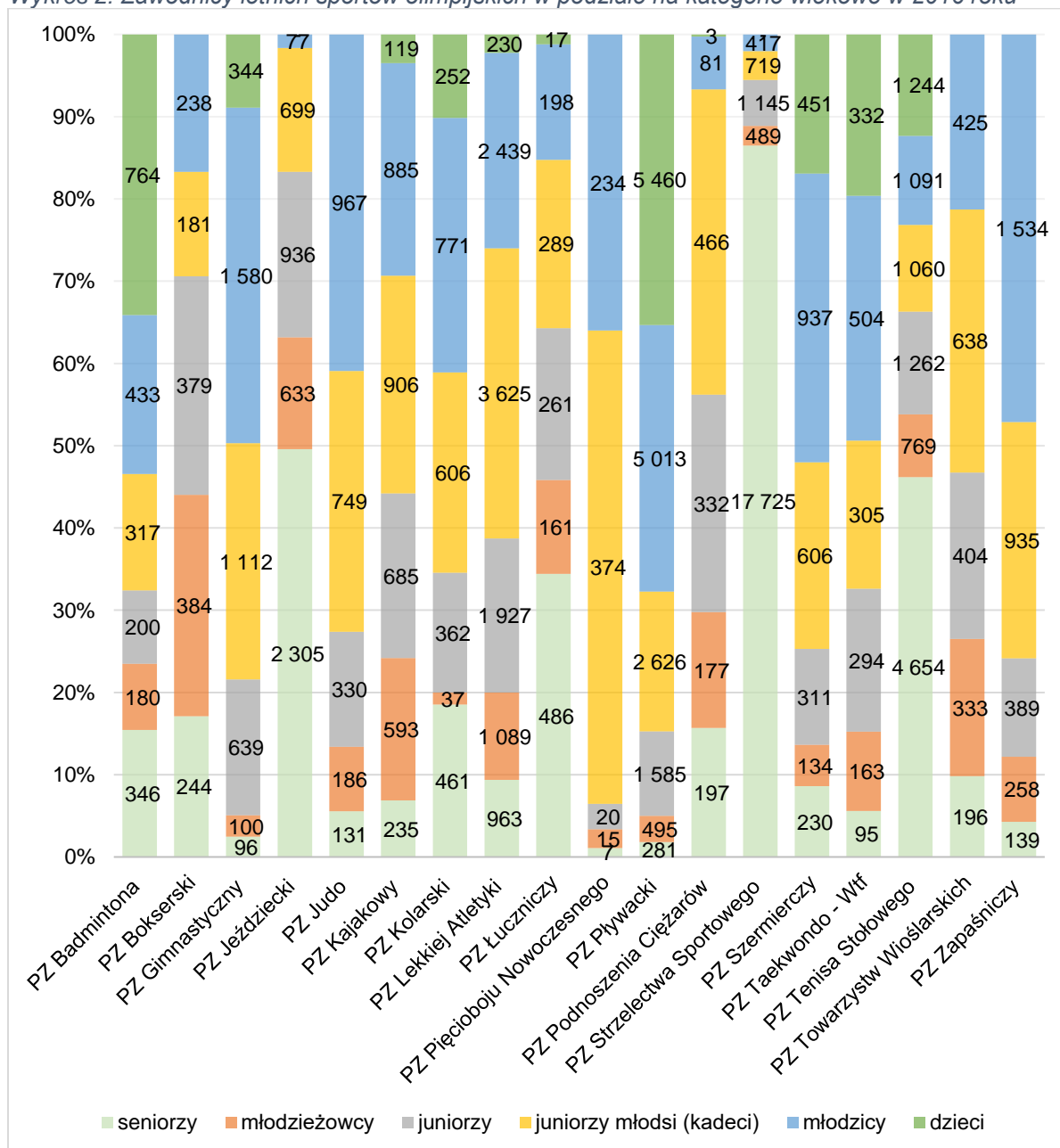
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Letnie sporty olimpijskie w 2016 roku trenowało 89 701 zawodników. Wśród tej liczby 68% stanowią osoby młode (kategorie młodsze niż seniorzy). W ramach omawianej kategorii sportów obserwowane jest większe rozproszenie, niż w przypadku gier zespołowych. Trenujący letnie sporty olimpijskie to przede wszystkim zawodnicy z młodszych kategorii wiekowych. Seniorzy stanowią jedynie 32% ogółu trenujących w ramach analizowanych sportów, przy czym w przypadku większości z nich udział seniorów w ramach poszczególnych sportów jest o wiele mniejszy. Wyjątek stanowi tu strzelectwo sportowe –

wśród zawodników, którzy posiadali w 2016 roku ważną licencję Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego seniorzy stanowią aż 86%. W pozostałych kategoriach dominują jednak młodszy zawodnicy.

Najpopularniejszym sportem jest pływanie. W kategoriach dziecięcych i młodzieżowych trenuje ponad 15 179 osób, co stanowi 98% wszystkich zawodników z uwzględnieniem seniorów. Pływanie wyróżnia się spośród innych letnich sportów olimpijskich wysokim udziałem dzieci i młodzików, którzy stanowią 67% wszystkich zawodników oraz charakterystyczną dla niego prawidłowością – im starsza kategoria wiekowa tym mniejsza liczba trenujących.

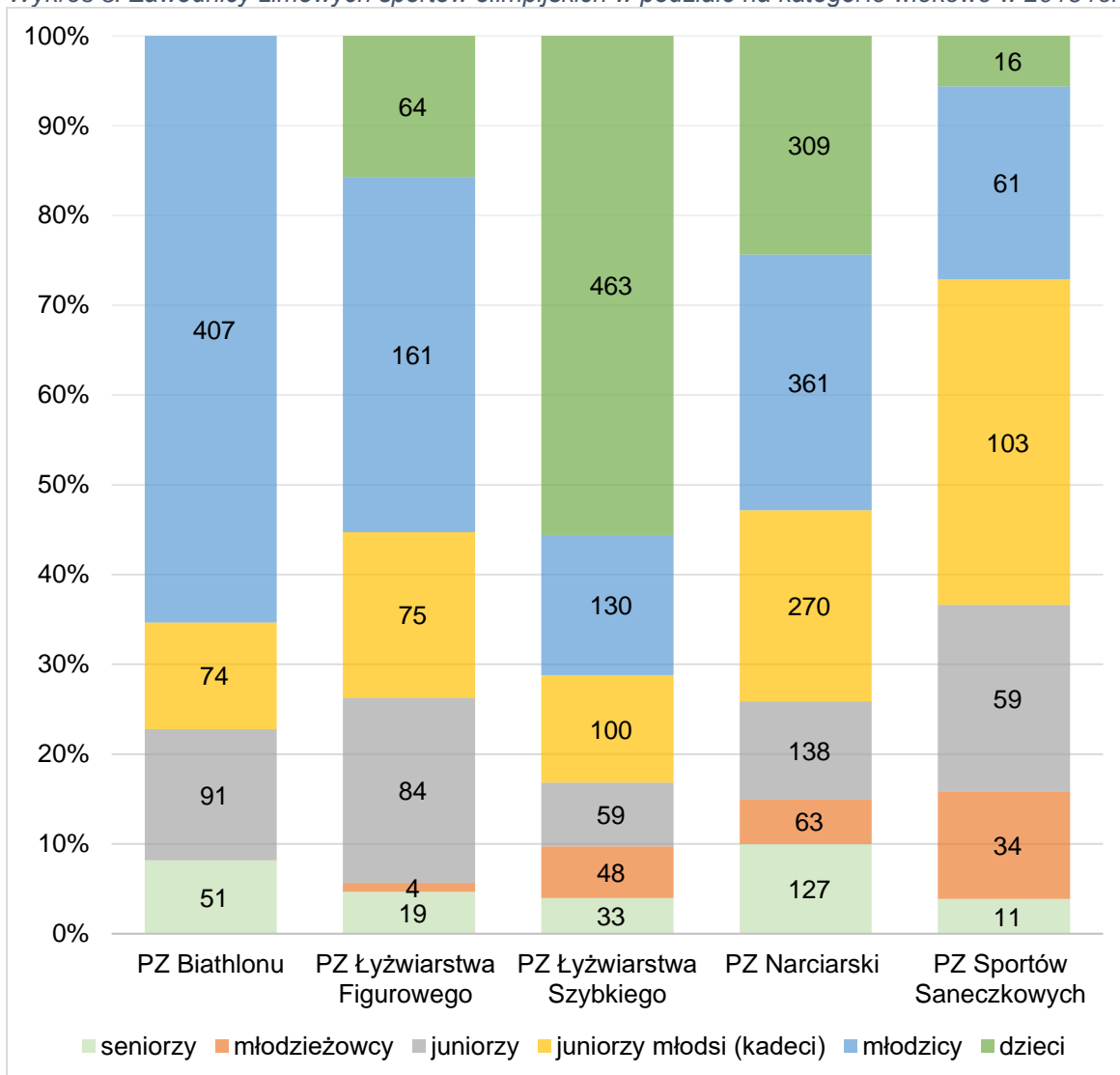
Wykres 2. Zawodnicy letnich sportów olimpijskich w podziale na kategorie wiekowe w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zimowe sporty olimpijskie cechuje znacznie mniejsza liczba trenujących, a zawodnicy to przede wszystkim osoby młode. Seniorzy w tej kategorii sportów stanowią zaledwie 7%. Najwyższy odsetek seniorów zauważyć można w najpopularniejszym sporcie zimowym – narciarstwie (choć i w tym przypadku jest to jedynie 10% wszystkich zawodników). Oznacza to, że sporty zimowe są przede wszystkim domeną młodych zawodników. W przypadku większości z nich zauważa się podejście oparte na włączaniu w poczet zawodników już najmłodszych grup.

Wykres 3. Zawodnicy zimowych sportów olimpijskich w podziale na kategorie wiekowe w 2016 roku

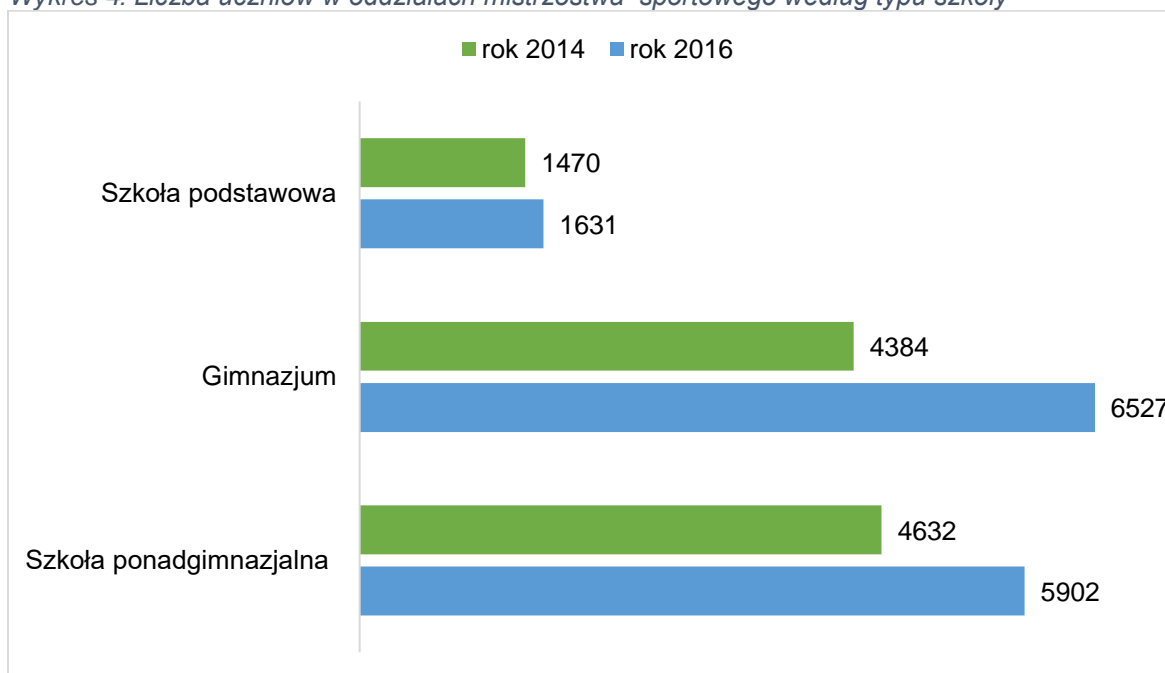

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.2. Szkolenie sportowe młodzieży w oddziałach mistrzostwa sportowego w latach 2014-2016

Liczba uczniów podejmujących kształcenie w oddziałach mistrzostwa sportowego w Polsce wzrosła między rokiem 2014 a rokiem 2016 o 34% - w roku szkolnym 2014/2015 takie szkolenie obejmowało 10,5 tys. uczniów, z kolei w roku szkolnym 2016/2017 było to już ponad 14 tys. osób. Największy wzrost liczby uczniów objętych szkoleniem w szkołach mistrzostwa sportowego dotyczy gimnazjów (wzrost o 49%).

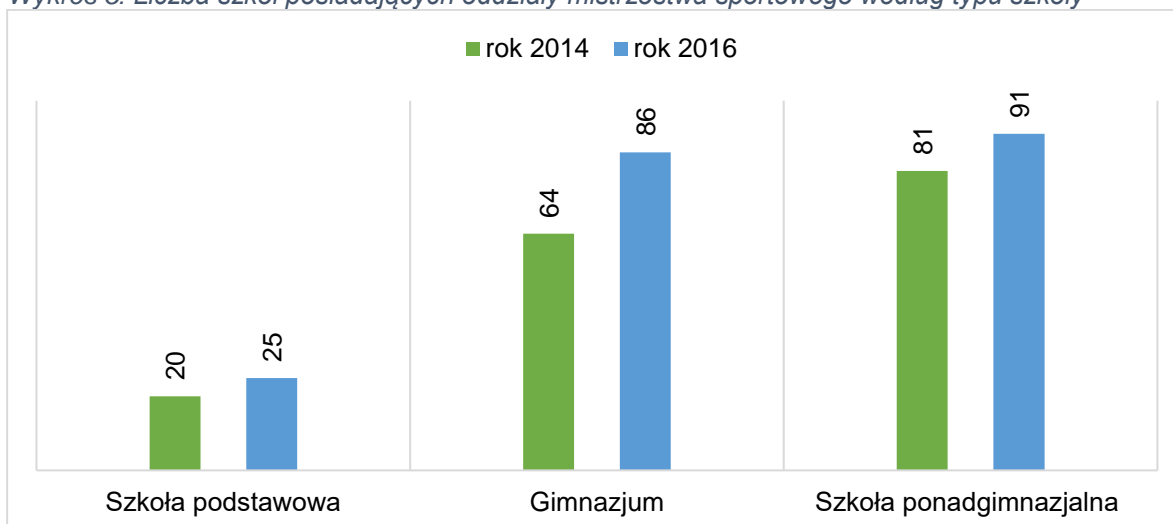
Wykres 4. Liczba uczniów w oddziałach mistrzostwa sportowego według typu szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej (SIO)

Okres pomiędzy rokiem 2014 a 2016 to również czas, w którym zwiększyła się liczba szkół oferujących szkolenie sportowe w oddziałach mistrzostwa sportowego. Nowe oddziały mistrzostwa sportowego powstały w 37 placówkach oświatowych, w tym 5 w szkołach podstawowych, 22 w gimnazjach oraz 10 w szkołach ponadgimnazjalnych. Proporcje między liczbą szkół publicznych a niepublicznych o takiej ofercie edukacyjnej zmieniły się nieznacznie. Podczas gdy w roku 2014 szkoły niepubliczne stanowiły 36% szkół posiadających oddziały mistrzostwa sportowego, w roku 2016 odsetek ten wynosił 28%, a największy wzrost liczby placówek dotyczy gimnazjów. Biorąc pod uwagę rozkład terytorialny zmian pomiędzy rokiem 2014 a 2016, zauważyć można, że najwięcej szkół, w których realizowano szkolenie w ramach oddziałów mistrzostwa sportowego przybyło w województwie podkarpackim (7 placówek), województwie lubuskim (6 placówek) oraz w województwie pomorskim (5 placówek). Po jednej szkole ubyło z kolei w województwach opolskim i lubelskim.

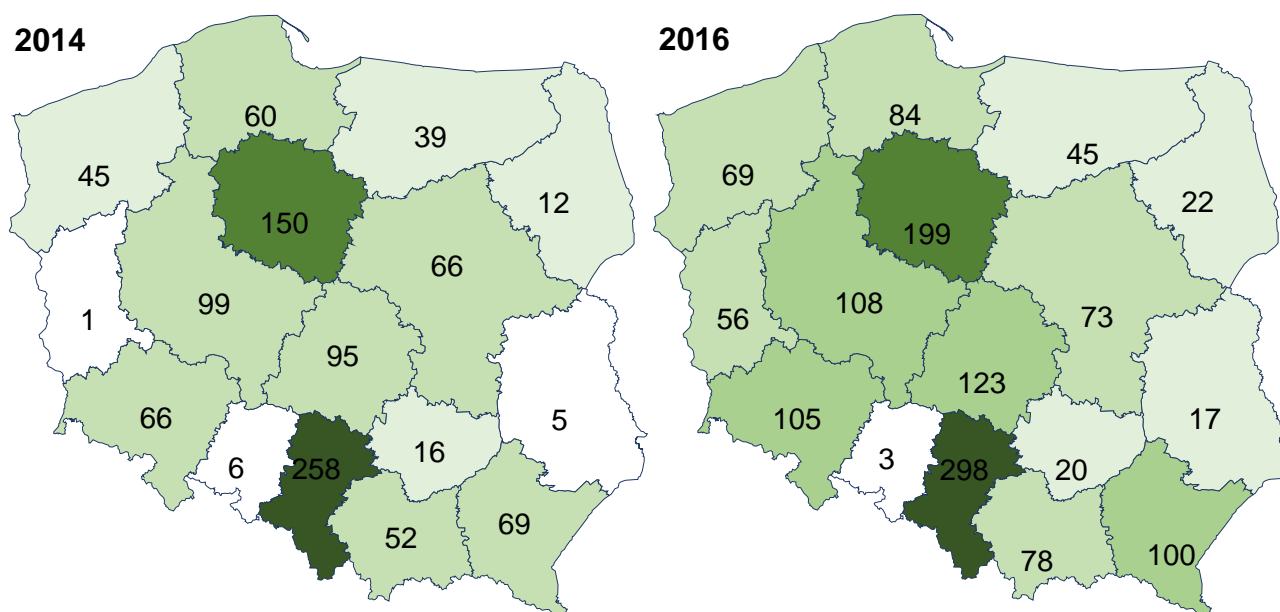
Wykres 5. Liczba szkół posiadających oddziały mistrzostwa sportowego według typu szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIO

W roku 2014 najwięcej uczniów z oddziałów mistrzostwa sportowego uczyło się w województwie śląskim – uczniowie z tego regionu stanowili 25% analizowanej grupy. Ponadto warto zauważyć, że około połowa uczniów uczęszczających w 2014 roku do oddziałów mistrzostwa sportowego skoncentrowana była w 3 województwach: śląskim (25%), kujawsko-pomorskim (14%) oraz wielkopolskim (10%). W roku 2016 doszło do nieco większej dywersyfikacji i do czołowych regionów dołączyło województwo łódzkie. Województwa, w których naukę w oddziałach mistrzostwa sportowego realizuje więcej niż 1000 uczniów to śląskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, wielkopolskie, dolnośląskie i podkarpackie.

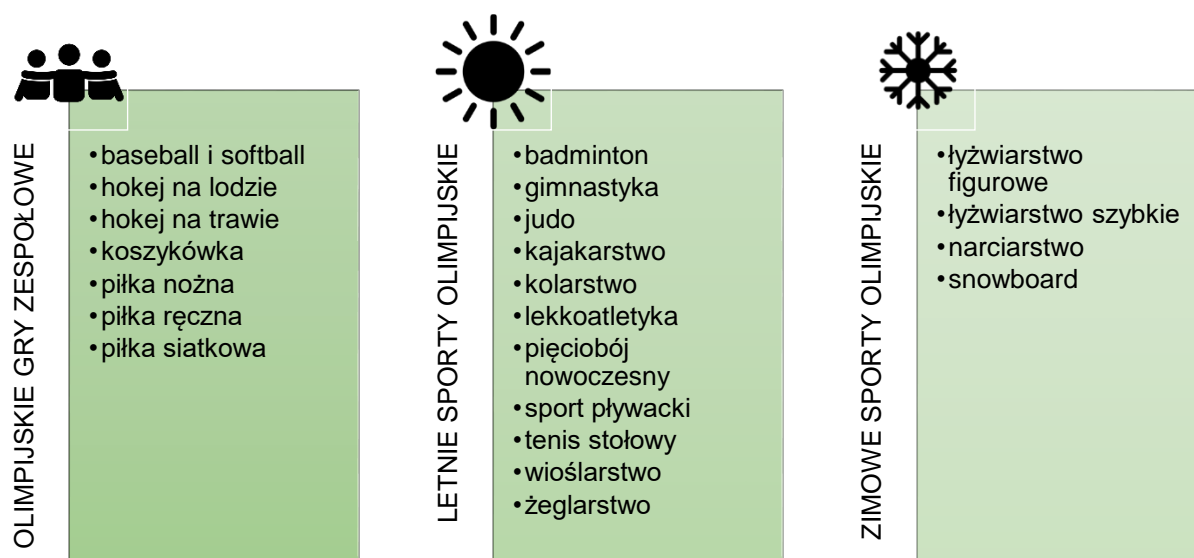
Rysunek 1. Liczba uczniów w oddziałach mistrzostwa sportowego w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIO

Istotne jest również uwzględnienie specyfiki poszczególnych sportów. Istnieją bowiem bardziej i mniej popularne dyscypliny uprawiane przez młodzież. Na potrzeby niniejszej analizy posłużono się 3 głównymi kategoriami sportów, wyszczególniając olimpijskie gry zespołowe, letnie sporty olimpijskie oraz zimowe sporty olimpijskie.

Rysunek 2. Sporty według kategorii

Źródło: opracowanie własne

Największy przyrost liczby zawodników szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego obserwowany jest w przypadku gier zespołowych. Między 2014 a 2016 rokiem liczba uczniów wzrosła o 38%. W analizowanym okresie liczba zawodników spadła tylko w kategorii sportów zimowych, które w szkołach tego typu trenuje o 14% mniej osób.

Tabela 2. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów

	2014	2016	Bilans zmian
Gry zespołowe	6440	8913	+38%
Letnie sporty olimpijskie	2773	3649	+32%
Zimowe sporty olimpijskie	207	177	-14%
Inne	1117	1361	+22%
RAZEM	10537	14100	+34%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIO

Najwięcej uczniów odbywa szkolenie sportowe, trenując sporty zespołowe. Olimpijskie gry zespołowe w ramach oddziałów mistrzostwa sportowego w 2014 roku uprawiało 6 440 uczniów, a w roku 2016 było to już 8 913 uczniów. Wśród sportów zespołowych

najpopularniejsza pozostaje piłka nożna, którą trenuje 60% zawodników z tej kategorii sportów. Proporcje te nie uległy zmianie pomiędzy 2014 a 2016 rokiem. Warto jednak zauważyć, iż jedynym sportem, w którym zmalała liczba trenujących to baseball/ softball.

Tabela 3. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów – gry zespołowe

GRY ZESPOŁOWE	2014		2016	
baseball i softball	76	1%	40	0%
hokej na lodzie	66	1%	107	1%
hokej na trawie	50	1%	58	1%
koszykówka	649	10%	984	11%
piłka nożna	3869	60%	5347	60%
piłka ręczna	304	5%	466	5%
piłka siatkowa	1426	22%	1911	21%
Ogółem	6440	100%	8913	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIO

Według danych pochodzących z SIO, letnie sporty olimpijskie w 2016 roku trenowało o 32% więcej uczniów z oddziałów mistrzostwa sportowego, niż dwa lata wcześniej. Wzrost popularności tych sportów widoczny jest zwłaszcza w przypadku judo (o 85% więcej trenujących) oraz pływania (wzrost o 56%). Choć proporcje pomiędzy poszczególnymi sportami z tej kategorii nieznacznie się zmieniły, to warto również zwrócić uwagę na sporty tracące na popularności – badminton oraz kolarstwo.

Tabela 4. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów – letnie sporty olimpijskie

LETNIE SPORTY OLIMPIJSKIE	2014		2016	
badminton	45	2%	12	0,5%
gimnastyka	355	13%	451	12%
judo	91	3%	168	5%
kajakarstwo	385	14%	434	12%
kolarstwo	213	8%	191	5%
lekkoatletyka	532	19%	734	20%
pięciobój nowoczesny	0	0%	11	0,3%
pływanie	652	24%	1014	28%
tenis stołowy	0	0%	30	1%
wioslarstwo	368	13%	466	13%
żeglarstwo	132	5%	138	4%
Ogółem	2773	100%	3649	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIO

W przypadku zimowych sportów olimpijskich obserwowany jest spadek ogólnej liczby trenujących. Zestawienie SIO nie uwzględnia wszystkich zimowych sportów olimpijskich, w ramach których realizowane są programy szkolenia młodzieży w szkołach mistrzostwa sportowego finansowane ze środków FRKF. Można jednak zauważyć spadek liczby zawodników trenujących sporty z tej kategorii pomiędzy rokiem 2014 a 2016.

Tabela 5. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów – zimowe sporty olimpijskie

ZIMOWE SPORTY OLIMPIJSKIE	2014		2016	
łyżwiarstwo figurowe	24	12%	15	8%
łyżwiarstwo szybkie	66	32%	66	8%
narciarstwo	117	57%	96	8%
Ogółem	207	100%	177	8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIO

2.3. Szkolenie w ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży polskich związków sportowych

Przy 13 (spośród 27) polskich związkach sportowych realizujących szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo funkcjonują ośrodki szkolenia sportowego. Dzięki wsparciu z FRKF w 2016 roku w OSSM objęto szkoleniem 2595 młodych zawodników. Większość z nich (2288) to zawodnicy szkoleni przez Polski Związek Piłki Nożnej, który ma najwięcej takich ośrodków na terenie Polski (39), czyli ponad połowę wszystkich OSSM.

Tabela 6. Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w OSSM-ach polskich związków sportowych

OSSM	Liczba OSSM	Liczba zawodników
PZ Piłki Nożnej	39	2288
PZ Zapaśniczy	6	77
PZ Podnoszenia Ciężarów	8	60
PZ Biathlonu	3	31
PZ Lekkiej Atletyki	2	26
PZ Badmintona	2	24
PZ Tenisa Stołowego	2	24
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	2	22
PZ Gimnastyczny	1	11
PZ Triathlonu	1	10
PZ Bokserski	1	9
PZ Jeździecki	1	8
PZ Pływacki	1	5
RAZEM	69	2595

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

2.4 Szkolenie grupowe młodzieży uzdolnionej sportowo finansowane ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej

Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo przy wsparciu ze środków FRKF realizowane jest centralnie (zgrupowania kadr narodowych) oraz w szkołach mistrzostwa sportowego, niepublicznych szkołach mistrzostwa sportowego oraz ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży polskich związków sportowych.

W 2016 roku wsparcie ze środków MSiT na szkolenie sportowe młodzieży uzdolnionej sportowo otrzymało 55 szkół mistrzostwa sportowego spośród 125 placówek posiadających oddziały mistrzostwa sportowego (44%) oraz 8 niepublicznych szkół mistrzostwa sportowego (10% placówek tego typu). Dodatkowo wsparciem objęto 69 OSSM, które funkcjonują wyłącznie dzięki finansowaniu ze środków Ministerstwa. **Szkoleniem sportowym młodzieży uzdolnionej sportowo w 2016 roku objęto 4141 uczniów, co stanowi 29% uczniów uczęszczających do klas mistrzostwa sportowego w Polsce.**

Z dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków FRKF wynika, że **w 2016 roku realizowano 132 zadania związane ze szkoleniem sportowym młodzieży uzdolnionej sportowo z udziałem polskich związków sportowych.** W przypadku związków sportowych o bardziej rozbudowanej strukturze organizacyjnej zadanie realizowane jest przez większą liczbę edukacyjnych. Liczba podmiotów realizujących program szkolenia opracowany przez właściwy pzs odzwierciedla popularność poszczególnych sportów, dlatego najwięcej jest szkół i ośrodków realizujących program szkolenia młodzieży w piłce nożnej oraz pływaniu.

Tabela 7. Liczba placówek zaangażowanych w realizację zadania szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w 2016 roku w SMS, NSMS, OSSM.

	NSMS	OSSM	SMS	RAZEM
PZ Kolarski			3	3
PZ Piłki Siatkowej	2		1	3
PZ Badmintona		2	1	3
PZ Biathlonu		3	3	6
PZ Gimnastyczny		1	5	6
PZ Hokeja na Lodzie	1			1
PZ Hokeja na Trawie			1	1
PZ Jeździecki		1		1
PZ Kajakowy			5	5
PZ Koszykówki	2			2
PZ Lekkiej Atletyki	1	2	2	5
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego			2	2
PZ Narciarski			4	4
PZ Piłki Nożnej		39		39
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	2			2
PZ Pływacki		1	14	15
PZ Podnoszenia Ciężarów		8		8

PZ Sportów Saneczkowych			1	1
PZ Szermierczy			1	1
PZ Taekwondo Olimpijskiego			3	3
PZ Tenisa Stołowego		2		2
PZ Triathlonu		1		1
PZ Towarzystw Wioślarskich			4	4
PZ Zapaśniczy		6	3	9
PZ Żeglarski			1	1
PZ Bokserski		1	1	2
PZ Pięcioboju Nowoczesnego		2		2
RAZEM	8	69	55	132

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo realizowane jest na terenie wszystkich województw, choć nasycenie ofertą szkoleniową nie jest równomierne. Najbardziej sytuacja wygląda w województwie podkarpackim, na terenie którego funkcjonują wyłącznie dwa OSSM szkolące w zakresie piłki nożnej. W województwie świętokrzyskim szkolenie finansowane ze środków FRKF realizowane jest przez PZ Pływacki oraz PZ Piłki Nożnej. W województwie łódzkim młodzi zawodnicy mają możliwość szkolenia wyłącznie w grach zespołowych – piłce nożnej (3 OSSM-y) oraz w piłce siatkowej (2 OSSM-y).

Tabela 8. Liczba placówek zaangażowanych w realizację zadania szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w 2016 roku według województw i kategorii sportów

Województwo	Polskie Związki olimpijskich gier zespołowych	Polskie Związki w letnich sportach olimpijskich	Polskie Związki w zimowych sportach olimpijskich	Razem
dolnośląskie	1	5	6	12
kujawsko-pomorskie	2	6		8
lubelskie	3	4		7
lubuskie	3	7		10
łódzkie	5			5
małopolskie	3	3	3	9
mazowieckie	4	14		18
opolskie	3	2		5
podkarpackie	2			2
podlaskie	3	3	1	7
pomorskie	4	5		9
śląskie	5	5	3	13
świętokrzyskie	2	1		3
warmińsko-mazurskie	2	5		7
wielkopolskie	4	6		10
zachodniopomorskie	2	5		7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Analizując ofertę szkoleniową poszczególnych polskich związków sportowych realizujących zadanie z wykorzystaniem środków z FRKF dostrzec można duże różnice w zasięgu oddziaływania terytorialnego. Pełne pokrycie Polski, rozumiane jako przynajmniej jeden podmiot w województwie realizujący szkolenie grupowe dla młodych zawodników, dotyczy wyłącznie PZ Piłki Nożnej – w każdym województwie istnieje przynajmniej 1 OSSM. W przypadku mniej popularnych sportów liczba szkół i ośrodków jest znacznie mniejsza. Niektóre polskie związki sportowe współpracują z wyłącznie jedną placówką edukacyjną w Polsce.

Tabela 9. Rozproszenie terytorialne placówek realizujących szkolenie sportowe młodzieży w olimpijskich grach zespołowych w 2016 roku

	Liczba SMS, NSMS, OSSM
Polski Związek Piłki Siatkowej	
łódzkie	2
śląskie	1
Polski Związek Hokeja na Lodzie	
śląskie	1
Polski Związek Hokeja na Trawie	
wielkopolskie	1
Polski Związek Koszykówki	
mazowieckie	1
pomorskie	1
Polski Związek Piłki Nożnej	
dolnośląskie	1
kujawsko-pomorskie	2
lubelskie	3
lubuskie	3
łódzkie	3
małopolskie	3
mazowieckie	2
opolskie	3
podkarpackie	2
podlaskie	3
pomorskie	2
śląskie	3
świętokrzyskie	2
warmińsko-mazurskie	2
wielkopolskie	3
zachodniopomorskie	2
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	
mazowieckie	1
pomorskie	1
Razem	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Tabela 10. Rozproszenie terytorialne placówek realizujących szkolenie sportowe młodzieży w letnich sportach olimpijskich w 2016 roku

	Liczba SMS, NSMS, OSSM
Polski Związek Kolarski	
dolnośląskie	1
kujawsko-pomorskie	1
mazowieckie	1
Polski Związek Badmintonu	
mazowieckie	1
opolskie	1
podlaskie	1
Polski Związek Gimnastyczny	
dolnośląskie	1
lubuskie	1
pomorskie	2
śląskie	1
warmińsko-mazurskie	1
Polski Związek Jeździecki	
lubuskie	1
Polski Związek Kajakowy	
małopolskie	1
śląskie	1
warmińsko-mazurskie	1
wielkopolskie	1
zachodniopomorskie	1
Polski Związek Lekkiej Atletyki	
dolnośląskie	1
lubuskie	1
mazowieckie	1
podlaskie	1
pomorskie	1
Polski Związek Pływacki	
dolnośląskie	1
kujawsko-pomorskie	1
lubelskie	1
lubuskie	2
małopolskie	2
mazowieckie	1
podlaskie	1
pomorskie	1
śląskie	1
świętokrzyskie	1
warmińsko-mazurskie	1
wielkopolskie	1
zachodniopomorskie	1
Polski Związek Podnoszenia Ciężarów	
dolnośląskie	1
kujawsko-pomorskie	2

lubelskie	1
mazowieckie	2
opolskie	1
wielkopolskie	1
Polski Związek Szermierczy	
mazowieckie	1
Polski Związek Taekwondo Olimpijskiego	
kujawsko-pomorskie	1
mazowieckie	1
warmińsko-mazurskie	1
Polski Związek Tenisa Stołowego	
lubuskie	1
pomorskie	1
Polski Związek Triathlonu	
mazowieckie	1
Polski Związek Towarzystw Wioślarskich	
kujawsko-pomorskie	1
mazowieckie	1
wielkopolskie	1
zachodniopomorskie	1
Polski Związek Zapaśniczy	
lubelskie	2
mazowieckie	2
śląskie	2
wielkopolskie	2
zachodniopomorskie	1
Polski Związek Żeglarski	
warmińsko-mazurskie	1
Polski Związek Bokserski	
mazowieckie	1
zachodniopomorskie	1
Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego	
lubuskie	1
mazowieckie	1
Razem	71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Tabela 11. Rozproszenie terytorialne placówek realizujących szkolenie sportowe młodzieży w zimowych sportach olimpijskich w 2016 roku

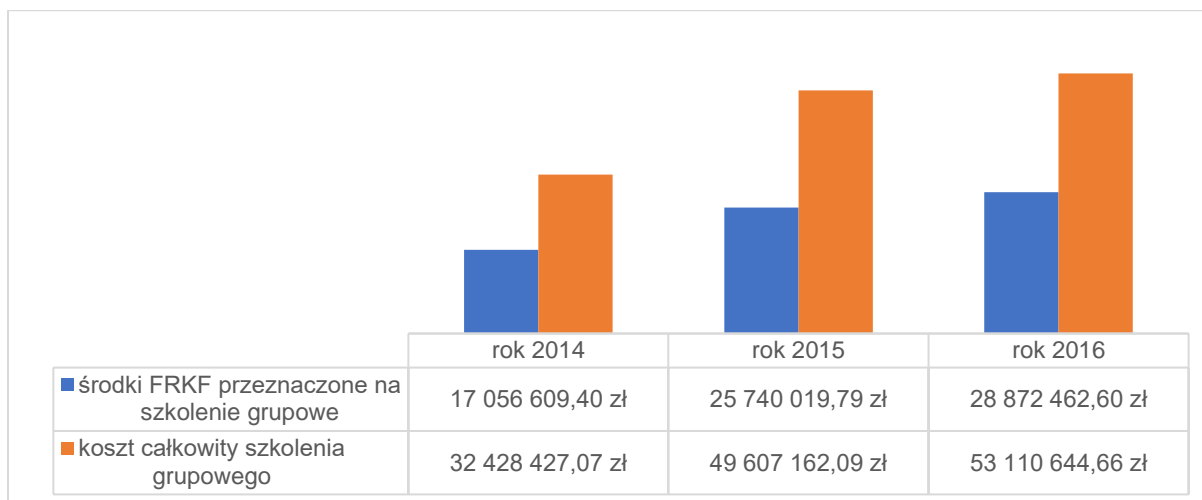
	Liczba SMS, NSMS, OSSM
Polski Związek Biathlonu	
dolnośląskie	3
małopolskie	1
śląskie	2
Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego	
małopolskie	1

podlaskie	1
Polski Związek Narciarski	
dolnośląskie	2
małopolskie	1
śląskie	1
Polski Związek Sportów Saneczkowych	
dolnośląskie	1
Razem	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Nakłady na szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo sukcesywnie rosną od 2014 roku, kiedy to na ten cel przeznaczono ponad 17 mln złotych z FRKF. W roku 2016 Ministerstwo Sportu i Turystyki na szkolenie grupowe młodzieży poświęciło prawie 29 mln złotych. Udział środków z FRKF w całkowitych kosztach takiego szkolenia ponoszonych przez polskie związki sportowe utrzymuje się na podobnym poziomie 52-54%.

Wykres 6. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego w latach 2014-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Polskie związki sportowe, które otrzymują środki z FRKF na organizację szkolenia młodzieży, z różną intensywnością wspierają formę szkolenia grupowego realizowaną w SMS, NSMS i OSSM. W 2014 ogółem na ten typ szkolenia polskie związki sportowe przeznaczyły 53% środków pozyskanych na realizację zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży związanych ze szkoleniem zawodników w młodzieżowych kategoriach wiekowych oraz ze współzawodnictwem młodzieży poprzez udział w zawodach międzynarodowych w sportach olimpijskich. Udział ten zmieniał się w kolejnych latach. W 2015 roku środki przeznaczone na szkolenie

grupowe w SMS, NSMS i OSSM stanowiły 34%, z kolei w 2016 roku było to 44%. Zauważalny jest trend, że mimo, iż nominalnie na szkolenie w SMS, NSMS i OSSM przeznaczana się więcej środków finansowych, to w stosunku do roku 2014 na szkolenie grupowe przeznaczana jest mniejsza część funduszy.

Najbardziej istotne jest jednak zwrócenie uwagi na polskie związki sportowe, które wspierały szkolenie grupowe z bardzo różną intensywnością. Duże różnice zauważyć można nie tylko pomiędzy poszczególnymi sportami, ale także w obrębie tych samych polskich związków sportowych w poszczególnych latach. Najwięcej dostępnych środków na szkolenie grupowe przeznaczają Polski Związek Piłki Nożnej, gdzie ta forma szkolenia zawodników jest zdecydowanie dominująca, a poziom finansowania zadań od 2014 roku utrzymuje się na podobnym poziomie. W grupie gier zespołowych poziom finansowania szkolenia grupowego raczej wzrasta – wyjątek stanowi Polski Związek Hokeja na Lodzie, który sukcesywnie, co roku zmniejsza ilość środków przeznaczanych na szkolenie grupowe w stosunku do wszystkich środków przeznaczanych na realizację zadań współfinansowanych z FRKF. W przypadku sportów zimowych szkolenie grupowe z coraz większą intensywnością w obrębie środków przeznaczanych na szkolenie młodzieży wspiera Polski Związek Sportów Saneczkowych. Analizując trendy w podziale środków na szkolenie grupowe i indywidualne młodzieży w przypadku letnich sportów olimpijskich trudno jest dostrzec wyraźne tendencje. W tej kategorii również często zaobserwować można utrzymanie podobnego poziomu finansowania szkolenia grupowego co tendencje wzrostowe lub spadkowe.

Tabela 12. Udział środków przeznaczonych na szkolenie grupowe w SMS, NSMS, OSSM w ogólnej puli środków na realizację zadań dofinansowanych z FRKF

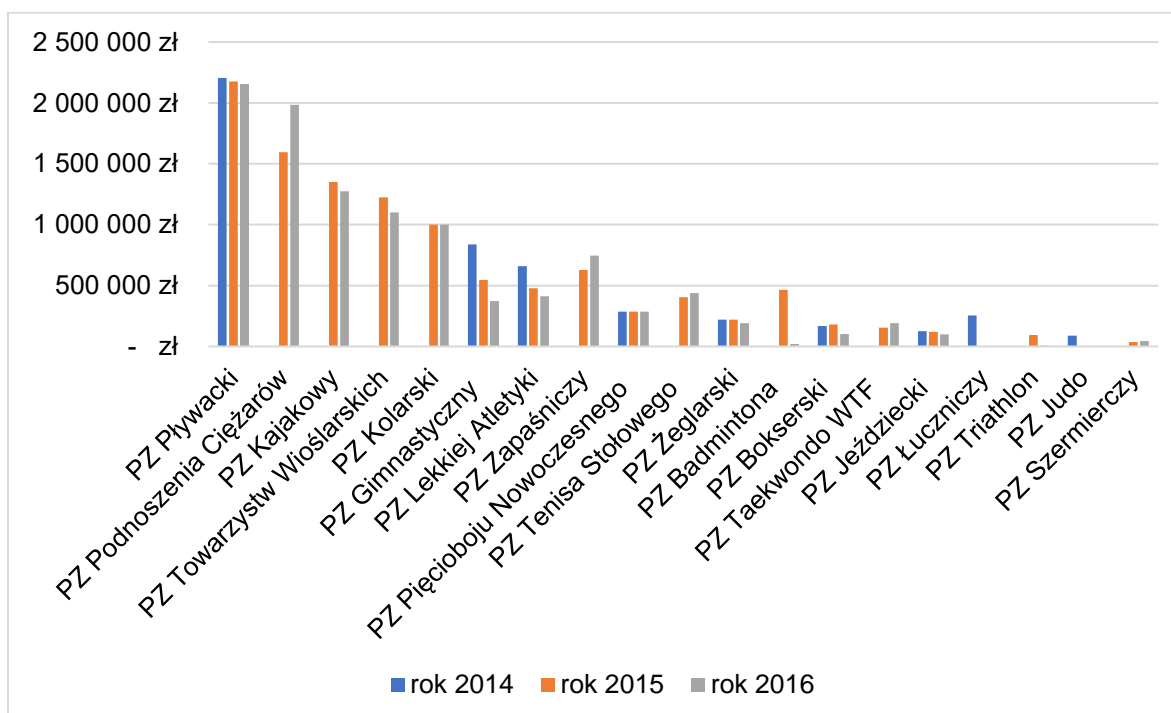
	2014	2015	2016	Tendencje
Olimpijskie gry zespołowe				
PZ Piłki Nożnej	97,0%	89,0%	96,7%	→
PZ Koszykówki		15,0%	51,6%	↑
PZ Hokeja na Lodzie	69,3%	61,7%	49,6%	↓
PZ Piłki Siatkowej		23,4%	44,7%	↑
Związek Piłki Ręcznej w Polsce		5,9%	30,2%	↑
PZ Hokeja na Trawie		15,5%	15,7%	→
Zimowe sporty olimpijskie				
PZ Narciarski	85,2%	58,1%	66,6%	↓
PZ Sportów Saneczkowych		29,8%	57,8%	↑
PZ Biathlonu		66,4%	54,2%	↓
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego	58,0%	46,3%	40,4%	↓
Letnie sporty olimpijskie				
PZ Pływacki	56,7%	80,8%	72,3%	↑
PZ Gimnastyczny	84,0%	62,2%	61,8%	↓
PZ Podnoszenia Ciężarów		39,7%	52,1%	↑
PZ Tenisa Stołowego		16,5%	47,7%	↑
PZ Kolarski		36,1%	41,7%	→

PZ Taekwondo Olimpijskiego		37,9%	40,3%	→
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	36,4%	23,8%	38,7%	↑
PZ Towarzystw Wioślarskich		39,6%	37,9%	↓
PZ Zapaśnicy		24,6%	32,0%	↑
PZ Kajakowy		28,8%	28,9%	→
PZ Jeździecki	18,7%	13,2%	11,7%	↓
PZ Lekkiej Atletyki	9,4%	8,5%	8,9%	→
PZ Żeglarski	9,9%	7,5%	7,6%	→
PZ Bokserski	15,9%	11,7%	6,1%	↓
PZ Badmintonu		47,4%	4,4%	↓
PZ Szermierczy		1,8%	2,1%	→
PZ Triathlonu		18,7%	1,2%	↓

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Poziom wsparcia w ramach poszczególnych polskich związków sportowych zmienił się między rokiem 2014 a 2016. W przypadku letnich sportów olimpijskich największy wzrost nakładów zaobserwować można w przypadku podnoszenia ciężarów oraz taekwondo WTF (w 2016 roku przeznaczono o 24% więcej środków niż w roku poprzednim). W przypadku judo oraz łucznictwa w 2014 roku zaprzestano realizacji szkolenia grupowego w ramach SMS, NSMS lub OSSM co spowodowało wstrzymanie finansowania tego celu ze środków FRKF.

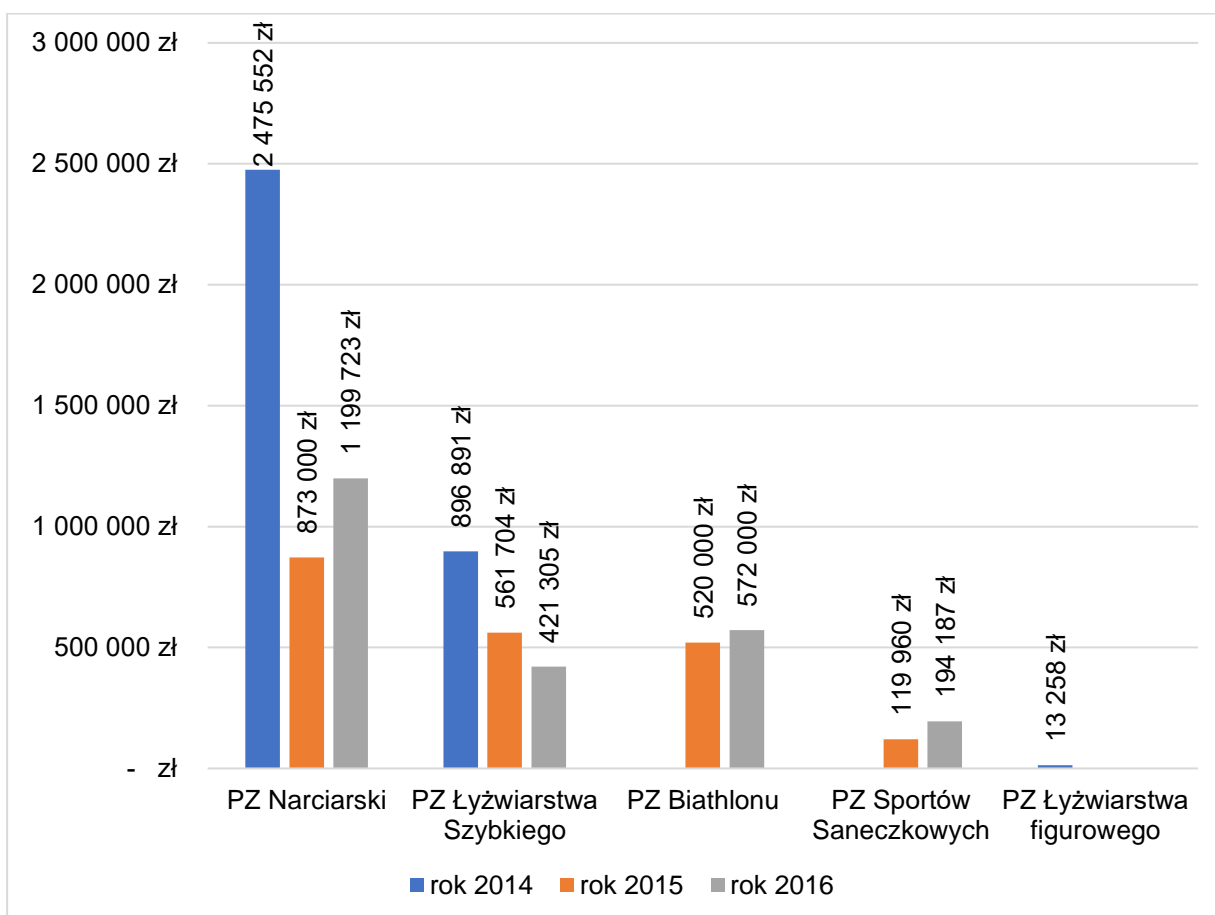
Wykres 7. Dofinansowanie szkolenia grupowego młodzieży ze środków FRKF w latach 2014-2016 - letnie sporty olimpijskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Największe środki z FRKF w ramach zimowych sportów olimpijskich absorbowane są przez Polski Związek Narciarski. Pomiędzy rokiem 2014 a 2015 nastąpił znaczący spadek finansowania ze środków Ministerstwa, jednak w kolejnym roku (2016) zwiększono te nakłady. Należy przy tym zauważyć, że w przypadku tego sportu, finansowanie realizacji zadań wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży realizowane jest przez Związek w znacznym stopniu w oparciu o inne źródła. W przypadku łyżwiarstwa rokrocznie zmniejszają się nakłady z FRKF na szkolenie. Polski Związek łyżwiarstwa Figurowego po roku 2014 zaprzestał realizacji szkolenia grupowego młodzieży, z kolei w przypadku Polskiego Związku łyżwiarstwa Szybkiego pomiędzy rokiem 2014 a 2016 nakłady na realizację tego zadania zmniejszyły się o 53%.

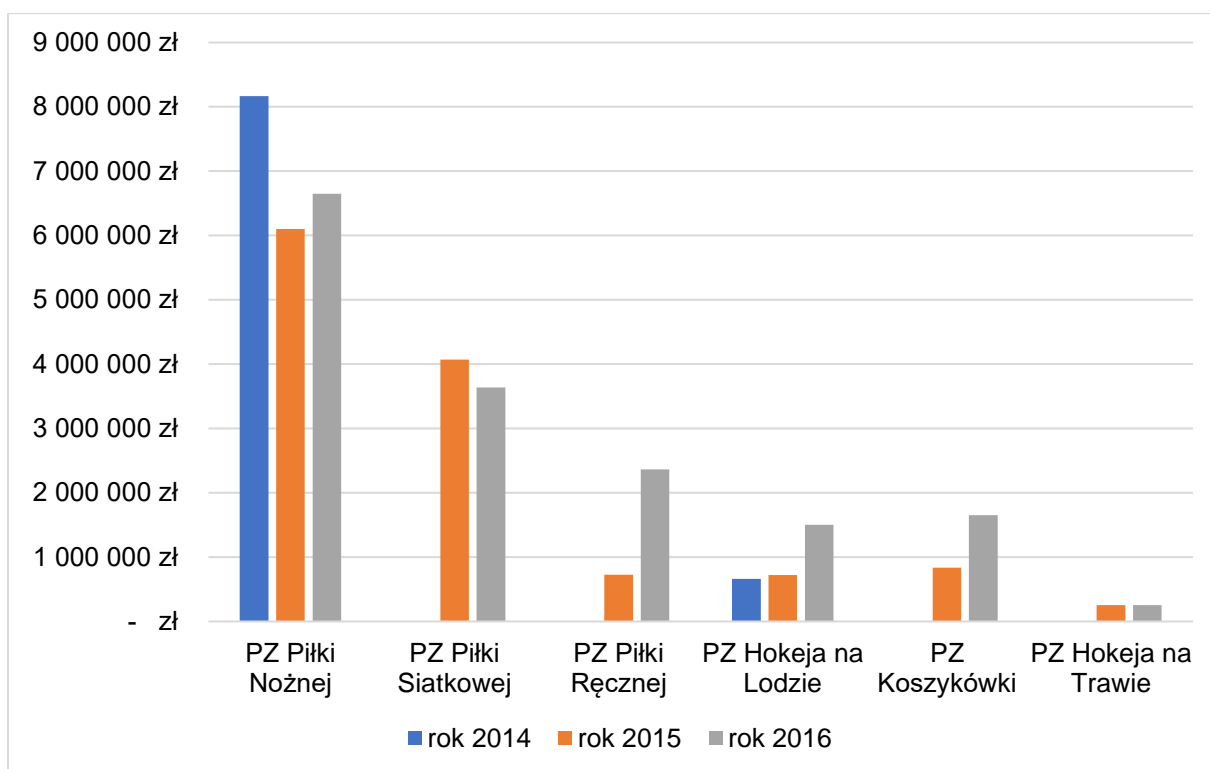
Wykres 8. Dofinansowanie szkolenia grupowego młodzieży ze środków FRKF w latach 2014-2016 - zimowe sporty olimpijskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Największe nakłady na sportach zaliczanych do gier zespołowych absorbuje PZPN, choć po roku 2014 zmniejszono poziom finansowania szkolenia sportowego w piłce nożnej na rzecz innych sportów. Co roku zwiększają się łączne nakłady ze środków FRKF na wsparcie gier zespołowych.

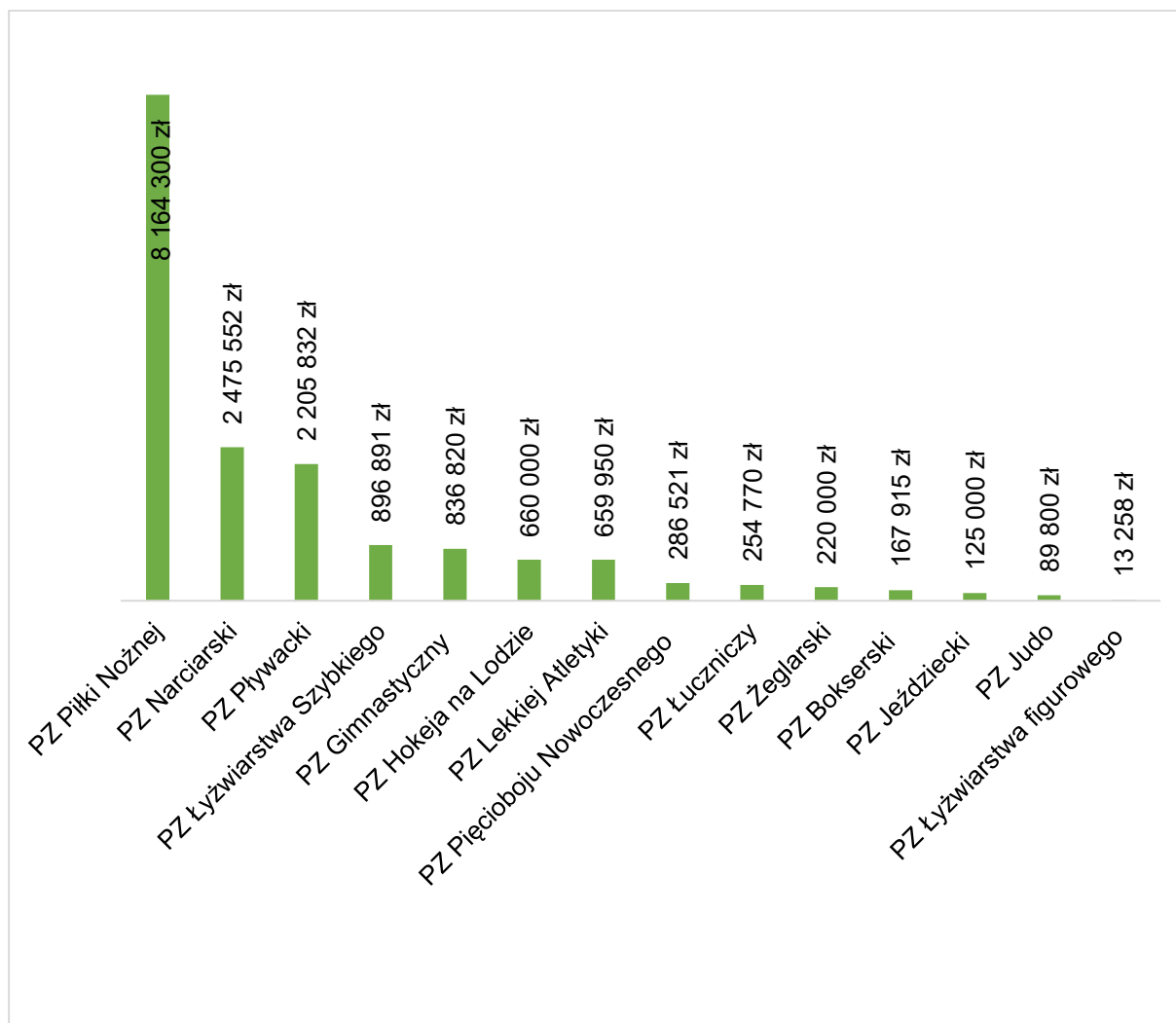
Wykres 9. Dofinansowanie szkolenia grupowego młodzieży ze środków FRKF w latach 2014-2016 - olimpijskie gry zespołowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

W roku 2014 zadania z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w szkołach mistrzostwa sportowego, niepublicznych szkołach mistrzostwa sportowego oraz ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży realizowane były w 14 polskich związkach sportowych. Największe nakłady pochłaniała organizacja szkolenia w Polskim Związku Piłki Nożnej (ponad 8 mln złotych z FRKF). Ponad 2 mln złotych przeznaczono również na szkolenie wspierane przez Polski Związek Narciarski, a kolejne 2 mln złotych na szkolenie przez Polski Związek Pływacki. W 2014 roku po raz ostatni przeznaczono środki z FRKF na szkolenie grupowe młodzieży trenującej judo, łucznictwo czy łyżwiarstwo figurowe.

Wykres 10. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego przy wsparciu ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Przełomowym okazał się być rok 2015, w którym wsparcie realizacji zadań z obszaru szkolenia grupowego młodzieży uzdolnionej sportowo otrzymało 27 polskich związków sportowych. Ministerstwo Sportu i Turystyki przeznaczyło wówczas na ten cel ponad 25 mln złotych, co pozwoliło na pokrycie połowy kosztów poniesionych łącznie przez polskie związki sportowe. Wielkość nakładów wzrosła wówczas o ponad 8,5 mln złotych w stosunku do roku 2014. Należy jednak zauważyć, iż poziom wsparcia był różny w zależności od sportów. W niektórych przypadkach środki z FRKF pokrywały całość kosztów szkolenia grupowego młodzieży w SMS, NSMS lub OSSM (w przypadku takich sportów jak: podnoszenie ciężarów, tenis stołowy i piłka ręczna). W przypadku innych związków środki przekazywane przez MSiT stanowiły jedno ze źródeł finansowania szkolenia – najmniejszy udział środków w kosztach całkowitych miał miejsce w przypadku Polskiego Związku Narciarstwa (20%).

Tabela 13. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego przy wsparciu ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w 2015 roku

	Dofinansowanie szkolenia grupowego z FRKF	Całkowity koszt szkolenia grupowego	Udział środków FRKF w kosztach całkowitych
PZ Piłki Nożnej	6 099 564,95 zł	10 020 299,72 zł	61%
PZ Piłki Siatkowej	4 070 236,91 zł	5 505 336,91 zł	74%
PZ Pływacki	2 175 835,32 zł	7 031 792,89 zł	31%
PZ Podnoszenia Ciężarów	1 595 910,33 zł	1 595 910,33 zł	100%
PZ Kajakowy	1 350 000,00 zł	2 385 301,00 zł	57%
PZ Towarzystw Wioślarskich	1 223 932,81 zł	2 463 816,81 zł	50%
PZ Kolarski	1 000 000,00 zł	1 726 200,00 zł	58%
PZ Narciarski	873 000,00 zł	4 456 470,07 zł	20%
PZ Koszykówki	835 447,00 zł	1 241 856,63 zł	67%
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	728 060,00 zł	728 060,00 zł	100%
PZ Hokeja na Lodzie	720 000,00 zł	2 036 267,00 zł	35%
PZ Zapaśniczy	627 277,20 zł	1 241 508,00 zł	51%
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego	561 704,08 zł	1 313 034,08 zł	43%
PZ Gimnastyczny	545 993,39 zł	1 990 899,69 zł	27%
PZ Biathlonu	520 000,00 zł	1 414 524,48 zł	37%
PZ Lekkiej Atletyki	478 672,99 zł	961 588,21 zł	50%
PZ Badmintona	463 789,17 zł	596 930,24 zł	78%
PZ Tenisa Stołowego	404 623,70 zł	404 623,70 zł	100%
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	286 750,00 zł	311 750,00 zł	92%
PZ Hokeja na Trawie	255 309,00 zł	401 113,00 zł	64%
PZ Żeglarski	220 000,00 zł	418 588,28 zł	53%
PZ Bokserski	179 787,49 zł	183 345,27 zł	98%
PZ Taekwondo Olimpijskiego	153 165,28 zł	487 950,28 zł	31%
PZ Jeździecki	120 000,00 zł	237 809,08 zł	50%
PZ Sportów Saneczkowych	119 960,17 zł	233 302,17 zł	51%
PZ Triathlonu	95 000,00 zł	155 000,00 zł	61%
PZ Szermierczy	36 000,00 zł	63 884,25 zł	56%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

W 2016 roku na realizację zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego dla młodzieży uzdolnionej sportowo polskie związki sportowe poświęciły ponad 53 mln złotych. Ponad połowę tych kosztów – 29 mln złotych udało się pokryć dzięki dofinansowaniu z FRKF. Spośród 27 wspieranych polskich związków sportowych największe wsparcie otrzymuje najpopularniejszy sport – piłka nożna. PZPN na realizację szkolenia grupowego w swoich ośrodkach szkolenia otrzymał 6,6 mln złotych, co wystarczyło na pokrycie 63% całkowitych kosztów ponoszonych przez ten Związek.

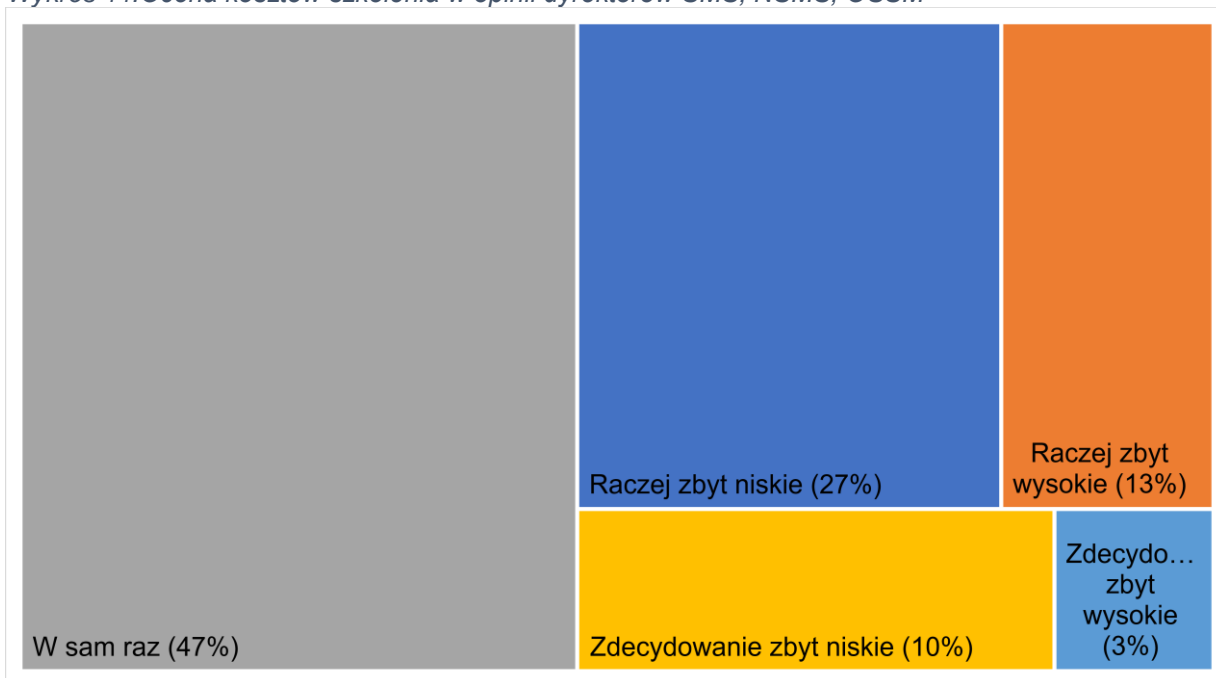
Tabela 14. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego przy wsparciu ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w 2016 roku

	Dofinansowanie szkolenia grupowego z FRKF	Całkowity koszt szkolenia grupowego	Udział środków FRKF w kosztach całkowitych
PZ Piłki Nożnej	6 649 307,89 zł	10 571 820,48 zł	63%
PZ Piłki Siatkowej	3 638 812,09 zł	5 258 412,09 zł	69%
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	2 363 000,00 zł	2 363 000,00 zł	100%
PZ Pływacki	2 155 981,77 zł	7 230 658,99 zł	30%
PZ Podnoszenia Ciężarów	1 985 494,04 zł	1 985 494,04 zł	100%
PZ Koszykówki	1 654 476,96 zł	2 661 502,52 zł	62%
PZ Hokeja na Lodzie	1 500 976,80 zł	2 448 902,89 zł	61%
PZ Kajakowy	1 273 962,18 zł	2 087 252,18 zł	61%
PZ Narciarski	1 199 722,72 zł	4 813 619,38 zł	25%
PZ Towarzystw Wioślarskich	1 101 036,87 zł	2 131 022,87 zł	52%
PZ Kolarski	1 000 000,00 zł	2 388 220,00 zł	42%
PZ Zapaśniczy	745 935,70 zł	1 276 906,03 zł	58%
PZ Biathlonu	572 000,00 zł	1 377 543,86 zł	42%
PZ Tenisa Stołowego	437 326,17 zł	465 326,17 zł	94%
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego	421 305,00 zł	1 154 168,00 zł	37%
PZ Lekkiej Atletyki	411 008,87 zł	811 008,87 zł	51%
PZ Gimnastyczny	372 452,75 zł	1 746 794,35 zł	21%
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	286 750,00 zł	311 750,00 zł	92%
PZ Hokeja na Trawie	255 884,00 zł	402 789,00 zł	64%
PZ Sportów Saneczkowych	194 187,24 zł	335 694,05 zł	58%
PZ Taekwondo Olimpijskiego	190 473,55 zł	519 105,55 zł	37%
PZ Żeglarski	190 000,00 zł	393 485,68 zł	48%
PZ Bokserski	101 243,00 zł	101 243,40 zł	100%
PZ Jeździecki	98 400,00 zł	148 400,00 zł	66%
PZ Szermierczy	45 000,00 zł	65 000,00 zł	69%
PZ Badmintonu	20 175,00 zł	53 974,26 zł	37%
PZ Triathlonu	7 550,00 zł	7 550,00 zł	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Ankietowani w ramach niniejszego badania dyrektorzy SMS, NSMS i OSSM wspieranych z FRKF najczęściej deklarowali, że koszty szkolenia sportowego w tych placówkach są optymalne. Na wysokie koszty szkolenia narzekają 16% respondentów. Z kolei niskie koszty szkolenia sportowego dostrzega 37% badanych. Należy jednak pamiętać, że koszty te zależą przede wszystkim od sportów, w jakich szkoleni są zawodnicy w danej szkole. Wysokie koszty szkolenia zadeklarowali dyrektorzy placówek, w których zawodnicy trenują niektóre sporty indywidualne wymagające posiadania odpowiedniego sprzętu. Niższe koszty szkolenia dotyczą przede wszystkim gier zespołowych.

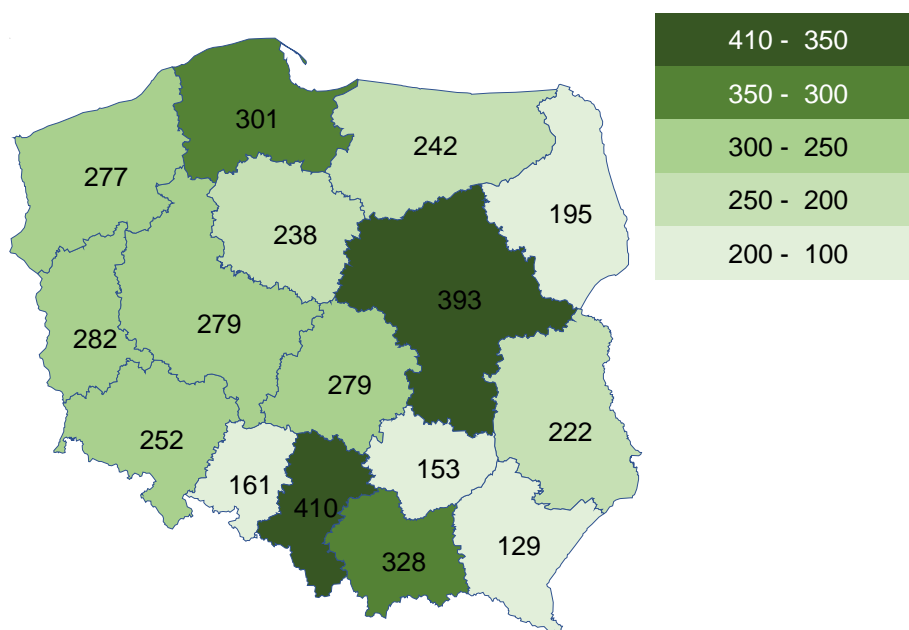
Wykres 11. Ocena kosztów szkolenia w opinii dyrektorów SMS, NSMS, OSSM

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=30)

W 2016 roku szkoleniem grupowym finansowanym przy udziale środków z FRKF objętych było 4 141 uczniów z całej Polski. Najwięcej uczniów SMS, NSMS i OSSM skoncentrowana jest w województwach śląskim i mazowieckim. Z kolei najmniej osób szkolonych jest w województwie podkarpackim, świętokrzyskim i opolskim.

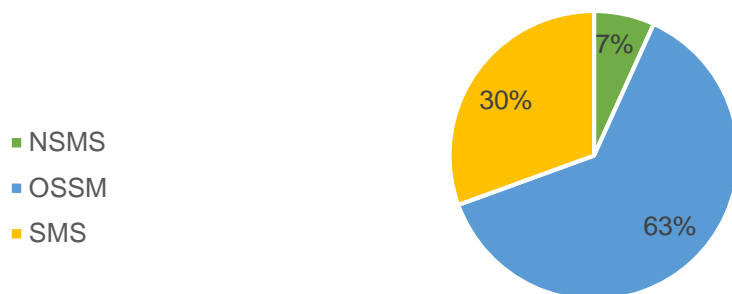
Rysunek 3. Liczba uczniów objętych szkoleniem grupowym dofinansowanym ze środków FRKF w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Największa liczba uczniów objętych jest szkoleniem w ramach OSSM (2595 zawodników), jednak należy podkreślić, że zdecydowana większość z nich to zawodnicy trenujący piłkę nożną. W SMS szkoleniem objętych jest 1265 zawodników, z kolei w NSMS uczy się 281 osób.

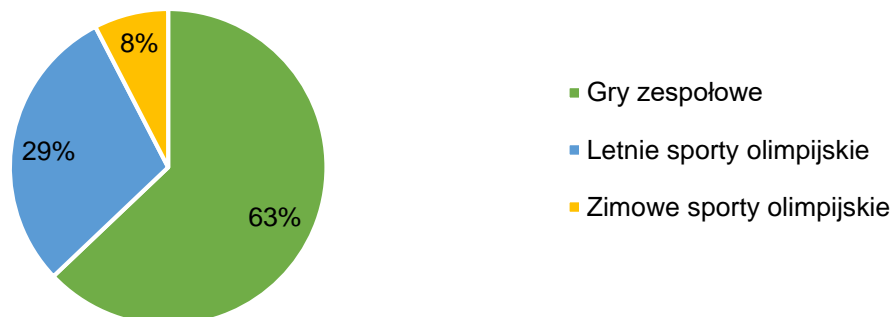
Wykres 12. Liczba zawodników objętych szkoleniem sportowym według typu placówki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Najwięcej zawodników objętych szkoleniem grupowym finansowanym przy udziale środków z FRKF trenuje gry zespołowe – stanowią oni 63% ogółu wspieranych zawodników. Letnie sporty olimpijskie, gdzie wsparcie otrzymuje największa liczba polskich związków sportowych trenuje 29% zawodników objętych wsparciem, z kolei najmniejszą grupę stanowią młodzi sportowcy szkolący się w zimowych sportach olimpijskich.

Wykres 13. Liczba zawodników objętych szkoleniem grupowym finansowanym przy udziale środków z FRKF według kategorii sportów (2016 rok)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

Największa liczba zawodników objętych szkoleniem grupowym wspieranym przez MSiT trenuje piłkę nożną – w 2016 roku było to 2288 zawodników, co stanowi 55,3% wszystkich objętych finansowaniem zawodników i 88% zawodników gier zespołowych objętych wsparciem. Wśród letnich sportów olimpijskich największa liczba zawodników objętych finansowaniem trenuje pływanie (344). Stanowią oni 8,3% wszystkich zawodników oraz 28% zawodników z grupy letnich sportów olimpijskich. W zimowych sportach olimpijskich największa liczba zawodników podlega pod Polski Związek Narciarski. Uczniowie trenujący ten sport stanowią 4% ogółu wspieranych zawodników oraz 52% zawodników z grupy olimpijskich sportów zimowych.

Tabela 15. Liczba zawodników objętych szkoleniem grupowym finansowanym przy udziale środków z FRKF

	Liczba zawodników objętych szkoleniem grupowym	% ogółu zawodników objętych szkoleniem grupowym finansowanym z FRKF
PZ Piłki Nożnej	2288	55,3%
PZ Pływacki	344	8,3%
PZ Narciarski	165	4,0%
PZ Piłki Siatkowej	132	3,2%
PZ Zapaśniczy	125	3,0%
PZ Gimnastyczny	121	2,9%
PZ Kajakowy	118	2,8%
PZ Kolarski	115	2,8%
PZ Biathlonu	89	2,1%
PZ Towarzystw Wioślarskich	81	2,0%
PZ Lekkiej Atletyki	72	1,7%
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	70	1,7%
PZ Podnoszenia Ciężarów	60	1,4%
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego	51	1,2%
PZ Hokeja na Lodzie	48	1,2%
PZ Taekwondo Olimpijskiego	43	1,0%
PZ Koszykówki	42	1,0%
PZ Badmintona	31	0,7%
PZ Hokeja na Trawie	25	0,6%
PZ Tenisa Stołowego	24	0,6%
PZ Bokserski	23	0,6%
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	22	0,5%
PZ Żeglarski	18	0,4%
PZ Triathlonu	10	0,2%
PZ Sportów Saneczkowych	10	0,2%
PZ Jeździecki	8	0,2%
PZ Szermierczy	6	0,1%
RAZEM	4141	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji związanej z realizacją wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)

2.5. Uczniowie i absolwenci SMS, NSMS i OSSM w kadrach narodowych

Uczniowie i absolwenci SMS, NSMS, OSSM regularnie zasilają kadry narodowe w poszczególnych sportach. W 2017 roku w skład kadr narodowych wchodziło łącznie ponad 1 500 takich zawodników, w tym prawie 150 w kategoriach seniorskich. Stanowi to prawie 1/3 kadr narodowych w analizowanych sportach olimpijskich. Najbardziej efektywne szkolenie (biorąc pod uwagę stopień zasilania kadry narodowej) realizują polskie związki sportowe w zimowych sportach olimpijskich.

W ramach poszczególnych sportów zaobserwować można istotne różnice w poziomie, w jakim uczniowie i absolwenci SMS, NSMS, OSSM wspierają polskie kadry narodowe. Widoczny jest nie tylko różny ogólny udział uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM w kadrach narodowych, ale także zmiany obserwowane w obrębie jednego sportu w zależności od kategorii wiekowych. Na podstawie danych przekazanych przez polskie związki sportowe zauważyć można, że udział uczniów i absolwentów objętych szkoleniem sportowym wspieranym ze środków FRKF w kadrach narodowych maleje wraz z kolejnymi kategoriami wiekowymi. Największy spadek obserwowany jest w przypadku Polskiego Związku Gimnastycznego, gdzie kadra juniorów w 94% zasilana jest przez uczniów analizowanych szkół, w kategorii młodzieżowców stanowią oni 73%, ale w kategorii seniorów jest to już tylko 22%. Mniej drastyczne spadki zaobserwować można w przypadku Polskiego Związku Piłki Siatkowej (od 57% w kategorii juniorów do 25% w kategorii seniorów), czy Polskiego Związku Szermierczego (od 32% w kategorii juniorów do 21% w kategorii seniorów). Jedynym sportem, w którym zaobserwowano wzrost udziału uczniów i absolwentów SMS, NSMS lub OSSM w kadrach narodowych w starszych kategoriach wiekowych jest Taekwondo (od 17% w kategorii juniorów, do 22% w kategorii seniorów). Na uwagę zasługuje również piłka nożna, w których pomiędzy kategorią juniorów a kategorią seniorów procentowy udział w kadrach narodowych wynosi 20%, jednak istnieje duża dysproporcja w liczebności kadr narodowych tych kategorii (kadry juniorskie liczą 302 zawodników, z kolei w kadrach seniorskich jest to 51 zawodników). Oznacza to, że wśród najlepszych 51 zawodników w kraju znalazło się 10 objętych dofinansowaniem z FRKF szkoleniem grupowym.

Tabela 16. Liczba uczniów i absolwentów SMS, NSMS, OSSM w kadrach narodowych

	Senior	Młodzieżowiec	Junior	Junior młodszy	OGÓŁEM	Udział w kadrach narodowych ogółem
GRY ZESPOŁOWE						
PZ Piłki Nożnej	10	10	19	40	79	9%
PZ Hokeja na Trawie	1	5	24		30	20%
PZ Hokeja na Lodzie	32		46		78	34%
Związek Piłki Ręcznej w Polsce		2	26	38	66	17%
PZ Piłki Siatkowej	39	12	48	73	172	44%
LETNIE SPORTY OLIMPIJSKIE						
PZ Badmintona	1	10	29	8	48	
PZ Towarzystw Wioślarskich		8	44		52	28%
PZ Judo					39	83%
PZ Taekwondo Olimpijskiego	6	9	4	2	21	21%
PZ Podnoszenia Ciężarów					73	88%
PZ Szermierczy	6	5	6	2	19	25%
PZ Pięcioboju		5	16	4	25	93%
PZ Lekkiej Atletyki					130	71%
PZ Kajakowy					160	79%
PZ Judo					39	6%
PZ Żeglarski					18	5%
PZ Bokserski					14	72%
PZ Gimnastyczny	8	16	41	35	100	14%
PZ Tenisa Stołowego					19	60%
PZ Pływacki					115	46%
PZ Zapaśniczy					40	39%
PZ Kolarski					47	
ZIMOWE SPORTY OLIMPIJSKIE						
PZ Sportów Saneczkowych	5		2	2	9	32%
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego	17	10	19		46	
PZ Narciarski	24	20			44	96%
PZ Biathlonu		12			26	67%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji udzielonych przez polskie związki sportowe.

2.6. Sukcesy polskiej młodzieży w imprezach mistrzowskich

W 2016 roku w imprezach sportowych rangi mistrzostw świata zawodnicy kategorii juniorskiej i młodzieżowej zdobyli łącznie 47 medali. Najwięcej sukcesów odnotowano w dyscyplinach sportowych Polskiego Związku Żeglarskiego, Polskiego Związku Kajakowego (po 13 medali w tych kategoriach wiekowych) oraz z Polskiego Związku Narciarskiego (6 medali).

Tabela 17. Uczestnicy mistrzostw świata oraz liczba miejsc medalowych zdobytych na imprezach rangi MŚ według sportów - młodzieżowcy i juniorzy

	Zawodnicy	Liczba miejsc medalowych			
		I	II	III	razem
GRY ZESPOŁOWE					
PZ Hokeja Na Lodzie	64	0	0	0	0
PZ Koszykówki	4	0	0	0	0
PZ Piłki Siatkowej	12	0	0	0	0
ZIMOWE SPORTY OLIMPIJSKIE					
PZ Biathlonu	18	0	2	0	2
PZ Łyżwiarstwa Figurowego	5	0	0	0	0
PZ Łyżwiarstwa Szybkiego	17	0	0	1	1
PZ Narciarski	23	1	1	4	6
PZ Sportów Saneczkowych	12	0	0	0	0
LETNIE SPORTY OLIMPIJSKIE					
PZ Bokserski	6	0	0	0	0
PZ Gimnastyczny	18	0	0	0	0
PZ Kajakowy	91	2	6	5	13
PZ Kolarski	39	1	0	1	2
PZ Lekkiej Atletyki	46	2	2	0	4
PZ Łucznicy	2	0	0	0	0
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	12	0	0	0	0
PZ Pływacki	2	0	0	0	0
PZ Podnoszenia Ciężarów	30	0	0	1	1
PZ Taekwondo Olimpijskiego	8	0	0	1	1
PZ Towarzystw Wioślarskich	43	1	1	0	2
PZ Zapaśniczy	16	0	0	0	0
PZ Żeglarski	90	5	6	2	13

Źródło Opracowanie własne na podstawie przekazanej przez MSiT dokumentacji

W tym samym okresie w mistrzostwach Europy młodzieżowcy i juniorzy reprezentujący polskie związki sportowe zdobyli 115 medali. Istotne osiągnięcia uzyskano przede wszystkim w kolarstwie (20 medali), podnoszeniu ciężarów (17 medali), szermierce (12 miejsc medalowych) oraz boksie (11 miejsc medalowych).

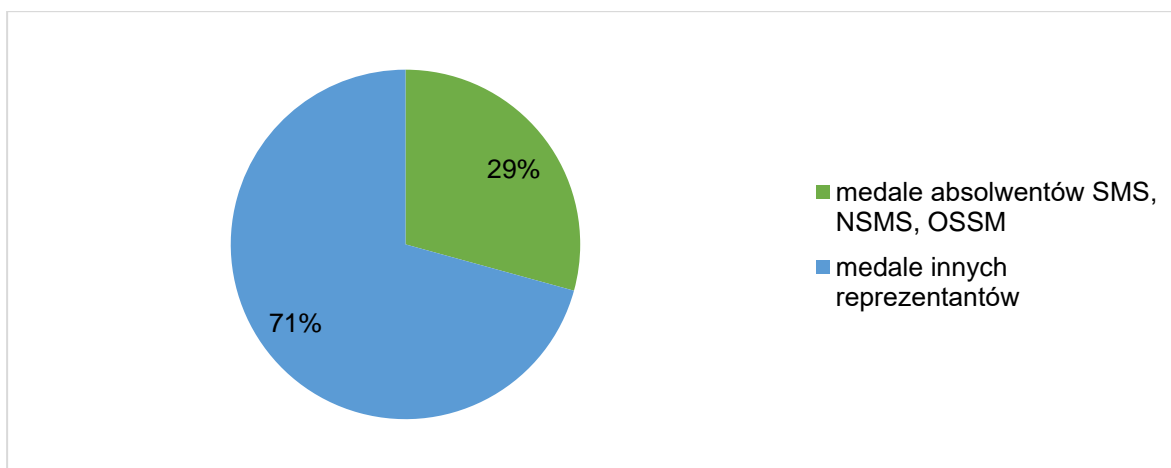
Tabela 18. Uczestnicy mistrzostw Europy oraz liczba miejsc medalowych zdobytych na imprezach rangi MŚ według sportów - młodzieżowcy i juniorzy

	zawodnicy	Liczba miejsc medalowych			
		I	II	III	razem
LETNIE SPORTY OLIMPIJSKIE					
PZ Bokserski	16	3	4	4	11
PZ Gimnastyczny	18	0	0	0	0
PZ Jeździecki	28	0	0	0	0
PZ Kajakowy	70	3	6	4	13
PZ Kolarski	70	6	8	6	20
PZ Lekkiej Atletyki	51	2	2	2	6
PZ Łuczniczy	12	0	0	1	1
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	14	0	1	1	2
PZ Pływacki	45	4	1	4	9
PZ Podnoszenia Ciężarów	60	1	4	12	17
PZ Strzelectwa Sportowego	26	0	2	1	3
PZ Szermierczy	49	2	2	8	12
PZ Taekwondo Olimpijskiego	9	1	1	2	4
PZ Tenisa Stołowego	18	0	1	0	1
PZ Towarzystw Wioślarskich	25	0	1	0	1
PZ Zapaśniczy	18	2	1	1	4
PZ Żeglarski	90	2	2	5	9
ZIMOWE SPORTY OLIMPIJSKIE					
PZ Biathlonu	6	0	0	0	0
PZ Sportów Saneczkowych	11	0	0	0	0
GRY ZESPOŁOWE					
PZ Hokeja na Trawie	18	0	0	0	0
PZ Koszykówki	48	0	0	0	0
PZ Piłki Siatkowej	28	1	1	0	2
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	68	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przekazanej przez MSiT dokumentacji

Na szczególną uwagę zasługuje analiza osiągnięć uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM. **W latach 2014-2016 zawodnicy objęci szkoleniem grupowym wspieranym ze środków FRKF zdobyli w imprezach rangi mistrzostw świata i mistrzostw Europy we wszystkich kategoriach wiekowych 132 medale, co stanowi 29% wszystkich medali zdobytych w analizowanych sportach olimpijskich.**

Wykres 14. Udział sukcesów absolwentów SMS, NSMS, OSSM w ogólnej liczbie medali zdobytych w latach 2014-2016 w imprezach mistrzowskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji udzielonych przez polskie związki sportowe oraz na podstawie danych statystycznych (KFT2).

Na podstawie danych przekazanych przez polskie związki sportowe określenie efektywności medalowej w niektórych przypadkach okazało się niemożliwe. Analiza sprowadza się zatem do oceny skuteczności w przypadku tych sportów, w których dało się oszacować liczbę medali zdobytych w imprezach mistrzowskich. **Najbardziej skuteczne szkolenie grupowe młodzieży uzdolnionej sportowo realizowane jest w sportach zimowych.** Zdecydowana większość zdobywanych przez reprezentantów Polski medali należy do zawodników wywodzących się ze szkół mistrzostwa sportowego. W przypadku gier zespołowych absolwenci szkół zasilają zwycięskie drużyny, choć robią to w ograniczonym stopniu – w przypadku medalu zdobytego w 2015 roku w drużynie znalazło się 5 zawodników objętych szkoleniem dofinansowanym z FRKF. Analizując sukcesy polskich siatkarzy w latach 2014-2016 należy zauważyć, że absolwenci analizowanych szkół odegrali niewielką rolę (stanowili oni 15% członków drużyn).

Polskie związki sportowe w ramach letnich sportów olimpijskich różnią się efektywnością w zdobywaniu medali na imprezach mistrzowskich. Bardzo dużą skutecznością w szkoleniu zawodników w ramach SMS, NSMS, OSSM cechuje się Polski Związek Taekwondo oraz Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego (w obu przypadkach wszystkie zdobyte przez reprezentantów Polski medale należą do absolwentów analizowanych szkół). Najniższą skutecznością cechują się z kolei Polski Związek Szermierczy (żaden ze zdobytych w latach 2014-2016 medali nie należy do absolwentów objętych szkoleniem współfinansowanym z FRKF) oraz Polski Związek Żeglarski (8% medali należy do absolwentów analizowanych szkół). Należy jednak zauważyć, że w obu przypadkach związki te większy nacisk kładą na szkolenie indywidualne, przeznaczając na szkolenie grupowe niewielką pulę środków dostępnych dzięki wsparciu z FRKF. Niepokojący jest natomiast fakt, że w przypadku Polskiego Związku Pływackiego, choć szkolenie grupowe jest przeważającą formą szkolenia młodzieży (w 2016 na ten cel przeznaczono ponad 70% środków

zarezerwowanych na szkolenie młodzieży w tym sporcie), to sukcesy absolwentów szkół mistrzostwa sportowego stanowią jedynie 14% wszystkich sukcesów w tym sporcie).

Tabela 19 Medale absolwentów SMS, NSMS, OSSM w imprezach mistrzowskich (według pzs)

	Medale absolwentów SMS, NSMS, OSSM w imprezach mistrzowskich (według pzs) (1)				Medale w imprezach mistrzowskich (ogółem kadry narodowe) (2)				% medali zdobytych przez absolwentów SMS, NSMS, OSSM w ogólnej liczbie medali (1/2)
	2014	2015	2016	RAZEM	2014	2015	2016	RAZEM	Ogółem
OLIMPIJSKIE GRY ZESPOŁOWE									
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	0	5	0	5	0	17	0	17	29% członków drużyny
PZ Piłki Siatkowej	3	2	1	6	14	12	13	39	15% członków drużyn
LETNIE SPORTY OLIMPIJSKIE									
PZ Towarzystw Wioślarskich	6	4	4	14	7	5	6	18	78%
PZ Judo	5	2	0	7	8	12	3	23	30%
PZ Taekwondo Olimpijskiego	1	5	1	7	1	5	1	7	100%
PZ Podnoszenia Ciężarów	1	1	1	3	12	15	17	44	7%
PZ Szermierczy	0	0	0	0	18	3	14	35	0%
PZ Pięcioboju Nowoczesnego	2	1	1	4	2	1	1	4	100%
PZ Lekkiej Atletyki				6	13	31	18	62	10%
PZ Kajakowy				31	24	19	18	61	51%
PZ Żeglarski	1	0	1	2	12	7	6	25	8%
PZ Bokserski	2	3	0	5	5	5	3	13	38%
PZ Tenisa Stołowego	2	0	1	3	2	2	1	5	60%
PZ Pływacki				3	8	4	9	21	14%
ZIMOWE SPORTY OLIMPIJSKIE									
PZ Sportów Saneczkowych	0	0	2	2	0	0	2	2	100%
PZ Narciarski	5	5	0	10	5	6	0	11	91%
PZ Biathlonu	0	3	0	3	0	3	0	3	100%
OGÓŁEM				132				451	29%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji udzielonych przez polskie związki sportowe.

3. Rekrutacja młodzieży uzdolnionej sportowo

Niniejszy rozdział składa się z trzech części związanych z naborem młodzieży uzdolnionej sportowo do SMS, NSMS i OSSM. We wstępie raportu wskazano, że kluczowym wnioskiem wpływającym z kontroli podjętej przez NIK, która dotyczyła systemu szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w Polsce, jest stwierdzenie, że finansowany ze środków FRKF system szkolenia jest nieskuteczny. NIK za główną przyczynę tego stanu rzeczy uznała fakt, że zarówno Minister SiT, jak i PZS-y nie zapewniły prawidłowego naboru do placówek odpowiedzialnych za szkolenie sportowe. Uzasadnione są w związku z tym analizy dotyczące działań towarzyszących naborowi do szkół, charakterystyka tych aspektów przybliżyła do wyjaśnienia tego, dlaczego nabór do placówek odpowiedzialnych za szkolenie sportowe nie daje zadowalających efektów. Tytułem wprowadzenia pierwszą część niniejszego rozdziału poświęcono działaniom promocyjnym jednostek, w kolejnej części omówiono motywacje młodzieży do podjęcia nauki w tych szkołach, a ostatnia część skupia się na barierach stojących na drodze do rekrutacji młodzieży uzdolnionej sportowo.

3.1. Charakterystyka działań promocyjnych szkół

Oświata polska znajduje się w dobie daleko idących przekształceń. Uwolniony rynek usług edukacyjnych i związana z tym nasiloną konkurencją o uczniów oraz środki finansowe są czynnikami intensywnie wpływającymi na sposoby zarządzania szkołami. Efektem przemian, których geneza sięga lat dziewięćdziesiątych XX wieku, są coraz częściej podejmowane działania promocyjne⁴. Dostrzec można, że szkoły odpowiadające za szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo również podlegają tym procesom. Dyrektorzy szkół mistrzostwa sportowego, niepublicznych szkół mistrzostwa sportowego oraz ośrodków szkolenia sportowego młodzieży w przeprowadzonych na potrzeby badania indywidualnych wywiadach pogłębionych wyraźnie podkreślali konsekwencje kontekstu gospodarczego, w jakim funkcjonują:

„Najkrócej mówiąc w rzeczywistości takiej, jaka jest wszędzie, czyli mocno skomercjalizowanej, to jesteśmy instytucją, która jak zresztą wszystkie szkoły, zaczyna działać w realiach i na podstawie zasad rynkowych. Na dzień dzisiejszy rozpoczęliśmy już rozmowy ze sponsorami, którzy są gotowi fundować stypendia dla młodzieży, która będzie uzyskiwała dobre wyniki w nauce i będzie dobrze rokowała pod względem sportowym. Nasza oferta musi być atrakcyjna i wydaje nam się, że ten program stypendialny poprawi nabór do oddziałów sportowych”.

⁴ B. Wiśniewska, *Strategie promocji szkoły w środowisku lokalnym – praktyczne egzemplifikacje*, Leszno 2009, <https://www.zsmg.info/pliki/pedagog/STRATEGIE%20PROMOCJI%20SZKO%C5%81Y%20W%20%C5%9ARODOWISKU%20LOKALNYM%20-%20praktyczne%20egzemplifikacje.pdf>, (dostęp: 12.10.2017 r.)

Dyrektorzy szkół zwracali uwagę na wzrost liczby szkół niepublicznych adresujących swe usługi do młodzieży oraz związanego z tym nasilania się konkurencji o uczniów. Zachodzące procesy wywierają presję na wprowadzanie do szkół praktyk i stylu myślenia charakterystycznych dla sektora prywatnego. Podleganie procesom urynkwienia przejawiało się już w słownictwie stosowanym w odwiedzonych placówkach. Znamienny jest fakt, że w rozmowach z dyrektorami uczniowie oraz rodzice bywali określani klientami instytucji, dyrektorzy menedżerami szkół. W kontekście zachodzących procesów szkoły dążą do budowy swojej przewagi konkurencyjnej na rynku usług edukacyjnych i szkoleniowych oraz zabiegają o pozyskanie uczniów o jak największym potencjale sportowym. Marketing jest nieodłącznym elementem podmiotów funkcjonujących w obrębie gospodarki wolnorynkowej narzędziem budowania atrakcyjnego wizerunku.

Działania promocyjne w 18 zbadanych jednostkach cechują się dużym podobieństwem. Poniżej wyszczególniono katalog konkretnych działań podejmowanych przez te placówki:

1. Podstawową ścieżką docierania do młodzieży uzdolnionej sportowo jest **współpraca szkół z klubami sportowymi**. Kluby sportowe stanowią organizacje, które prowadzą aktywne działania na rzecz poszukiwania dzieci utalentowanych i rekrutowania ich do swoich zespołów. To przede wszystkim tam osoby młode stawiają pierwsze kroki na drodze do kariery sportowej. Nieodłącznym elementem działań promocyjnych szkół są rozmowy między przedstawicielami szkół i klubów, kluczową rolę w tych procesach odgrywiają trenerzy szkół. Działania te są ułatwione wtedy, gdy są oni również zatrudnieni w klubach, w których szkoły zamierzają przedstawić zawodnikom swoją ofertę. Za ich pomocą kluby promują wśród wyselekcjonowanej młodzieży edukację w SMS, NSMS i OSSM. Trudności w promowaniu placówek sportowych pojawiają się z większą częstotliwością w tych przypadkach, w których trenerzy klubowi nie są jednocześnie związani zawodowo ze szkołami. Kwestia ta zostanie omówiona szerzej w części poświęconej barierom w rekrutacji młodzieży uzdolnionej sportowo.
2. W celu upowszechnienia informacji o swojej ofercie edukacyjnej typowym dla szkół działaniem jest **organizacja wydarzeń promocyjnych**. Najczęściej podejmowanymi tego typu inicjatywami są Dni Otwarte Szkoły bądź Dni Sportu, do których szkoły przygotowują się ze szczególną starannością. Wydarzenia te obejmują m.in. wyjazdy na obiekty sportowe, gdzie odbywają się treningi pokazowe. W ramach promocji swojej szkoły organizują również zawody sportowe na posiadanych obiektach. Poza tym ogłaszają także wydarzenia wyjazdowe, np. pikniki i festyny, na które zapraszane są dzieci trenujące i ich rodzice, gdzie opiekunowie przyszłych uczniów mogą zasięgnąć

bezpośredniej opinii o szkole. Jedna z placówek przeprowadziła wśród dzieci i rodziców badanie dotyczące motywacji wyboru szkoły, do której uczęszczają dzieci. Z rezultatów badań wynikało, że najlepszym przekąźnikiem odnośnie oferty edukacyjnej i szkoleniowej jest wymiana pozytywnych informacji o placówkach przez rodziców. Szkoły coraz bardziej doceniają zatem znaczenie tej formuły w reklamowaniu swojej oferty. Wydarzenia promocyjne często organizowane są we współpracy ze środowiskiem lokalnym, a zwłaszcza z przedstawicielami samorządu terytorialnego. Instytucje te dostrzegają również szanse na promocję poprzez zyskujące popularność stowarzyszenia oraz fundacje działające na rzecz sportu.

3. Działaniem cieszącym się dużą popularnością jest również **współpraca szkół z absolwentami, którzy osiągają sukcesy sportowe w wieku seniorskim**. W szkołach podkreślano, że bardzo skuteczną reklamą są ci wychowankowie, którzy osiągnęli sukcesy podczas Igrzysk Olimpijskich. Osiągnięcia absolwentów szkół stanowią jeden z kluczowych motywów, dla których uczniowie podejmują naukę w danej jednostce. Na duże znaczenie takich absolwentów wskazywano m.in. w szkole ukończonej przez Kamila Stocha, Piotra Żyłę oraz Justynę Kowalczyk. We wspomnianej wyżej szkole działania popularyzacyjne przybrały niedawno charakter publikacji informujących m.in. o losach byłych uczniów, którzy należą do kadry narodowej:

„Wydaliśmy w tym roku publikację podsumowującą 40-lecie szkoły, w której opublikowano wywiady z absolwentami-olimpijczykami. Zaprezentowaliśmy ciekawe zdjęcia, informacje np. o małżeństwach szkolnych, o absolwentach, którzy dobrze sobie radzą w życiu.

Przy szkole zrobiliśmy ponadto aleję olimpijczyków, sadzimy tam drzewka, mamy odbicie dłoni Konrada Niedźwieckiego, a reszta jest jeszcze w procesie wypalania”.

Dyrektor SMS

W jednej ze szkół mistrzostwa sportowego, zajmującej się szkoleniem w zakresie piłki nożnej, prowadzone są regularnie zawody otwarte dla wszystkich absolwentów jednostki.

4. Niebagatelną rolę w promowaniu szkół odgrywa także **współpraca z seniorami, osiągającymi sukcesy sportowe na szczeblu krajowym**. Trenerzy placówek szkolących młodzież zwracają uwagę na potrzebę większego wykorzystania tego faktu przy promocji. W niektórych przypadkach sam fakt istnienia takiej drużyny powoduje duże zainteresowanie sportem i szkołą:

„Jeśli chodzi o piłkę nożną i piłkę ręczną, to duży wpływ ma to, na jakim poziomie stoi dany klub w mieście – myślę tu o Wiśle Płock, która zdobyła ekstraklasę w piłce nożnej – i dzięki temu też jest większe zainteresowanie piłką nożną w klasach sportowych”.

Trener SMS

5. Każda szkoła podejmuje współpracę z mediami lokalnymi: z radiem lub telewizją, w celu dotarcia do młodzieży z informacją o ofercie placówki. Jednostki sportowe kładą szczególny nacisk na promocję w mediach społecznościowych, np. na Facebooku. Dyrektorzy i trenerzy szkół podkreślali, że **współpraca z polskimi związkami sportowymi** układa im się pomyślnie, polskie związki sportowe m.in. chętnie przychylają się do próśb o promowanie szkół na swoich stronach internetowych.

3.2. Motywacje młodzieży do podjęcia nauki

W trzech wywiadach grupowych z uczniami uzdolnionymi sportowo młodzież wskazywała na następujące czynniki, które były motywujące do podjęcia nauki w danej szkole:

- duże znaczenie nadawano warunkom treningu, przede wszystkim dostępnej infrastrukturze sportowej, kadrze trenerskiej oraz atrakcyjnej ofercie wyjazdów na obozy szkoleniowe.
- do wstąpienia do danej szkoły skłoniło uczniów uczęszczanie do nich w przeszłości sportowców, którzy w wieku seniorskim osiągają sukcesy sportowe.
- duże znaczenie odgrywały zachęty wsparcia materialnego dla uczniów w postaci stypendium, internatu, czy dożywiania.

Większość dyrektorów szkół biorących udział w badaniu ilościowym zadeklarowała raczej duże (43%) lub bardzo duże (33%) zainteresowanie młodych sportowców szkoleniem i kształceniem sportowym w SMS, NSMS lub OSSM (nie zidentyfikowano istotnych różnic pomiędzy reprezentantami tych typów placówek).

Rysunek 4. Poziom zainteresowania ofertą edukacyjną w zakresie szkolenia sportowego w placówkach oświatowych w opinii przedstawicieli szkół SMS, NSMS oraz OSSM

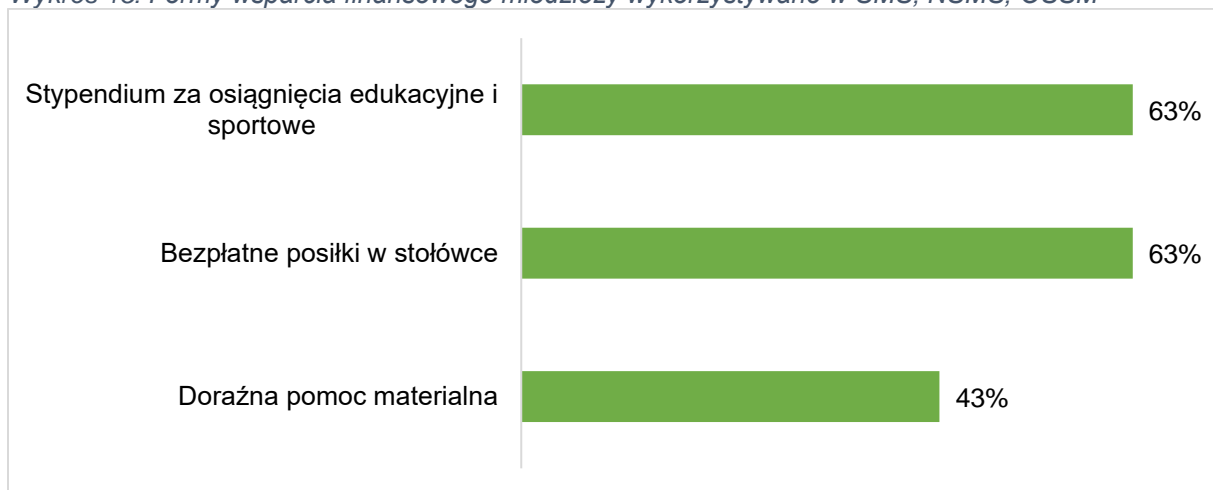

Zainteresowanie bardzo duże	33%
Zainteresowanie raczej duże	43%
Średnie zainteresowanie	20%
Zainteresowanie raczej małe	3%

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=30)

Dyrektorzy wszystkich badanych szkół deklarują, że w placówkach sportowych wykorzystuje się formy wsparcia finansowego młodzieży. Najczęściej są to stypendia za osiągnięcia edukacyjne i sportowe (63% przypadków) oraz bezpłatne posiłki w szkolnej stołówce (63%). Kiedy zapewnienie bezpłatnego wyżywienia nie jest możliwe, proponowane jest uzyskanie dofinansowania w tym zakresie. Ponadto do innych form wsparcia należy zaliczyć możliwość uzyskania bezpłatnego zakwaterowania w szkolnym internacie. Wsparcie finansowe zawodników objętych szkoleniem sportowym przejawia się również w dofinansowywaniu obozów sportowych, udziału w imprezach sportowych, a w niektórych przypadkach obejmuje także zakup odzieży sportowej i niezbędnego sprzętu sportowego.

Wykres 15. Formy wsparcia finansowego młodzieży wykorzystywane w SMS, NSMS, OSSM

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=30)

3.3. Bariery w naborze młodzieży uzdolnionej sportowo

Brak zgody rodziców na wstąpienie dzieci uzdolnionych sportowo do placówek sportowych

Jedną z barier, z którą borykają się szkoły prowadzące nabór młodzieży uzdolnionej sportowo niezależnie od trenowanego sportu, jest obawa rodziców o trudność łączenia edukacji ze szkoleniem sportowym. Dyrektorzy zbadanych szkół wskazują na sporą liczbę rodziców, którzy wymagają, aby ich dzieci równolegle z odbywaniem szkolenia sportowego osiągały poprawne wyniki w nauce. W odpowiedzi na takie wątpliwości w szkołach przytacza się statystyki poświęcone wysokiej zdawalności egzaminów gimnazjalnych i licealnych, lecz bywa to często zapewnieniem niedostatecznym. Rodzice zgłaszają potrzebę objęcia edukacją młodzieży również podczas wyjazdów na zawody. Dyrektorzy szkół byli zgodni co do tego, że w **razie możliwości zagwarantowania przez szkoły edukacji dzieciom podczas wyjazdów, rodzice chętniej wyrażaliby zgodę na uczęszczanie dzieci do tych placówek**. Według dyrektorów wpłynęłoby to na nabór młodzieży o wyższym potencjalnie sportowym.

Brak internatów szkolnych dla młodzieży

Działania promocyjne podejmowane przez szkoły mają zróżnicowany zasięg. Dyrektorzy szkół zwracali uwagę na to, że podstawowym uwarunkowaniem zasięgu tych działań jest posiadanie przez szkoły internatu. Placówki niedysponujące bazą noclegową dla dzieci ograniczają się w promocji swojej oferty do obszaru własnego powiatu, a nawet jedynie do miejscowości, w której położona jest szkoła.

Jednostki dysponujące internatami mogą sobie pozwolić na działania promocyjne na szerszą skalę i kierują swoją ofertę do zawodników z całego kraju. Brak możliwości zapewnienia młodzieży z dalszych regionów pobytu w internacie ma znaczenie dla poziomu sportowego tworzonych klas.

Wielokrotnie podkreślano, że z powodu konieczności ograniczania się w promocji do mniejszego terenu, jednostki te przyjmują grupy mniej uzdolnionej młodzieży, wobec czego poziom grup jest bardziej zróżnicowany, niż w przypadku szkół przyjmujących zawodników z całej Polski. W tych szkołach, przy których nie funkcjonują internaty, zgłaszano potrzebę dofinansowania na ich utworzenie, co zdaniem dyrektorów i trenerów przełoży się na przyjmowanie młodzieży o wyższym poziomie sportowym, niż dotychczas. Kolejną ważną zaletą internatów jest to, że zapobiegają one zmęczeniu zawodników, jakie wynika z codziennych dojazdów do szkół. Uczniowie przebywający w internatach są bardziej wypoczęci podczas treningów. Takie rozwiązanie sprzyja również lepszemu przygotowaniu edukacyjnemu uczniów:

„Lepiej jest, mając zawodnika sportowca w jednym miejscu, zorganizować mu tak czas, żeby on nie tracił nauki na przejazdy i dojazdy, tylko żeby, że tak powiem, część edukacyjną skończył w szkole, zjadł obiad, pojechał do internatu i miał czas na odpoczynek oraz na naukę. Teraz w wielu przypadkach tak jest, że dziecko dużo

czasu traci na przejazdy i wraca do domu zmęczone, po czym idzie spać, zamiast poświęcić czas na naukę, którego czasu zawodnik sportowy nie ma aż tyle, jak nietrenujący”.

Trener NSMS

Z internatami ściśle związana jest też usługa wyżywienia młodych sportowców. W placówkach tych żywienie znajduje się bowiem pod większą kontrolą szkoły, niż w przypadku zamieszkiwania uczniów w domu. W wywiadach z trenerami pojawiało się jednak wiele głosów za tym, że najbardziej optymalnym dla uczniów rozwiązaniem jest funkcjonowanie kuchni na terenie szkoły:

„Nie ma stołówki w szkole, tutaj stołówka jest tylko w internacie. Niemniej jednak nie jest to samo. Uważam, że obiady powinny być wydawane w szkole. Jak przychodzi zima, to nikomu się nie chce ubierać specjalnie, a więc się przeziębiamy chodząc do internatu. Dojście zajmuje im 7 minut. Spóźniają się też przez to na lekcje, bo trudno przesunąć godziny zajęć przez to, że ktoś idzie na obiad. W związku z tym ci uczniowie nie mają za bardzo możliwości, żeby bez strat w szkole zjeść obiad między lekcjami. Powinno być tak, że od godziny 13:00 do 13:20 uczniowie mają w danej szkole zjeść obiad. I tego brakuje nam tu najbardziej, tak uważam. Mielibyśmy też dzięki temu lepszą kontrolę nad żywieniem. Bo niektórzy dzieciaki nie chcą jeść obiadów tylko dlatego, że trzeba chodzić do internatu. I albo ktoś jest niedożywiony, albo zaczyna się sam odżywiać w sklepiku szkolnym, a wiadomo, czym to grozi”.

Trener SMS

Niektóre szkoły nieposiadające internatów decydują się na ich wynajmowanie. W niektórych przypadkach uczniowie placówek sportowych dzielą pokoje z uczniami zwykłych szkół. Zdaniem jednego z rozmówców zdecydowanie lepszym rozwiązaniem byłby jednak internat przeznaczony specjalnie dla zawodników:

„Największa bolączka to jest ten internat. Zawodnicy mieszkają w internacie takim ogólnym, w pokoju z uczniami z innych szkół, którzy nie uprawiają sportu i to jest nie do pogodzenia. Oni przychodzą zmęczeni, mają godzinę czy dwie i muszą się położyć spać, bo wstają o szóstej, ale też rozumieją tamtych, którzy mają inny tryb życia, więc nie mogą mieć pretensji do nich. Internat musi być stworzony stricte dla sportowców. Ci bardziej sytuowani rodzice robią wszystko, żeby gdzieś wynająć hotele dla swoich dzieci, żeby mieszkały poza internatem”.

Trener SMS

W przypadku szkół bez własnych internatów sytuacją spotkaną było również wynajmowanie części hotelu dla zawodników. Rozwiązanie to oceniono jednak krytycznie, zgłaszając co do tego następujące zastrzeżenia:

„Marzeniem na pewno by było, żebyśmy mieli osobne pomieszczenia, nie musieli mieszkać w hotelu, bo nie ukrywam, hotel tętni swoim życiem, czyli soboty: wesela, stypy, imprezy, parter i pierwsze piętro jest zamieszkane przez gości, mamy do dyspozycji trzecie piętro. Na pewno marzeniem by było, żeby oni byli zamknięci w jednym pensjonacie, tylko dla nich, nawet takim mniejszym. Nam by też to ułatwiło pracę, bo widzielibyśmy, że tylko tam są oni, bo tu na razie nie doszło do żadnych nieprzyjemnych sytuacji, typu kontaktu fizycznego, bójek, czy sporu słownego z gośćmi hotelowymi, ale obawiamy się tego i dla młodzieży też nie jest to sytuacja komfortowa”.

Trener NSMS

Z całą pewnością można stwierdzić, że brak internatów jest istotnym problemem w szkołach odpowiedzialnych za szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo. Baza noclegowa jest ściśle związana z systemem edukacji i szkolenia, umożliwia rekrutację do szkół osób o najwyższym poziomie sportowym z całej Polski i stwarza im warunki do poświęcania tym aktywnościom więcej czasu, niż w przypadku konieczności dojazdów do domów. Sprawa ta powinna być postrzegana jako istotny element procesu szkolenia i edukacji młodych sportowców. Najbardziej właściwym rozwiązaniem byłoby posiadanie przez szkoły własnych budynków przeznaczonych pod ten cel.

Brak woli części klubów sportowych do współdziałania ze szkołami

Zarówno dyrektorzy, trenerzy, jak i uczniowie wszystkich zbadanych szkół zgodnie twierdzili, że **kwestia przynależności do odmiennych klubów sportowych przez uczniów nie rzutuje negatywnie na proces szkolenia i edukacji**. Z nielicznymi wyjątkami nie dostrzegano w placówkach konfliktów między zawodnikami pochodzącymi z różnych klubów. Potwierdzano natomiast, że rywalizacja między nimi jest obecna na zawodach. Czynnikiem zbliżającym do siebie zawodników różnych klubów w szkołach są wspólne treningi, niejednokrotnie wymagające ze strony uczniów współdziałania. Różne strony przyznawały przy tym, że przynależność do różnych klubów jest akcentowana w początkowym okresie pobytu uczniów w szkole, z czasem jednak w obliczu wspólnych zajęć zawodnicy tworzą jeden zespół.

Zalecanie zawodnikom nauki w szkołach mistrzostwa sportowego jest w interesie klubów, jednakże zdarza się, że kluby nie wyrażają chęci współpracy z placówkami. Problem ten pojawiał się zwłaszcza w tych przypadkach, gdy szkolni trenerzy nie byli związani z klubami sportowymi i nie mogli samodzielnie prowadzić w nich promocji szkół. Dyrektorzy i trenerzy zwracali uwagę na spotykaną niechęć klubów do oddawania zawodników. Zdiagnozowano trzy przyczyny tej niechęci:

- przekonanie niektórych klubów, że same stwarzają warunki treningowe na odpowiednim poziomie.
- niechęć ta wynika z obawy przed przejściem zawodnika do innego klubu, a więc przed jego utratą.

→ niektóre kluby nie wybiegają myślą w przyszłość skupiając się na swoich aktualnych potrzebach.

Organizacje te nie chcą utracić w danym momencie dobrych zawodników, nie myśląc perspektywicznie o tym, że za kilka lat po ukończeniu profesjonalnej szkoły sportowej uzyskają zawodnika jeszcze lepszego, grającego być może na poziomie ekstraklasy.

W szkołach zauważa się, że niechęć klubów do przekazywania zawodników bywa wręcz przyczyną konfliktów rodziców uczniów z klubami:

„Nasza współpraca z klubami jest kontynuowana, nie dałoby się inaczej, nie ukrywam jednak, że mamy takie kluby, które nie chcą nam oddać zawodników. Wynika to głównie z obawy tych klubów przed tym, że oni stracą tego zawodnika i nie będą mieli co robić. My zawsze tłumaczymy, że nie przejmujemy tych zawodników na zawsze, na stałe, że my tylko chcemy stworzyć im szansę rozwoju. Mamy wręcz takie przypadki, gdzie rodzice tych zawodników wchodzi w konflikt, bo szukają dla dzieci szansy rozwoju, a kluby macierzyste nie są w stanie zapewnić im możliwości takiego rozwoju i czasami wbrew prezesom takiego klubu młodzie przychodzą do nas”.

Trener SMS

Szkoły radzą sobie z niechęcią klubów na różne sposoby. Jedna prowadzi akcję pod hasłem „Szukamy Mistrza”, w ramach której typuje z istniejących klubów najbardziej zdolnego zawodnika, przyjmuje go do szkoły oraz wręcza nagrodę finansową dla jego klubu. Z całym przekonaniem stwierdzić należy, że kluby powinny odgrywać bardziej aktywną rolę w promowaniu szkół sportowych wśród swoich zawodników.

„Bardzo dobrym pomysłem jest projekt szkół mistrzostwa sportowego i uważam, że powinno się dążyć, żeby jak najwięcej i jak najlepszych zawodników uczestniczyło w tym projekcie. Ja nie jestem tego w stanie zrobić, ale odpowiednie instytucje powinny wyrzucić na klubach presję, żeby najlepszych zawodników oddawały do SMS, bo potem dostają w pełni ukierunkowanych zawodników już na grę w ekstraklasie i wykształconych pod względem sportowym, także dla nich to jest tylko plus i dając ich tutaj to oni inwestują w tych zawodników”.

Trener NSMS

Pozytywnie należy ocenić fakt, że MSiT dostrzega potrzebę wyróżnienia pierwszych trenerów zawodników, którzy osiągają sukcesy w kategorii seniorskiej. Przejawem świadomości w tym zakresie jest realizacja projektu pt. „Pierwszy trener”. Przewiduje on, że od 2017 roku każdy zawodnik, który zdobędzie medal Mistrzostw Europy, Mistrzostw Świata oraz Igrzysk Olimpijskich w konkurencjach objętych programem Igrzysk Olimpijskich w kategorii seniorskiej będzie mógł wskazać szkoleniowca, który odegrał pierwszy

i decydujący wpływ na rozwój jego kariery sportowej. Trener wskazany jako pierwszy szkoleniowiec, otrzyma jednorazowy ekwiwalent w wysokości 10.000 zł.

Gratyfikacja pieniężna jest jednym ze sposobów motywowania trenerów klubowych do współdziałania w procesie promowania szkolenia w SMS, NSMS i OSSM, jednakże ze względu na brak środków finansowych poszukuje się również innych motywacji. Zgłoszono w związku z tym następującą, interesującą propozycję:

„To wszystko zależy od trenera, jeśli jest świadomy, że zawodnik ma szansę na wejście na wyższy poziom, to pokieruje zawodnika, ale takich jest mało. A on nie ma z tego żadnych korzyści, bo jak przekaże go dalej to traci zawodnika i nic z tego nie ma. Trzeba docenić przekazywanie i mamy taki pomysł, żeby takie metryczki robić zawodnikom z informacją, kto był ich pierwszym trenerem, docenić ich. Nie mamy środków na gratyfikacje finansowe, lecz może w taki sposób, żeby trener czuł się doceniony, ale jest to proces, musi trwać kilka lat, żeby się do tego przekonali”.

Trener OSSM

Przedstawiciele polskich związków sportowych zwracali uwagę na to, że w procesie rekrutacji młodzieży uzdolnionej sportowo reprezentowane przez nich organizacje powinny odgrywać większą rolę. Proponowano funkcjonowanie zachęt do oddawania najbardziej uzdolnionych dzieci przez kluby, a nawet wręcz przymus takich działań.

„Tutaj jest jeszcze dużo do naprawienia jeżeli chodzi o rekrutację i przekonywanie klubów sportowych do tego, żeby tak jak na wzór niemiecki jest, że kluby sportowe mają swoje szkoły regionalne, do których powinny przekazywać zawodników, ale tam jest inny proces finansowania trenerów, tam trenerzy dostają wynagrodzenie z okręgu i muszą iluś zawodników dostarczyć do tej szkoły”.

Przedstawiciel PZK

Brak platformy współpracy między SMS, NSMS i OSSM a Ministerstwem Edukacji Narodowej w zakresie wypracowania podstawy do rekrutacji młodzieży uzdolnionej sportowo

Część szkół koncentruje się na pośrednim docieraniu z ofertą szkoły do potencjalnych uczniów, niektóre jednak bardziej aktywnie pozyskują młodzież. Trenerzy prowadzący aktywny nabór zwracają uwagę na to, że nawet najlepiej przeprowadzona kampania informacyjna o szkole z wykorzystaniem nowoczesnych form komunikacji nie zastąpi aktywnego poszukiwania talentów sportowych. Zdaniem trenerów szkoły nie powinny ograniczać się do oczekiwania na zgłoszenia zdolnych zawodników i skupiać się przede wszystkim na rekrutacji w klubach, lecz powinny same wyjść z inicjatywą ich poszukiwania już wśród najmłodszych roczników. Tak postępuje na przykład jedna ze szkół zajmująca się szkoleniem w zakresie siatkówki. Prowadzą oni obserwację potencjalnych uczniów

podczas wydarzeń sportowych. Trenerzy obserwują Mistrzostwa Polski i Europy, rozgrywki ligowe i zwykłe zawody. Obserwacja ta dotyczy osób z potencjałem sportowym, którym składane są następnie propozycje wstąpienia do szkoły.

„My za bardzo nawet nie chcemy docierać z informacją o szkole. To my wybieramy, obserwujemy, mamy kontakt z trenerami, mamy dostęp do platformy OSSów, tak naprawdę my te dziewczyny rekrutujemy, które obserwujemy minimum rok, jak nie dwa, i może dłużej. Obserwujemy, robimy badania, jak zrobimy wywiad środowiskowy, jak mamy znak zapytania, to zapraszamy na kilka dni do siebie”.

Dyrektor NSMS

Zwracano uwagę na to, że obszarami, które mogą skrywać wiele nieodkrytych talentów, są tereny wiejskie, gdzie dzieci mają utrudniony dostęp do dobrych klubów sportowych. Szkoły powinny mieć za zadanie aktywne wyszukiwanie takich osób. Jeden z trenerów piłki nożnej wyjaśniał, że nie ogranicza się do oczekiwania na zgłoszenia kandydatów do szkoły i przed naborem uczestniczy w zawodach na terenach wiejskich. Podał on przykład na to, jak taka inicjatywa zaowocowała:

„Przed naborem jeździliśmy na turnieje na wioski i tam szukaliśmy tych perełek. Kilka osób tam zobaczyliśmy zdolnych. Część z nich już trafiło do 3 ligi, w tej chwili są po debiutach w 3 ligach. Dwóch było na konsultacjach kadry Polski. Nie dostali powołania, natomiast to już coś, że byli na konsultacjach. To są chłopcy, których wyciągnęliśmy z wioski, do których naprawdę bardzo ciężko trafić. Jeden podpisał kontrakt w 3 lidze, ma 16 lat. Ma szansę coś osiągnąć dzięki temu, że tam pojechaliśmy. Zobaczyliśmy, że ma talent i wyciągnęliśmy go, sam nigdy by nie przyszedł do nas, a teraz kariera stoi przed nim otworem”.

Trener SMS

4. Warunki treningu

4.1. Infrastruktura sportowa

Trenerzy wszystkich sportów podkreślali **znaczenie bazy infrastrukturalnej dla rozwoju młodzieży utalentowanej sportowo** oraz dla osiągania sukcesów sportowych. W jednej ze szkół odpowiedzialnych za szkolenie w lekkiej atletyce podał konkretny przykład tego, jak rozwój infrastruktury przekłada się na wyniki sportowe:

„Polski Związek Lekkiej Atletyki na nasze wielkie prośby przysłał nam tu zeskok. Wcześniej też nasi uczniowie zdobywali medale na Mistrzostwach Polski w swojej konkurencji, natomiast nie tyle i nie w takim krótkim okresie jak wtedy, kiedy już sfinalizowaliśmy przyjazd tego zeskoku. Okazało się, że po rozwoju infrastruktury następnym dwóch mistrzów Polski juniorów się znalazło, następnie medale na Mistrzostwach Polski oraz medale na młodzieżowych mistrzostwach Polski. To nie przypadek. Tak to jest, kiedy się stwarza dobre warunki, za tym idą dobre wyniki i medale, bo można więcej zrobić na treningach i w większym komforcie”.

Trener NSMS

Podczas wywiadów grupowych młodzież pozytywnie oceniła infrastrukturę będącą w dyspozycji szkół. W każdym przypadku wskazywano na potrzebę jej wzbogacenia w celu podniesienia jakości świadczonych usług, niemniej jednak można powiedzieć o ogólnej satysfakcji młodzieży z posiadanej infrastruktury. Tytułem przykładu podać można szkolącą się w zakresie lekkiej atletyki młodzież, która wskazała na posiadanie całego niezbędnego sprzętu – stadionu, siłowni, sauny, basenu i wszystkich niezbędnych sprzętów, w rodzaju tyczek czy zeskoku. W chwili obecnej szkoła korzysta w zimie z hali udostępnianej przez Akademię Wychowania Fizycznego. Uwagami zgłaszanymi przy tym były mankamenty w postaci małej sauny czy siłowni, a także brak własnej hali lekkoatletycznej umożliwiającej szkolenie sportowe w zimie. Rozwiązaniem optymalnym byłaby własna hala, zamiast wynajmowanej.

W przedmiocie infrastruktury sportowej w każdym sporcie podkreślano także **znaczenie posiadania własnych obiektów**, które pozwoliłyby zaplanować szkolenie na jak najwyższym poziomie. Wynajem obiektów rodzi liczne ograniczenia w dostępie czasowym budynków, wiąże się też z koniecznością dzielenia obiektów z innymi grupami. Z wynajmowaniem obiektów wiążą się również koszty związane z dojazdem, a także czas, który jest na niego poświęcany. Brak własnych obiektów skutkuje nie tylko gorszą jakością szkolenia, lecz także zagrożeniem dla zdrowia sportowców. W szkole prowadzącej szkolenie w zakresie lekkiej atletyki wyraził nadzieję na powstanie przy szkole hali lekkoatletycznej, przewidując jako zalety takiego rozwiązania poprawę jakości szkolenia młodzieży oraz poprawę bezpieczeństwa:

„Oby ta upragniona hala nasza lekkoatletyczna powstała, obyśmy jeszcze za naszego życia mogli tam ćwiczyć zawodników. Bardzo, bardzo by poprawiło jakość kształcenia. Moglibyśmy nie ograniczać się do tego 40-metrowego sprintu i lądować na ścianie, bo w tej chwili tak to wygląda w tej hali, którą wynajmujemy. Można by było trenować skok o tyczce z normalnych rozbiegów. Byłoby bezpieczniej na treningach, bo nie kotłowałibyśmy się w jednym miejscu. To jest główna rzecz, której trzeba pilnować na treningu, to jest bezpieczeństwo. No bo teraz biegnie zawodnik z tyczką, a tu przebiegają mu dzieci, nie jest komfortowa sytuacja ani dla mnie, ani dla zawodnika. W tej hali co jest, jest bardzo ciasno. Trenowanie tam jest dalekie od ideału i trudno zachować bezpieczeństwo”.

Trener NSMS

W przypadku sportów zimowych trenerzy wskazywali na wydolność szkoły, jeśli chodzi o szkolenie w okresie zimowym, podobnie w przypadku sportów letnich szkoły są dobrze przygotowane na szkolenie w okresie letnim. Podczas rozmów w szkołach zwracano natomiast uwagę na **niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę sportową umożliwiającą szkolenie w zakresie sportów letnich w okresie zimowym i niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę sportową umożliwiającą szkolenie w zakresie sportów zimowych w okresie letnim**. Problemy te wynikają z braków w infrastrukturze do szkolenia podczas niepogody. Tytułem przykładu można przytoczyć wypowiedź dyrektora jednej ze szkół, prowadzącej szkolenie w zakresie piłki nożnej:

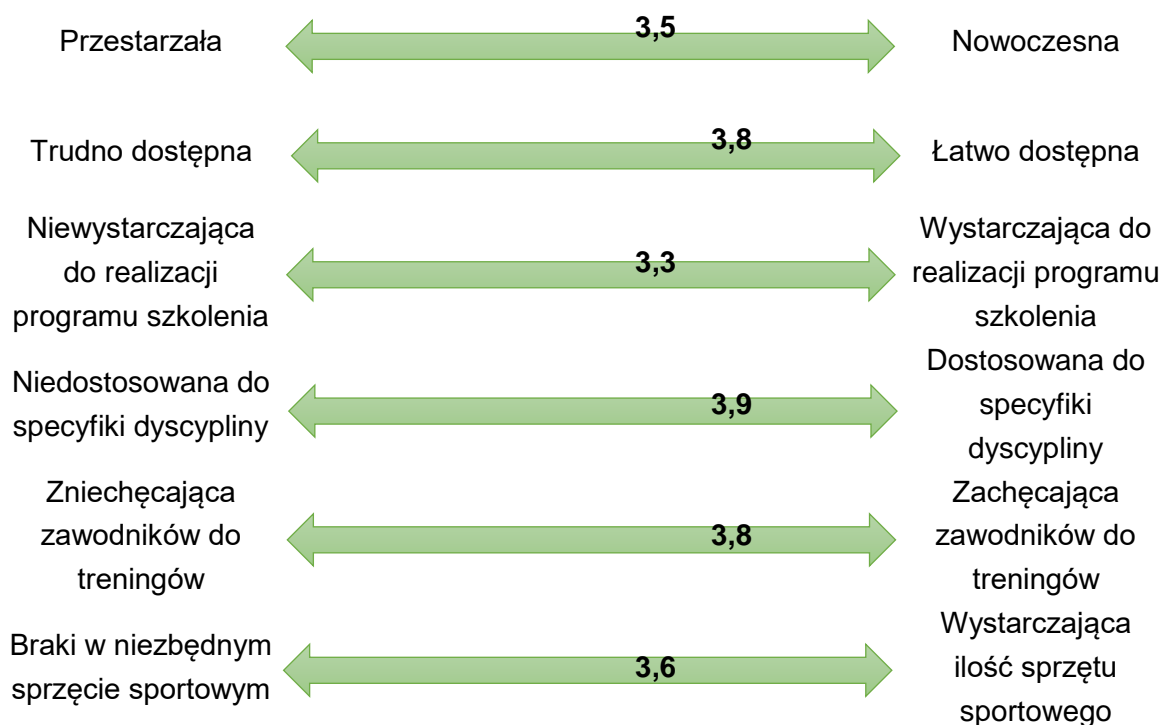
„Potrzeba jest, żeby na stadionie możliwość była w zimie trenowania dzięki zamontowaniu tzw. hali namiotowej. Aby możliwości treningu były także bez względu na opady. Bo teraz jak są opady, to musimy to robić w naszych halach sportowych. Gdyby to było pełne, dużo wymiarowe boisko z zadaszeniem, to wszyscy by przyklasnęli temu pomysłowi”.

Dyrektor SMS

Uczestnicy badania ilościowego będący dyrektorami SMS, NSMS i OSSM realizujących szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo oceniają dostępną bazę sportową w sposób średni. Ogólny wniosek wysnuwający się z analizy poniższej mapy ocen jest taki, iż **aktualna baza jest nienajlepszej jakości, ale wystarcza do realizacji programu szkolenia sportowego**.

Największe problemy związane z infrastrukturą dotyczą przestarzałej bazy sportowej. Taki problem dotyka szkół realizujących szkolenie w gimnastyce oraz wioślarstwie. W przypadku wioślarstwa średnia ocen wskazuje także na to, że dostępna baza nie jest wystarczająca, aby skutecznie i efektywnie realizować program szkolenia młodzieży. Zwrócić należy również uwagę na problem braków w niezbędnym sprzęcie sportowym odnotowany w przypadku hokeja na lodzie.

Tabela 20 Jak ocenia Pan posiadaną bazę sportową w kontekście szkolenia młodzieży w tym sporcie [skala od 1 (lewy biegun) do 5 (prawy biegun)]? (ogółem)

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=48 – każdy sport analizowany odrębnie)

Tabela 21 Jak ocenia Pan posiadaną bazę sportową w kontekście szkolenia młodzieży w tym sporcie?(według sportów)

	Przestarzała kontra nowoczesna	Trudno dostępna kontra łatwo dostępna	Niewystarczająca kontra wystarczająca do realizacji programu szkolenia	Niedostosowana kontra dostosowana do specyfiki dyscypliny	Zniechęcająca kontra Zachęcająca zawodników do treningów	Wystarczająca ilość sprzętu sportowego kontra braki w niezbędnym sprzęcie sportowym
Badminton	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Biathlon	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	3,0
Boks	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Gimnastyka	2,3	4,0	3,3	4,0	3,3	3,7
Hokej na Lodzie	3,0	3,0	4,0	4,0	4,0	2,0
Kajakarstwo	2,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,0
Kolarstwo	4,3	4,7	4,3	4,7	4,7	4,3
Koszykówka	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Lekka Atletyka	3,3	3,8	3,8	3,5	4,0	3,5
Pięciobój Nowoczesny	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Piłka Nożna	3,6	3,6	3,8	4,0	3,7	3,3
Piłka Ręczna	3,8	3,5	3,8	3,8	3,8	3,5
Piłka Siatkowa	3,8	4,0	4,0	4,3	4,5	4,8
Pływanie	3,2	3,8	3,4	3,6	3,2	3,4
Podnoszenie Ciężarów	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	5,0
Taekwondo Olimpijskie	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Triathlon	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Wioślarstwo	2,5	3,5	2,5	3,0	3,0	3,5
Zapasy	3,5	4,0	4,0	4,0	4,0	3,5

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=48 – każdy sport analizowany odrębnie)

Z badania ilościowego wśród dyrektorów SMS, NSMS i OSSM wynika, że inwestycje są niezbędne dla skutecznego i efektywnego realizowania programu szkolenia. Takiego zdania jest 73% respondentów. Potrzeby te są dostrzegane w przypadku większości sportów, w ramach których realizowane jest szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo. Zdecydowanie najczęściej wskazywane potrzeby inwestycyjne odnoszą się do infrastruktury sportowej. W zależności od sportu potrzebne są hale sportowe, specjalistyczne tory i pływalnie. Potrzeby ściśle związane z miejscem odbywania treningów

wskazał co drugi dyrektor. Co piąta badana osoba wskazywała z kolei na potrzeby związane z modernizacją lub budową odpowiedniego zaplecza technicznego – siłowni, sanitariatów, gabinetów odnowy biologicznej, szatnie. Niestety niektóre szkoły wciąż muszą zabiegać o tak podstawowe elementy niezbędne dla komfortowego szkolenia sportowego. Co dziesiąty dyrektor wskazał również potrzebę uzupełnienia dostępnego sprzętu sportowego.

W 73% przypadkach dyrektorzy SMS, NSMS, OSSM dostrzegają potrzebę wykonania inwestycji niezbędnych do szkolenia w danym sporcie.

Tabela 22. Czy dostrzega Pan/i potrzebę wykonania inwestycji niezbędnych do szkolenia w tym sporcie?

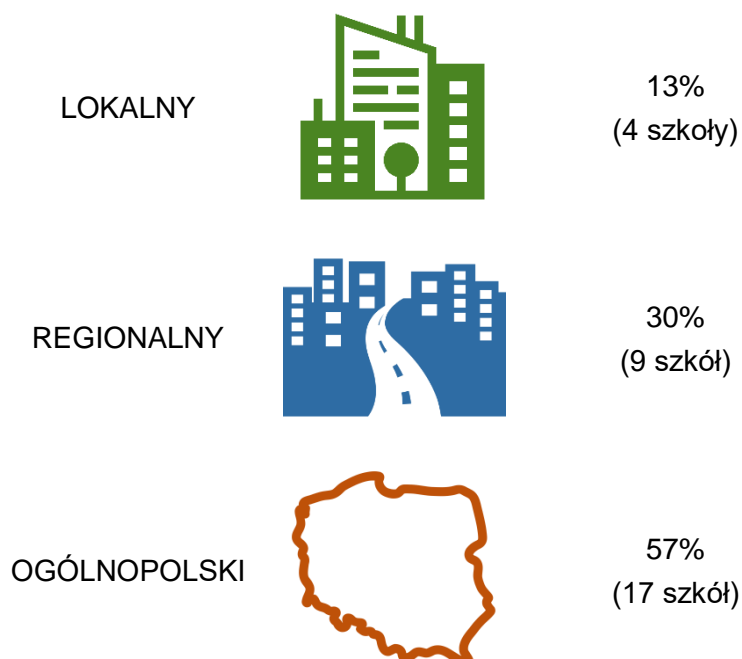
Tak	Tak, w niektórych przypadkach	Nie	Trudno powiedzieć
<ul style="list-style-type: none"> •Boks •Gimnastyka •Hokej na Lodzie •Kajakarstwo •Pięciobój Nowoczesny •Pływanie •Taekwondo Olimpijskie •Triathlon •Wioślarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> •Kolarstwo •Lekka Atletyka •Piłka Nożna •Piłka Ręczna •Piłka Siatkowa •Zapasy 	<ul style="list-style-type: none"> •Badminton •Biathlon •Koszykówka 	<ul style="list-style-type: none"> •Podnoszenie Ciężarów

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=48 – każdy sport analizowany odrębnie)

4.2. Szkolenie sportowe

Realizacja zadania *szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo* najczęściej odbywa się w szkołach o zasięgu ogólnopolskim, w których szkoleni są młodzi zawodnicy pochodzący z całej Polski. Z deklaracji dyrektorów biorących udział w badaniu wynika, że w SMS, NSMS oraz OSSM otrzymujących dofinansowanie z FRKF zazwyczaj szkołą się zawodnicy co najmniej z całego województwa. Tylko w 13% przypadków zasięg terytorialny określono jako lokalny, wskazując, iż uczniowie pochodzą głównie z tej samej miejscowości lub z sąsiednich miast i wsi.

Rysunek 5. Zasięg szkół realizujących zadanie szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w opinii przedstawicieli szkół SMS, NSMS oraz OSSM (N=30)

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=30)

Pierwszą z trudności, z którą muszą się zmierzyć szkoły po przyjęciu nowych uczniów, jest **problem w stworzeniu grup o podobnym poziomie sportowym**. Zgadzano się co do tego, że nie ma w tej kwestii prawidłowości i każdy rocznik jest inny. Choć wszyscy zawodnicy przyjmowani do szkół przechodzą pozytywnie testy sprawnościowe i spełniają wszystkie inne niezbędne warunki, to mylnym byłoby przekonanie, że pozwala to wyselekcjonować młodzież o podobnym poziomie. Kwestia ta nie uzasadnia jednak rezygnacji przez szkoły ze szkolenia w roku, w którym brak chętnych na oczekiwanym poziomie sportowym – aby szkoły funkcjonowały prawidłowo niezbędne jest tworzenie klas dla wszystkich kolejnych roczników. Podczas wywiadów pogłębionych trenerzy tłumaczyli, że przychodzą do szkół uczniowie o bardzo różnych doświadczeniach sportowych – od tych, którzy osiągnęli sukcesy w zawodach międzynarodowych, po tych, którzy jeszcze nic nie osiągnęli, ale mają potencjał. Ponadto zauważano, że młodzież przychodzi do szkół z różnymi doświadczeniami treningowymi, prezentuje różny poziom. Podczas treningów w szkołach braki w wyszkoleniu są uzupełniane, a złe nawyki korygowane. Efekty dążenia do wyrównania poziomu sportowego uczniów bywają zaskakujące. Czasami w I klasie gimnazjalnej spotykają się dzieci, które dotychczas nie trenowały profesjonalnie (kontakt z piłką miały przede wszystkim na podwórku podczas zabaw z rówieśnikami), a także zawodnicy, którzy trenują w klubie sportowym od 5-6 lat. Wspólny proces szkolenia w pierwszym roku nauki w szkole sprawia, że niejednokrotnie po roku przewyższają rówieśników, którzy trenowali w klubie. To jest skutek zaangażowania i posiadania odpowiednich warunków fizycznych. Problem ten występuje w szkołach na powszechną

skalę. Wyrównanie poziomu i rozpoczęcia treningów na zbliżonym poziomie jest wykonalne, lecz zajmuje nawet kilka miesięcy. Tak jak wspomniano wcześniej, przynależność uczniów do różnych szkół nie rodzi problemów w postaci rywalizacji wewnątrzszkolnej i nie utrudnia to procesu treningowego, jednak przynależność ta powoduje nieraz zróżnicowanie w poziomie szkolenia. Zwracano przede wszystkim uwagę na braki w wyszkoleniu technicznym młodzieży. Kwestią powtarzaną w różnych szkołach była potrzeba ujednoczenia techniki trenowania w klubach. Rozwiązaniem sprzyjającym tworzeniu klas o bardziej zbliżonym poziomie jest możliwość przyjmowania zawodników do szkoły z całej Polski, co jest jednak możliwe tylko w sytuacji zagwarantowania uczniom z odległych regionów pobytu w internatach.

„My nie mielibyśmy problemu z tym zróżnicowaniem, gdybyśmy mieli internat, gdybyśmy mogli rozszerzyć zakres chłopców, których możemy ściągnąć. My docieramy z ofertą do grup zamieszkujących nasz powiat, do tych, którzy mogą do nas dojeżdżać, a więc to się z automatu robi mała grupa, z której możemy wybrać”.

Trener NSMS

Trenerzy zwracali również uwagę na to, że odpowiadają za szkolenie młodzieży będącej w okresie dojrzewania. Młodzież w tym wieku bardzo się zmienia, to jest specyfika tego okresu. Dziecko może wypaść różnie w jednym momencie i za pół roku inaczej. Bardzo ważna jest w związku z tym obserwacja i indywidualizacja procesu szkolenia młodzieży dojrzewającej. Są zawodnicy, którzy prezentują niższy poziom sportowy, lecz w wyniku procesów dojrzewania ich możliwości zwiększają się bardzo mocno.

Drugim czynnikiem wpływającym na jakość szkolenia sportowego w Polsce była **reformacja systemu oświaty z 1999 roku**, która zniósła podział na 8 klas szkoły podstawowej oraz na szkoły ponadpodstawowe, wprowadzając w zamian 6 klas szkoły podstawowej, 3 lata gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne, który utrudniał szkolenie sportowe na najwyższym poziomie. Zdaniem rozmówców system ten nie stwarzał dobrych warunków rozwoju sportowcom. Wcześniejszy podział pokrywał się bardziej z systemem olimpijskim, z kategoriami wiekowymi. Poniżej przytoczono głosy dwóch trenerów niepublicznych szkół mistrzostwa sportowego wiążących duże nadzieje z reformą oświaty przywracającą podział na 8 klas szkoły podstawowej i na szkoły ponadpodstawowe:

„Odnosnie [systemu oświaty] myśmy patrzyli z nadzieją na to, co się dzieje po 1999 roku. Myśleliśmy, że sport przejdzie przez szkoły podstawowe, (gdzie też są szkoły mistrzostwa sportowego i szkoły sportowe), gimnazja i trafi po linii prostej do liceum, co nie do końca się sprawdziło. Bo te dzieci gdzieś się traciły w gimnazjum. Dla nas najlepszym układem było to, że była szkoła podstawowa i liceum. Zgrywało się to z kategoriami wiekowymi (młodszy junior już był w liceum). Była większa szansa, na to żeby coś zrobić z takim zawodnikiem, niż przez 3 lata, gdzie w swoich najlepszych latach, gdy najłatwiej chłonie wiedzę uczeń był w podstawówce, a potem

w gimnazjum, gdzie niekoniecznie musiał mieć warunki rozwoju. W poprzednim systemie było ok. 4 lata – to było bardzo dobrze. Mam nadzieję, że jak wrócimy do tego szkolenia, to będzie ono zwarte i konkretne. No i 4 lata to jest olimpiada – 4-letni okres olimpijski, to czas, kiedy może się coś ważnego z zawodnikiem może wydarzyć”.

Dyrektor NSMS

Inny trener zwrócił natomiast uwagę na to, że młodzież prezentuje różny poziom w nauce. Kwestia ta ma znaczenie dla szkolenia sportowego, uczniowie, którzy są na niższym poziomie edukacyjnym, muszą nadrabiać zaległości w edukacji kosztem szkolenia sportowego. Dla takich uczniów w niektórych szkołach organizowane są zajęcia wyrównawcze. W systemie 3-letniego liceum trudno jest jednak jednocześnie pracować nad wyrównaniem poziomu sportowego i edukacyjnego:

„Czekamy na owoce reformy, gdyż w systemie liceum prawie 3-letniego to jest wyzwanie ogromne. W tak krótkim czasie zaległości po prostu one w nauce przyrastają szybko, tutaj trzeba reagować szybko. Dla dobra młodzieży na rzecz jego rozwoju szybko trzeba wyrównywać braki. To jest ogromna trudność w tym systemie 3-letniego liceum, na wszystko jest mniej czasu”.

Trener SMS

Kolejnym problemem utrudniającym szkolenie w różnych dyscyplinach jest **brak diagnostyki medycznej** w przypadku kontuzji.

„Natomiast to, z czym się boryka cała lekkoatletyka, to jest zdiagnozowanie. Nie mamy diagnostyki medycznej. My jako szkoła przez pewien czas pracowaliśmy z przychodnią na stadionie olimpijskim z prostych finansowych przyczyn i się skończyło, nie stać nas, żeby płacić pieniądze tam w przychodni, mieć swojego lekarza. Nie ma co ukrywać, przy sporcie są kontuzje, wypadki, skręcenia jakiegoś, złamanie, dolegliwość i my mamy problem, bo nie wiemy, do kogo się z tym zwrócić. Najczęściej radzimy sobie poprzez prywatne kontakty, niemniej jednak jest to chaos w tym miejscu. To jest problem, z którym się cały sport boryka w tej chwili. Bo to, że zawodnik złapał kontuzję drobną czy większą, to jest normalne, bo my pracujemy na granicy. To tak w sporcie wyczynowym jest, że te kontuzje się zawodnikom zdarzają. I szybka pomoc to jest szybki powrót zawodnika do zdrowia, do komfortu, do odczuwania swojego ciała, a dla nas powrót do treningu. Ja miałem bardzo poważne problemy, mój zawodnik miał problemy i nie mieliśmy się do kogo zwrócić. Zawodnik wysokiej klasy, światowej klasy. A co z tymi ludźmi, co są tu na dole? Co z nimi? Jak zrobią sobie coś na treningu i jadę z nimi na pogotowie, a tam jest 6 godzin oczekiwania, a nie mamy do kogo się zwrócić. Czasami pomoc ambulatoryjna prosta jest potrzebna, ale niestety my nie wiemy, co robić”.

Trener SMS

Zasadne jest częstsze stosowanie indywidualnego toku nauczania dla sportowców. Jest to o tyle istotne, iż trenerzy zwracali uwagę na problem konieczności realizacji podstawy programowej z wychowania fizycznego bez możliwości dostosowania do cyklu treningowego zawodników. Trener jednej ze szkół podkreślił, że należałoby znieść obowiązek dla uczniów uzdolnionych sportowo uczęszczania na zajęcia z **wychowania fizycznego przewidzianego w podstawie programowej**, w następujących słowach zwrócił uwagę na zagrożenia z tym związane:

„Można było by tu wtrącić sprawę podstaw programowych z wychowania fizycznego. Moim zdaniem na poziomie liceum, kiedy już szkolimy to zaplecze kadry olimpijskiej, bo taka jest idea w liceach mistrzostwa sportowego, żeby to było bezpośrednie zaplecze kadry olimpijskiej, tutaj są już mistrzostwa Europy juniorów, wchodzi mistrzostwa świata juniorów, igrzyska teraz są światowe, europejskie juniorów i w związku z powyższym my jeszcze musimy realizować podstawy programowe z wychowanie fizycznego. Taki zawodnik, dzieciak 5-6 godzin dziennie intensywnie trenuje i jeszcze musi np. ma treningi o 7 z nami to jeszcze musi z wuefistą o 6 przyjść, żeby podstawy WF-u robić i jest to moim zdaniem nieporozumienie.

Do liceum podstawy programowe powinny być na tyle skuteczne, żeby one już w tym wieku w liceum umożliwiły specjalizację. W okresie szkolenia mamy tzw. różne etapy w ciągu roku. Mamy okres ogólny, specjalistyczny i dopuszczenie do zawodów i on w tym czasie, mamy do czynienia ze startowym, puścimy go, żeby się nie zmęczył, żeby już tylko się nie napinał, żeby się nie zakwasił, a musi iść na WF, a wuefista, bo to nie my prowadzimy, bo gdybyśmy to my jeszcze prowadzili, to moglibyśmy nad tym panować, a wuefista realizuje swój program w podstawie programowej i realizuje w tym dniu koszykówkę, to sobie nogę może skręcić albo robi skok w dal i napina mu mięśnie, może dochodzić do kontuzji, w tym okresie są bardzo podatne na kontuzje, w okresie odpuszczenia, kiedy my nie realizujemy, tą świeżość mięśniową łapiemy, on musi iść na WF. To jest nienormalne i powinno być zmienione”.

Trener SMS

Jeśli chodzi o udział rodziców w szkoleniu młodzieży, to w szkołach pojawiały się zbliżone zdania na ten temat. Trenerzy informowali, że rodzice nie powinni ingerować w proces szkolenia młodzieży, zdarzają się wprawdzie takie przypadki, lecz należą one do rzadkości. Stwierdzono, że gdy rodzice robią się nadaktywni, stają się „nadtrenerami”, co przeszkadza w procesie szkolenia. W takich sytuacjach szkoły przeprowadzają rozmowy z rodzicami. Trenerzy wskazują, że lepiej, jeśli rodzice nie uczestniczą w treningach, choć takie możliwości istnieją, wskazana jest natomiast obecność rodziców podczas zawodów. Trenerzy wskazują na dużą rolę, jaką odgrywają oni w trudnych chwilach. W jednym

przypadku w następujących słowach wyrażono obawy przed zbyt ingerującymi w proces szkolenia rodzicami:

„Dla hokeja w ogóle, dla wszystkich sportów, ale w hokeju najgorszy jest KOR, czyli Komitet Oszałałych Rodziców. Chciałbym, żeby ich było jak najmniej i żeby jak najmniej przeszkadzali. No niestety pracuję tyle lat, że mogę powiedzieć, że to jest we wszystkich sportach, przy czym ci rodzice, których ja tutaj znam, nie należą do KORu, więc tyle się cieszymy, bo wcześniej miałem styczność z tymi rodzicami poprzez właśnie metropolię, Silesię i w klubach i ja nie będę ukrywał, że z tym jest duży problem, czyli nie dość, że ingerowanie rodziców najbardziej denerwujące w system szkolenia, czyli rodzice kiedyś tam grali trochę w hokeja i to najbardziej denerwuje trenera, bo to jest podważanie autorytetu, czyli mówienie dziecku: „nie słuchaj trenera, ja ci pokażę jak to robić”, tylko na jakiej podstawie mu pokaże? Wydaje mi się, że ci rodzice są tak ukształtowani, ich dzieci mają przychodząc do SMS 16 lat, więc mi się wydaje, że ci rodzice, już są tak, wiedzą, że ich dzieci, wysyłają tu ich po to, żeby już ich ukształtować, to już też są za duże dzieci, żeby raz, żeby się wtrącać, dwa, na pewno mogą mieć uwagi, może pod względem bytowym, zamieszkania, pod względem wyżywienia, jakieś tam małe stricte techniczne rzeczy, ale jeżeli się decyduje, żeby oddać dziecko w nasze ręce i żebyśmy trenowali, gdzie skład trenerów jest już wcześniej znany. Na razie się z objawami KORu nie wspominałem, mam nadzieję, że się z nimi nie spotkam”.

Trener SMS

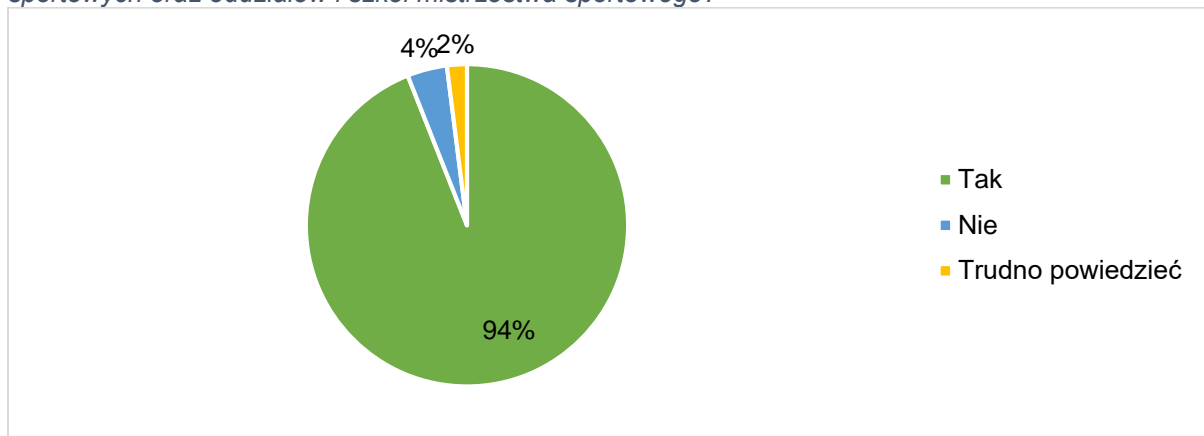
Współpraca szkół z rodzicami przebiega na innych płaszczyznach. Rodzice młodzieży uzdolnionej sportowo aktywnie angażują się w wolontariat sportowy na rzecz szkół. W jednej ze szkół mistrzostwa sportowego informowano, że jeden z rodziców będący z zawodu spawaczem spawa dla szkoły pomosty. Świadczona przez rodziców pomoc dotyczy m.in. pomocy w transporcie młodzieży na obiekty sportowe na treningi i na zawody.

4.3. Programy szkolenia młodzieży przyjęte przez polskie związki sportowe

Z deklaracji dyrektorów biorących udział w anonimowym badaniu CAWI wynika, że obowiązkowy program szkolenia sportowego dla poszczególnych sportów posiadają prawie wszystkie placówki realizujące zadanie szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej od roku szkolnego 2016/2017 szkolenie sportowe w oddziałach sportowych, szkołach sportowych, oddziałach mistrzostwa sportowego oraz szkołach mistrzostwa sportowego prowadzone musi być w oparciu o programy szkolenia opracowane dla poszczególnych sportów przez polskie związki sportowe. Celem zmiany było podwyższenie jakości szkolenia sportowego oraz wypracowanie standardów, które powinny być stosowane na terenie całego kraju. Brak deklaracji posiadania programu szkolenia sportowego zadeklarował przedstawiciel

jednego SMS szkolącego w boksie oraz jednego OSSM PZ Zapaśniczego. W przypadku jednego SMS (szkolący w kajakarstwie) badany nie potrafił jednoznacznie stwierdzić, czy szkoła posiada program dla tego konkretnego sportu.

Wykres 16. Czy szkoła posiada program szkolenia sportowego dla tego konkretnego sportu wymagany przez Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie oddziałów i szkół sportowych oraz oddziałów i szkół mistrzostwa sportowego?

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=48 – każdy sport analizowany odrębnie)

Choć zadanie opracowania programów szkolenia sportowego dla poszczególnych sportów leżało w kompetencjach polskich związków sportowych to przedstawiciele szkół czasami uczestniczyli w procesie jego opracowywania. Analiza poniższej tabeli pozwoli na dostrzeżenie, że stosowano różne podejście w tym zakresie. Udział przedstawicieli SMS, NSMS lub OSSM, w szczególności doświadczonych trenerów, którzy są wykonawcami opracowanych programów jest bardzo istotny z racji na ich wiedzę na temat możliwości i potencjału zawodników obejmowanych szkoleniem w grupach dziecięcych i młodzieżowych. Wspólne planowanie szkolenia sportowego z uwzględnieniem codziennych obserwacji oraz doświadczeń w pracy z młodzieżą pozwoli na opracowanie programu z jednej strony spełniającego oczekiwania wszystkich stron, z drugiej zaś pozwalającego na osiągnięcie lepszych efektów sportowych.

Tabela 23. Czy przedstawiciele placówki (np. trenerzy, dyrektor) uczestniczyli w tworzeniu programu szkolenia sportowego?

Tak	Tak, w niektórych przypadkach	Nie	Trudno powiedzieć
<ul style="list-style-type: none"> •Badminton •Hokej na Lodzie •Kolarstwo •Koszykówka 	<ul style="list-style-type: none"> •Gimnastyka •Lekka Atletyka •Piłka Nożna •Piłka Ręczna •Piłka Siatkowa •Pływanie •Wioślarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> •Pięciobój Nowoczesny •Podnoszenie Ciężarów •Taekwondo Olimpijskie •Triathlon •Zapasy 	<ul style="list-style-type: none"> •Biathlon •Kajakarstwo

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=48 – każdy sport analizowany odrębnie)

Dyrektorzy SMS, NSMS i OSSM raczej nie mają zastrzeżeń co do dopasowania programu szkolenia sportowego do możliwości placówek oraz potrzeb i oczekiwań zawodników oraz trenerów. W większości przypadków szkoły deklarują, że możliwości techniczne placówki pozwalają na realizację programu. Zastrzeżenia w tym zakresie dostrzegają przedstawiciele takich sportów, jak lekka atletyka, piłka nożna i pływanie, czyli bardzo popularnych dziedzin aktywności fizycznej młodzieży.

Programy szkolenia sportowego są również odpowiednio dopasowane do możliwości uczniów. Wątpliwości związane z obciążeniem zawodników ze względu na realizowany program szkolenia mieli dyrektorzy ze szkół, w których uprawiana jest gimnastyka i piłka nożna.

Ocena adekwatności programów szkolenia sportowego w poszczególnych sportach do oczekiwań trenerów i zawodników objętych szkoleniem jest pozytywna. Tylko w dwóch przypadkach badani stwierdzili, że oczekiwania trenerów nie są zaspokojone (sporty: lekka atletyka i piłka nożna). W przypadku oceny spełnienia oczekiwań uczniów, żaden z dyrektorów nie stwierdził, że obowiązujący program szkolenia nie spełnia oczekiwań młodych zawodników, jednak część z nich wstrzymała się od dokonania oceny w tym zakresie.

Tabela 24. Czy według Pana/i obowiązujący program szkolenia sportowego dla tego sportu jest odpowiednio dopasowany do...

	możliwości technicznych placówki	możliwości uczniów (zawodników)	oczekiwań trenerów	oczekiwań uczniów (zawodników)
	TAK	TAK	TAK	TAK
Badminton	1	1	1	1
Biathlon	1	1	-	-
Gimnastyka	2	1	2	2
Hokej na Lodzie	1	1	1	1
Kajakarstwo	1	1	-	-
Kolarstwo	3	3	3	3
Koszykówka	2	2	2	2
Lekka Atletyka	2	4	3	3
Pięciobój Nowoczesny	-	1	1	-
Piłka Nożna	7	8	7	6
Piłka Ręczna	4	4	3	3
Piłka Siatkowa	4	4	4	4
Pływanie	4	5	4	3
Podnoszenie Ciężarów	1	1	1	1
Taekwondo Olimpijskie	1	1	-	-
Triathlon	1	1	-	-
Wioślarstwo	2	2	1	1
Zapasy	1	1	-	-
RAZEM	38 (86%)	42 (95%)	33 (75%)	30 (68%)

Źródło: Badanie CAWI z dyrektorami SMS, NSMS oraz OSSM (N=48 – każdy sport analizowany odrębnie)

4.4. Możliwości łączenia szkolenia sportowego i edukacji

Treścią niniejszego podrozdziału jest omówienie zidentyfikowanego podczas badań problemu trudności w pogodzeniu nauki ze szkoleniem sportowym uczniów oraz wskazanie udogodnień i utrudnień organizacyjnych w szkołach w zakresie możliwości łączenia tych dwóch sfer.

Dyrektorzy oraz trenerzy przyznawali, że nauczyciele szkół odpowiedzialnych za szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo są zdecydowanie bardziej przyjaźni dla sportowców, niż w szkołach niezwiązanych ze sportem. Dyrektorzy tych szkół przy dobieraniu kadry nauczycielskiej dbają o to, aby była ona wyrozumiała dla zawodników i rozumiała specyfikę szkoły. Zdaniem uczniów i trenerów w szkołach niezwiązanych ze szkoleniem sportowym łączenie edukacji i wyspecjalizowanych treningów byłoby utrudnione, o ile nie niemożliwe. Zaletą szkół mistrzostwa sportowego jest to, że skupiają wielu zawodników, stąd wyjazdy wielu uczniów na zawody są postrzegane inaczej, niż w przypadku wyjazdu jednego zawodnika w szkole zwykłej, która nie specjalizuje się w szkoleniu sportowym.

Niemniej jednak również w tych placówkach spotykano się z problemami w łączeniu edukacji i szkolenia sportowego. Nie występują one tam z taką intensywnością, z jaką zauważa się je w zwykłych szkołach, jednakże są ewidentnie dostrzegane. Na wstępie należy powiedzieć, że problematyka łączenia nauki ze szkoleniem sportowym jest przedmiotem dyskusji władz na szczeblu europejskim od wielu lat. Kwestia ta stała się nawet jednym z priorytetów Prezydencji Irlandii w Radzie UE w 2013 roku. Również w Polsce problem ten nie jest bagatelizowany. Na uwagę zasługuje Program Rozwoju Kariery Dwutorowej Olimpijczyków uruchomiony w 2014 roku przez Fundację Opus Sport. Jego patronem jest Polski Komitet Olimpijski. Program ten jest dobrowolnym programem wspomagającym dwutorowość kariery sportowców. Umożliwia on olimpijczykom i paraolimpijczykom zrealizowanie stażu zawodowego w przedsiębiorstwie, na stanowisku zgodnym z profilem ich wykształcenia. Problemowi został poświęcony raport pt. *Kariera dwutorowa sportowców w Polsce: Diagnoza sytuacji*⁵ opracowany na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki w 2015 roku.

Problem ten występuje w dwóch okresach: w czasie nauki w szkole, gdzie istnieje potrzeba połączenia edukacji z treningami, a także podczas wyjazdów na zawody. Problem w połączeniu nauki i szkolenia sportowego pojawiał się zwłaszcza w ostatniej klasie gimnazjum i liceum, a więc w okresie przed egzaminami gimnazjalnymi i maturalnymi. W zbadanych szkołach nie istnieje system radzenia sobie z tymi problemami.

„Jest to trudne, nasi uczniowie bardzo dużo wyjeżdżają, zwykle w szkołach frekwencja na zajęciach to około 90%, to u nas wyszło średnio 60, a są tacy, którzy mają 40, bo ciągle są na wyjazdach, a przychodzą egzaminy czy matura i nie ma ulgi żadnej. Każda szkoła na własną rękę podejmuje działania na rzecz rozwiązania tego problemu”.

Trener SMS

Szkoły radzą sobie z problematycznymi dla edukacji wyjazdami uczniów na zawody na następujące sposoby:

1. **Organizując dodatkowe zajęcia dla uczniów wyjeżdżających na zawody przed wyjazdem albo po powrocie**, podczas których realizują z nimi program nauczania, który zostanie bądź będzie zrealizowany pod ich nieobecność.
2. **Umożliwiając naukę zdalną za pomocą e-learningu**. Każdy uczeń otrzymuje laptopa. Rozwiązanie to przyjęto w jednej ze szkół i finansowano je ze środków Unii Europejskiej. Podczas rozmów zgłaszana była w związku z tym potrzeba inwestycji szkół w przenośne urządzenia elektroniczne, czyli laptopy, tablety i notebooki dla uczniów wybierających się na wyjazdy. Celem powinno być stworzenie

⁵ Raport *Kariera dwutorowa sportowców w Polsce: Diagnoza sytuacji*. DeLab Uniwersytet Warszawski, 2015, rok, http://www.delab.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2016/01/Kariera_dwutorowa_sportowcow_w_Polsce.pdf

jak najlepszych warunków technicznych (dostępność do komputerów, Internetu, biurek) do nauki podczas zgrupowań czy obozów.

3. **Delegując na zawody sportowe nauczycieli.** W niektórych szkołach wspomniano, że pamiętano to rozwiązanie z przeszłości, lecz wskazywano na barierę w postaci środków finansowych przy chęci powrotu do niego.

Przedstawiciele szkół najbardziej pozytywnie odnosili się do możliwości zapewnienia uczniom wyjazdów z nauczycielami. Korzyścią wynikającą z tego rozwiązania jest wytworzenie się więzi między nauczycielami a uczniami, co przynosi pozytywne skutki w ich relacjach w przyszłości. Nauczyciele, zauważając podczas wyjazdów trud uczniów, z większym zrozumieniem podchodzą do nich po powrocie z zawodów. Choć jest to rozwiązanie najbardziej pochwalane, to generuje zdaniem dyrektorów zbyt duże koszty. Ponadto zauważyć należy, że na zgrupowanie nie wyjeżdżają wszyscy zawodnicy danej szkoły, co oznacza, że delegowanie nauczycieli powoduje, że w szkole jest on nieobecny dla pozostałych uczniów.

Należy wyraźnie podkreślić, że kwestia ta nie jest systemowo uregulowana, choć zdaniem trenerów, dyrektorów i uczniów poważnie utrudnia szkolenie sportowe. Konieczność omawiania materiału przed wyjazdami, bądź nadrabiania go po powrocie zaburza cykl treningowy, w tych okresach uczniowie muszą się bowiem bardziej poświęcić nauce. Rozwiązanie tego problemu po pierwsze przyczyniłoby się do poprawy jakości szkolenia. Poza tym jedną z przyczyn, dla których rodzice decydują się na szkoły, są dobre wyniki w egzaminach licealnych i gimnazjalnych. W razie pogodzenia tych sfer i możliwości zapewnienia przy rekrutacji i w ofercie szkoły, że na zgrupowaniach odbywać się będą lekcje, rodzice chętniej oddawaliby dzieci do tych szkół, co spowodowałoby nabór lepszej jakości uczniów. Po drugie ograniczałoby obawy rodziców przed wstąpieniem dzieci do szkół i możliwością godzenia nauki i sportu. Obawy rodziców całkowicie nie znikną, jednakże należy dążyć do ich minimalizacji. Niepogodzenie zawodów z nauką bywa przyczyną rezygnacji uczniów z edukacji w szkołach. Aby temu zapobiec należy wdrożyć system, który wyjdzie naprzeciw oczekiwaniom uczniów i rodziców. Takie rozwiązanie będzie miało wiele plusów. Problem ten niewątpliwie wymaga działań systemowych. Rozwiązywałoby to kwestię omówioną w części poświęconej barierom w naborze młodzieży uzdolnionej sportowo.

5. Przyszłość młodzieży uzdolnionej sportowo

5.1. Możliwości rozwoju kariery sportowej młodzieży po ukończeniu szkół

Dla uczniów SMS, NSMS i OSSM wymarzoną ścieżką kariery sportowej jest powołanie w skład kadr narodowych. Upatrują oni w kadrach narodowych możliwości dalszego, bardziej zaawansowanego rozwoju. Z uwagi na fakt, że reprezentacje zabezpieczają proces szkoleniowy i wsparcie finansowe dla zawodników rozwiązują one dylematy młodzieży nad tym, czy kontynuować karierę, czy podjąć pracę. W przypadku niepoważenia w skład kadry narodowej naturalnym wyjściem dla absolwentów jest kariera klubowa. Po ukończeniu edukacji w placówkach sportowych zawodnicy kontynuują karierę sportową w klubach macierzystych albo dostają nowe propozycje.

Kolejną możliwością stojącą przed absolwentami placówek sportowych w Polsce jest kontynuacja kariery sportowej za granicą, co zdaniem trenerów jest bolączką polskiego sportu, a przede wszystkim hokeja. Popularnym kierunkiem emigracji młodych hokeistów jest Anglia. Wyjazdy wynikają z braku nadziei na możliwość pogodzenia trenowania ze studiami na uczelniach wyższych oraz z małej atrakcyjności oferowanych wynagrodzeń. Trenerzy wyrażali przekonanie o zbyt wysokich nierównościach w wynagrodzeniach między zawodnikami piłki nożnej i hokeja. Również absolwentki koszykówki żeńskiej często korzystają z możliwości wyjazdu za granicę, przede wszystkim do Stanów Zjednoczonych. Cytując jednego z trenerów „Amerykanie biorą je na pniu”.

*„My kształcimy sportowców na bardzo wysokim poziomie, natomiast wychodząc ze szkoły od nas często trafiają na studia do Stanów, bo tam nie tylko tych najlepszych, nawet tych średnich bardzo chętnie chcą i w wielu dyscyplinach sportowych. Natomiast w Polsce kontynuowanie kariery sportowej na naszych uczelniach jest bardzo trudne, dlatego większość uczniów naszej szkoły na poziomie akademickim jak najbardziej się realizuje, ale nasz poziom akademicki nie jest wysoki, w Stanach poziom akademicki jest dużo wyższy i tam jest to tak zorganizowane, ale to jest za pieniądze prywatnych sponsorów, natomiast u nas tego jeszcze nie ma i długo nie będzie i bardzo jest potrzeba. Wiem, że uczelnie wyższe nie chcą pozwalać na indywidualny tok nauki na pierwszym roku, to jest duża bolączka. My mieliśmy dwóch mistrzów świata w naszej szkole i jedną mistrzynię Europy i oni bardzo chcieli studiować, tylko niestety to się skończyło tragicznie. Jeden z nich skończył studia i jest obecnie trenerem, ale to było bardzo ciężkie, z dużymi przeszkodami. Natomiast dwóch z nich niestety zostało na poziomie matury, no bo nie ma tego systemu. **Teraz jest system szkolenia młodzieży w szkołach średnich – to jest system SMS, który się sprawdza i zdaje egzamin, lecz w wyższej szkole nikt o tym nie myśli, ja nie umiem powiedzieć dlaczego. Gubimy przez to bardzo dużo talentów, w które żeśmy zainwestowali duże pieniądze, ale one nie mają możliwości**”*

rozwoju. Co z tego, że jeden, drugi czy trzeci swoją ścieżkę toruje, tu potrzeba systemu i tam trzeba by było przeznaczyć środki, tak jak są SMS jeżeli chodzi o szkoły, to jeśli chodzi o poziom wyżej to trzeba byłoby SMS, jeżeli chodzi o uczelnie”.

Dyrektor SMS

Wedle zacytowanego trenera, Polska nie jest w stanie konkurować ze Stanami Zjednoczonymi ofertą szkolenia i zabezpieczenia materialnego dla absolwentów placówek sportowych. Amerykanie pozyskują z całego świata najzdolniejszą młodzież, włącznie z Mistrzami Europy, w związku z czym wielu bardzo dobrych zawodników, np. kilku Mistrzów Europy Juniorów w pływaniu, wyjechało z Polski do Ameryki na studia. Trener ten sugerował, aby Ministerstwo Sportu i Turystyki pogłębiło swoją wiedzę na temat systemu szkolenia na poziomie akademickim w Stanach Zjednoczonych, gdyż Polska powinna wzorować się na przyjętych tam rozwiązaniach.

5.2. Przyczyny rezygnacji z kontynuacji kariery sportowej

Do przyczyn rezygnacji z kariery sportowej po ukończeniu SMS, NSMS i OSSM wskazywanych przez trenerów szkół należy zaliczyć przede wszystkim **brak postępu sportowego**, dającego absolwentom nadzieje na sukcesy sportowe w przyszłości. Kolejną z przyczyn są **kontuzje bądź inne problemy zdrowotne**.

Barierą w kontynuowaniu kariery sportowej jest również **nierówna konkurencja o miejsce w klubach z zawodnikami z zagranicy** zwłaszcza w hokeju na lodzie, jeden z trenerów zwrócił uwagę na tę kwestię w następującej wypowiedzi:

„Bariery jeżeli chodzi o polską ligę są takie, że przyjeżdża dużo obcokrajowców, w tym momencie mamy za dużo obcokrajowców i kosztem jakiegoś młodego zawodnika to przeważnie się odbywa, bo zanim wejdzie do ekstraklasy musi nabyć jakieś doświadczenie rok, albo dwa. Dlatego ta szkoła gra w ekstraklasie, wypełnia tą lukę bo ci chłopcy już się mogą ograć, mogą się pokazać w jakimś wymiarze tym trenerom w innych klubach, że warto w tego zawodnika inwestować. Jeżeli by tej ligi by nie było i tej ekstraklasy by nie grali, no to faktycznie, taki trener ekstraklasowy skąd może wiedzieć, że ten zawodnik akurat taki poziom reprezentuje, a nie inny. On już go może sobie tam wcześniej wypatrzyć na tych meczach ten fajnie gra, ten mi pasuje do koncepcji jakieś tam itd. Także jest to duży plus na pewno”.

Trener NSMS

Problem ten zauważył również przedstawiciel PZHL stwierdzając:

„Jedyną jakąś taką barierą dla młodych chłopców jest np. obsada w zespołach ekstraklasowych jeżeli chodzi o zawodników, są tam doświadczeni zawodnicy, prezentujący wysoki poziom, wspomagani są obcokrajowcami, którzy są zatrudniani w klubie i tak naprawdę ich dużym problemem jest przebicie się do tego pierwszego składu bo muszą rywalizować z o wiele starszymi od siebie zawodnikami, bardziej doświadczonymi, więc jest to jedyna obawa, gdzie oni mają jakieś tam trudności do adaptacji do zespołu. W jaki sposób wesprzeć, właśnie też wyprzedziłem to pytanie odpowiedzią wcześniejszą, gdzie my po prostu tych naszych absolwentów SMS, którzy np. mają takie problemy z załapaniem się do klubu a są potencjalnymi kadrowiczami i zawodnikami, którzy mogą grać na mistrzostwach świata, bierzemy jeszcze pod swoje skrzydła, ale to już jako PZHL i są w tym treningu sportowym i przygotowani do mistrzostw, jest takie ratowanie tych chłopaków, którzy np. mają ciężko się dostać”.

Przedstawiciel PZHL

Do kolejnych przyczyn rezygnacji z kariery sportowej należy zaliczyć **brak nadziei na możliwość łączenia sportu z nauką podczas studiów i brak środków finansowych** na kontynuację treningu. W placówce szkolącej wioślarzy pojawił się głos, że kluby przyjmujące zawodników po szkołach sportowych powinny otrzymywać dofinansowania ze środków ministerialnych. Umożliwieni to absolwentom placówek sportowych edukację na wyższym szczeblu i jednocześnie trenowanie:

„Jeżeli będzie stać klub na zapewnienie takiemu zawodnikowi chociaż minimalnego jakiegoś stypendium, no to taki zawodnik przypuszczam, że byłby gotów kontynuować swoją karierę sportową i iść na uczelnię, dalej studiować i trenować w klubie. Nie jesteśmy taką dyscypliną jak piłka nożna, siatkówka czy piłka ręczna, że kluby mają stypendia czy tak naprawdę już kontrakty, które zawodnicy podpisują i które pozwalają im normalnie żyć. A w naszym przypadku są to naprawdę małe pieniądze, więc tacy zawodnicy zazwyczaj wybierają czy pracę, czy studia, czy rezygnują po prostu z wioślarstwa, tak... Ale są zawodnicy, którzy - no jeżeli już byli w kadrze, czy juniorów, młodzieżowej i później już wejdą do tej kadry seniorów – no to trenują i sobie radzą. Ale to jest naprawdę już mała garstka takich zawodników. Tak że tak to wygląda. Zawodnik, który kończy naukę w naszej Szkole, jeżeli nie ma jakiegoś zapewnionego stypendium - czy to z klubu, czy z miasta, czy z uczelni – to zazwyczaj tacy zawodnicy rezygnują z dalszego kontynuowania kariery”.

Trener SMS

Zwracano również uwagę na potrzebę stworzenia rozwiązania pomostowego dla najlepszych absolwentów placówek sportowych, którzy nie zostali powołani do kadr, albo wskutek kontuzji bądź innych zdarzeń zostali z nich odsunięci:

„Warto pomyśleć, żeby stworzyć dla tych najlepszych zawodników, którzy nie są w kadrach, a mają jakiś potencjał, jakiś pomost między szkołą, a kadrą. Są też takie przypadki, że zawodnik ze szkoły wyszedł do kadry, np. po jakiś tam sytuacjach został odsunięty od kadry (kontuzja i inne sytuacje). W tym momencie zawodnik jest 1-2 lata po szkole i tak na prawdę zostaje tylko na łasce klubu. Czyli, jeżeli klub go utrzyma i da radę wskoczyć do tej kadry, ale jeśli zostanie odsunięty na rok to później ciężko mu będzie tam się dostać. I tutaj jest właśnie to pole manewru dla tych najlepszych, gdzie oni mają te potencjały. Zdarzało się często, że np. 1 rok po szkole poszedł do kadry, lub w ostatnim roku w szkole poszedł do kadry. Warto poszukać rozwiązania pomostowego”.

Trener NSMS

Należy w tym miejscu dodać, że w MSiT dostrzeżono potrzebę wspierania młodych utalentowanych zawodników. Z inicjatywy Ministra Sportu i Turystyki Witolda Bańki oraz dzięki Fundatorom Polskiej Fundacji Narodowej we współpracy z Instytutem Sportu został opracowany autorski projekt bezpośredniego wsparcia dla stu utalentowanych zawodników. W dniu 1 lipca 2017 roku wystartował program **team¹⁰⁰**, który jest skierowany do zawodników objętych systemem sportu młodzieżowego, uprawiających indywidualne sporty olimpijskie (letnie oraz zimowe), będących zawodnikami kadr narodowych polskich związków sportowych. Każdy z zawodników będzie otrzymywał rocznie około 40 000 zł. Mają one zostać przeznaczone na rozwój oraz doskonalenie umiejętności utalentowanych sportowców w wieku 18–23 lata. Sportowcy, w ramach programu, mogą zdecydować samodzielnie o wykorzystaniu otrzymanych funduszy na refundację wydatków m.in. na: fizjoterapeutę, lekarza, dietetyka, psychologa, suplementację czy studia. Efektywność wydatkowania tych środków będzie weryfikowana przez MSiT.

5.3. Plany na przyszłość uczniów

O plany na przyszłość zapytano trzy grupy młodzieży uzdolnionej sportowo. Niezależnie od trenowanego sportu uczniowie udzielali bardzo podobnych wypowiedzi. Bardzo często wskazywano na plany kontynuacji edukacji w Akademii Wychowania Fizycznego i zdobycia zawodu trenera. Kierunkiem często wskazywanym była ponadto fizjoterapia. Jako zaletę studiów na Akademii Wychowania Fizycznego (AWF) wskazywano możliwość łączenia edukacji oraz szkolenia sportowego dzięki możliwości uzyskania zgody na Indywidualny Tok Studiów (ITS) lub Indywidualny Plan Studiów (IPS), w przypadku posiadania klasy mistrzowskiej, I bądź II klasy sportowej. Rozwiązania w postaci ITS oraz IPS są standardem

na AWF i zapewniają odpowiednie warunki jednoczesnego studiowania oraz rozwijania indywidualnych zainteresowań sportowych. Indywidualizacja programu nauczania na uczelniach wyższych jest jednym z silnych postulatów młodzieży.

Zawodnicy, którzy wyrażali chęć dalszej kontynuacji kariery sportowej ubolewali nad tym, że ITS i IPS nie jest standardem na uczelniach wyższych. Poza AWF Indywidualna Organizacja Studiów jest możliwa np. w sytuacji studiowania na więcej niż jednym kierunku studiów, samodzielnego wychowywania dzieci, czy szczególnego zaangażowania w prace na rzecz uczelni. W celu umożliwienia młodzieży kończącej placówki sportowe łączenia edukacji i sportu taka możliwość powinna również istnieć na innych uczelniach.

Pojawiały się również głosy bardzo sceptyczne, mówiące o tym, że możliwości kontynuowania kariery sportowej kończą się po zakończeniu szkoły bowiem kończy się wówczas finansowanie. Wsparcie materialne zaczyna spoczywać na barkach rodziców i bez ich pomocy nie ma szans na kontynuację kariery. Po zakończeniu szkolenia w placówkach sportowych uczniowie podejmują naukę na uczelni wyższej, gdzie środki finansowe na ich szkolenie są ograniczone lub wracają do klubów i to od ich możliwości finansowych zależy dalszy rozwój zawodników. Warto przytoczyć opinie związane z tym zagadnieniem:

„Uczeń w SMS ma dobrze - ma dobre warunki, ja byłem sam niedawno przykładem jak kończyłem SMS. Tu miałem tak: jedzenie za darmo, mieszkanie za darmo, internat załatwiony - szedłem i tylko trenowałem i się uczyłem. Natomiast poszedłem do AZS-u gdańskiego, a tam się okazuje, że tam ani akademika nie mam, ani stypendium nie mam, jedzenie muszę sobie sam kupować, na trening trzeba jechać (no co prawda miałem bilet miesięczny, co mi AZS kupował) no i to było wszystko. Czyli tak naprawdę nic nie miałem. I to jest taki problem, gdzie następuje zderzenie i jeżeli się zbyt ciepłarniane warunki miało w SMS-ie, to potem jest na pewno trudno się odnaleźć gdzieś tam. Ja to dwa lata ciągnąłem i musiałem przerwać, bo: albo bym trenował wioślarstwo, albo bym skończył studia. To są też dziś bariery no, niestety”.

Trener SMS

„Największą barierą w rozwoju kariery sportowej po ukończeniu szkoły są kluby z małą pulą pieniędzy – za mało jest grup młodzieżowych oraz brakuje dla nich stypendiów. Kluby często nie mają środków, żeby zapewnić optymalne warunki [do szkolenia sportowego]”.

Trener SMS

Uczniowie jednej ze szkół będący zawodnikami wojskowego klubu sportowego wskazywali na zaletę z przynależności do tego klubu w postaci możliwości uzyskania etatu w wojsku. W szkole odpowiedzialnej za szkolenie w sportach zimowych wskazywano, że popularnymi

kierunkami rozwoju są kierunki **służby strażackiej, policyjnej i wojskowej**. W jednej szkole odpowiedzialnej za szkolenie siatkarek mówiono, że część absolwentek widzi dla siebie szansę **pracy w modelingu** ze względu na dobre warunki fizyczne.

Uczniom z którymi przeprowadzono wywiady grupowe bardzo trudno jest sobie wyobrazić funkcjonowanie bez trenowania. Sport stał się częścią ich życia i większość chciałaby dostosować treningi do edukacji bądź pracy, gdyby była taka możliwość. Dostrzec można silną wolę młodych sportowców do łączenia edukacji z trenowaniem. Kontynuacja ta będzie jednak uzależniona od warunków, które stworzy im system.

5.4. Ocena zasadności naboru do kadry narodowej uczniów i absolwentów SMS, NSMS i OSSM

Przedstawiciele 25 polskich związków sportowych prawie zgodnie twierdzili, że uczniowie i absolwenci SMS, NSMS i OSS mają zdecydowanie większe szanse na zasilenie kadr narodowych, niż absolwenci zwykłych szkół. Jedynie przedstawiciel Polskiego Związku Piłki Nożnej był zdania, że ukończenie jednej z tych placówek nie ma przy naborze znaczenia. Uzasadnił, że równie często bazą do rekrutacji do reprezentacji Polski są reprezentacje wojewódzkie i kluby.

Zasadność naboru do kadr narodowych absolwentów SMS, NSMS i OSSM wynika po pierwsze z wysokiego poziomu warunków przyjęcia do szkół. Są do nich przyjmowani najlepsi zawodnicy, już na tym etapie następuje wyłonienie osób, w których rozwój warto inwestować. W procesie rekrutacji przewodnią rolę odgrywają szkoły, a przedstawicielom związków trudno było jednoznacznie stwierdzić, czy związki powinny odgrywać większą rolę w tym procesie. Przedstawiciel Polskiego Związku Judo zwracał uwagę na to, że są kryteria, które trzeba spełnić, żeby się dostać do tych ośrodków, dzięki czemu trafiają do nich osoby o odpowiednio wysokim poziomie sportowym.

Uczniowie SMS, NSMS i OSSM w opinii przedstawicieli polskich związków osiągają lepsze wyniki, gdyż możliwości rozwoju w nich są dużo większe. Uczniowie są lepiej wyszkoleni, mają lepsze warunki, jeśli chodzi o obiekty oraz sprzęt sportowy i pomoce dydaktyczne. Ich proces szkolenia jest kontrolowany przez profesjonalistów w zdecydowanie większym stopniu, niż w klubach, szkoły te mają też możliwości finansowe zdecydowanie lepsze, niż kluby. Również przedstawiciel Polskiego Związku Kajakowego zwrócił na to uwagę, że ci zawodnicy, którzy są w szkołach mistrzostwa sportowego, podnoszą swój poziom sportowy zdecydowanie szybciej, niż zawodnicy w klubie. Mają oni zapewnione lepsze warunki, niż zawodnik, który zostaje w klubie i podejmuje naukę w szkole niezwiązanej ze sportem. Tylko SMSy mają bowiem taki obowiązek, aby dostosować zajęcia edukacyjne do zajęć sportowych. To w dużej mierze wpływa na poprawę efektywności szkolenia. Trenerzy polskich związków sportowych wyjaśniali, że biorą udział w rekrutowaniu uczniów do kadr

narodowych, a rola szkół kończy się na szkoleniu, nie uczestniczą one w powoływaniu do kadry narodowej. Zdarzają się przypadki sugerowania przez trenerów szkolnych rekrutacji zawodników do kadr narodowych, lecz ostateczne i decydujące zdanie należy do związków sportowych. Osoby odpowiedzialne za rekrutację nie zgłaszały zastrzeżeń co do tego systemu. Sieć szkół SMS, NSMS i OSSM została oceniona pozytywnie, absolwenci to naturalni kandydaci do zasilenia kadr narodowych i należy dążyć do udoskonalania tego systemu poprzez likwidację barier wymienionych w rozdziale 3, szczególnie umożliwić szkołom rekrutację młodzieży z całej Polski, usprawnić współpracę z klubami na rzecz przekazywania najlepszych zawodników i ułatwić godzenie nauki ze szkoleniem sportowym.

6. Systemy szkolenia młodzieży funkcjonujące w wybranych państwach europejskich

6.1. Niemcy

Sprawy sportu podlegają w Niemczech pod Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, aczkolwiek nie jest to wyłączna domena tego resortu, ponieważ niemieckie Ministerstwo Obrony również wkracza w ten obszar, wspierając sportowy rozwój żołnierzy Bundeswehry. Największa odpowiedzialność za rozwój sportu w RFN ciąży jednak na Niemieckim Olimpijskim Związku Sportowym (*Deutscher Olympischer Sportbund, DOSB*) – pozarządowej organizacji reprezentującej ponad 90 tys. klubów sportowych. Posiada 99 podmiotów członkowskich, spośród których 16 to regionalne konfederacje sportowe, 63 federacje krajowe i 20 stowarzyszeń sportowych o szczególnych zadaniach. Budżet DOSB składa się z: subwencji budżetowych, składek członkowskich, wpływów z marketingu i loterii oraz innych źródeł.

W Niemczech szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo przeprowadza się w systemie elitarnych szkół sportowych (*Eliteschule des Sports*) oraz szkół partnerskich (*Partnerschulen des Leistungssports*). Elitarne szkoły sportowe mają ogromny wkład w rozwój talentów sportowych u dzieci i młodzieży. Znaczący odsetek uczestników i medalistów igrzysk olimpijskich to absolwenci tych właśnie szkół. Uczniowie i absolwenci elitarnych szkół statystycznie częściej osiągają sukcesy na imprezach mistrzowskich. Około 80% sportowców reprezentujących RFN na zimowych igrzyskach olimpijskich w amerykańskim Salt Lake City, kształciło się w elitarnych szkołach sportowych. Na igrzyskach olimpijskich w Vancouver medale zdobyte przez zawodników wywodzących się z elitarnych szkół sportowych stanowiły 83,7% wszystkich miejsc medalowych reprezentacji RFN. Na igrzyskach olimpijskich w Soczi wszyscy niemieccy medaliści byli obecnymi lub dawnymi uczniami elitarnych szkół. Cztery lata wcześniej, na igrzyskach w Londynie stanowili oni 26,6% kadry narodowej Niemiec, ale zdobyli 34,9% medali niemieckiej reprezentacji.

Sieć niemieckich szkół elitarnych składa się obecnie z 43 podmiotów wyspecjalizowanych w różnych dyscyplinach sportowych, przy czym ich liczba co jakiś czas zmienia się, co wynika z faktu, iż status szkoły elitarniej przyznawany jest na okres trwania jednego cyklu olimpijskiego. Po upływie czterech lat, szkoły te przechodzą ewaluację, od której zależy to, czy utrzymają swój status.

Szkoły elitarne realizują kształcenie dualne – łączą treningi sportowe z normalnymi zajęciami lekcyjnymi, przy czym proces nauczania jest w nich bardziej elastyczny i lepiej dostosowany do potrzeb młodzieży uzdolnionej sportowo. Zajęcia lekcyjne mogą w nich zaczynać się w godzinach popołudniowych, aby umożliwić młodzieży odbycie porannego

treningu. Dopuszcza się w nich również zmianę harmonogramu testów, jeśli kolidują one z wydarzeniami sportowymi. Praca nauczyciela z uczniem ma bardziej indywidualny charakter niż w zwykłej szkole. Młodzi sportowcy biorą ponadto udział w treningach prowadzonych przez wykwalifikowaną kadrę trenerską. Szkoły te działają w ścisłej współpracy z centrami kształcenia olimpijskiego (ich profile muszą być do siebie zbliżone). Ponieważ finansowanie niemieckiego systemu edukacji opiera się na środkach publicznych, elitarne szkoły sportowe są finansowane przez landy. Finansowy wkład w rozwój tych szkół ma również niemiecki związek banków (*Deutscher Sparkassen und Giroverband, DSGV*).

Poza elitarnymi szkołami sportowymi działają też placówki szkolne, w których realizowane są specjalne programy rozwijające umiejętności w poszczególnych dyscyplinach (np. w piłce nożnej) we współpracy z klubami sportowymi oraz przy ich zaangażowaniu finansowym. Plany treningowe (w wymiarze od 12 do 18 godzin tygodniowo) są włączane do każdego dnia szkolnego w ramach regularnych zajęć dla młodzieży.

Środki finansowe na sport rozdziela Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Kluczową rolę w kierowaniu i zarządzaniu systemem rozwoju talentów sportowych młodzieży odgrywa DOSP.

6.2. Wielka Brytania

System wspierania młodzieży utalentowanej sportowo w Wielkiej Brytanii znacznie różni się od modelu funkcjonującego w Niemczech. Sprawy związane ze sportem podlegają pod Ministerstwo Kultury, Mediów i Sportu (*Department for Culture, Media and Sport*), jednak główny ciężar odpowiedzialności za realizację programów wspierających rozwój sportowy młodzieży ciąży na dwóch rządowych agencjach: Sport England i UK Sport.

Pierwsza z organizacji decyduje o tym, w jakich obszarach inwestowane są środki z budżetu państwa oraz z funduszu zasilanego z zysków pochodzących z państwowej loterii. Organizacja inwestuje w urządzenia, systemy i programy szkoleniowe, które mają na celu ułatwić sportowcom, w tym uzdolnionej młodzieży, uprawianie sportu i rozwijanie talentów. W okresie 2012-2017 Sport England otrzymała 1 mld funtów na rozwijanie projektów związanych m.in. z tworzeniem możliwości młodym ludziom do uprawiania sportu, pielęgnowaniem i rozwijaniem talentów sportowych czy promocją sportowego trybu życia itp. W aktualnie wdrażanej strategii na lata 2016-2021 (*Towards an Active Nation*) zaplanowano działania, mające na celu rozwój systemu szkoleniowego, zachęcanie utalentowanych sportowców do dalszego kształcenia się za pośrednictwem programu *TASS (Talented Athlete Scholarship Scheme)* czy objęcie wsparciem stypendialnym sportowców o ograniczonych zasobach materialnych w ramach programu *Backing the Best*. Osobnym działaniem jest utworzenie wskaźników mierzących sukcesy inwestycji

w talenty w ramach programów realizowanych przez Sport England. Ze wszystkich działań realizowanych przez Sport England, program TASS, ustanowiony w 2003 roku, jest instrumentem, który dostarcza największego wsparcia dla młodych sportowców. Stypendium wypłacane w ramach tego programu jest corocznie sprawdzane, a sportowcy mogą aplikować o wsparcie na okres najwyżej trzech lat.

Rola UK Sports polega na dbaniu o to, aby zasoby kierowane na wsparcie sportowców olimpijskich i paraolimpijskich były ukierunkowane na maksymalizację szans na sukces medalowy. Choć większość działań nie dotyczy bezpośrednio młodzieży utalentowanej sportowo, to jeden z programów (*Talent ID*) skierowany jest do osób powyżej 16 lat, które osiągają wyjątkowo dobre wyniki w określonej dyscyplinie sportowej. Program polega na odkrywaniu nowych talentów sportowych i rozwijaniu ich umiejętności pod kątem igrzysk olimpijskich lub innych wydarzeń sportowych.

W system wspierania rozwoju młodych talentów sportowych jest też zaangażowana organizacja *Youth Sport Trust*. Uruchomiła ona platformę internetową, mającą na celu pomoc młodym sportowcom odnaleźć równowagę między nauką, sportem a życiem rodzinnym, a także zmniejszyć presję związaną z godzeniem obowiązków we wszystkich trzech obszarach. Celem programu jest też wspieranie sportowców i ich środowisk (trenerów, nauczycieli, urzędników) w rozwijaniu potencjału sportowego i skutecznego wykorzystywania go do osiągnięcia sukcesów w sporcie.

W Wielkiej Brytanii od 2006 roku corocznie organizowane są zawody sportowe dla szkół, początkowo znane jako *UK School Games*, a od 2012 roku występujące pod zmienioną nazwą *The School Games*. Wraz ze zmianą nazwy zmieniła się formuła zawodów. Elitarny charakter, premiujący tylko najlepsze szkoły sportowe, został zastąpiony bardziej inkluzywną formułą. Zawody składają się z czterech poziomów. Na pierwszym poziomie zachodzi wewnątrzszkolna rywalizacja. Na drugim poziomie dochodzi do współzawodnictwa między szkołami na poziomie lokalnym. Na trzecim ma miejsce tzw. *School Games Festival*, czyli zawody o randze regionalnej. Ostatni etap to krajowe zawody, w których występują tylko najlepsi sportowcy w wybranych dyscyplinach sportowych.

Organizatorami *The Sport Games* są: Ministerstwo kultury, mediów i sportu, organizacja Sport England, Brytyjskie Stowarzyszenie Paraolimpijskie (*The British Paralympic Association*) oraz *The Youth Sport Trust*.

6.3. Holandia

Holenderski system wspierania sportu, w tym młodzieży uzdolnionej sportowo, przypomina w pewnych aspektach model niemiecki. Rozwój sportu zawodowego i amatorskiego leży w gestii Ministerstwa Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu (*Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, VWS*). Z budżetu tego resortu oraz funduszu zasilanego przez wpływy z loterii państwowej, każdego roku na rozwój sportu wyczynowego przeznaczana się kwota na poziomie 52 milionów euro. Pod koniec lat 90. XX wieku na ten cel przeznaczano mniej niż połowę obecnej puli środków (tylko 20 mln euro rocznie).

Najważniejszą organizacją zajmującą się rozwojem sportu, w tym udzielaniem wsparcia dla utalentowanej sportowo młodzieży, jest NOC*NSF (Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie), która powstała z połączenia Holenderskiego Komitetu Olimpijskiego i Holenderskiej Federacji Sportowej. Podobnie jak DOSB w Niemczech, w strukturze NOC*NSF odnaleźć można całe spektrum organizacji i stowarzyszeń sportowych. 74 podmioty członkowskie reprezentują ponad 23 tys. klubów sportowych, w których działa ok. 5,3 miliona mieszkańców Holandii (prawie jedna trzecia ogółu populacji zamieszkującej ten kraj). NOC*NSF rozwija i promuje ruch olimpijski w Holandii, ale jest też odpowiedzialna za wysyłanie sportowców na Igrzyska Olimpijskie, Młodzieżowe Igrzyska Olimpijskie oraz Europejskie Igrzyska Olimpijskie Młodzieży.

NOC*NSF rozwija też szereg programów skierowanych do młodych talentów sportowych. Służą temu między innymi takie działania jak: program Identyfikacji Talentów, polegający na włączeniu grupy ekspertów w proces rozpoznawania talentów i określania poziomu ich umiejętności, czy też program rozwoju regionalnych talentów.

W Holandii rozwinęła się też sieć sportowych szkół elitarnych (*Topsport Talentscholen*). Zadanie zbudowania sieci takich szkół powierzono Fundacji LOOT (*Landelijke Organisatie Onderwijs Topsport*) powołanej do życia w 1991 roku. Początkowo sieć ta składała się z sześciu szkół. Na przestrzeni kilkunastu lat rozrosła się do 29 szkół. Sieć zapewnia wsparcie szkoleniowo-edukacyjne dla ok. 3 tys. młodych sportowców. Do elitarnych szkół trafiają talenty rozpoznane przez NOC*NSF. Celem tych szkół jest rozwinięcie umiejętności i pokierowanie rozwojem młodej generacji sportowców. Akredytacja dla szkół elitarnych jest udzielana przez fundację LOOT. Przyznanie akredytacji poprzedzone jest wnikliwym badaniem, w jakim stopniu szkoła spełnia wymagane kryteria. Brane są też pod uwagę wymogi Ministerstwa Edukacji, Kultury i Nauki (*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, OCW*).

Szkoły elitarne zapewniają dualne kształcenie dla swoich podopiecznych. Z jednej strony stawia się nacisk na zapewnianie wysokiej jakości szkoleń i treningów. Z drugiej zaś realizowany jest standardowy program nauczania, przy czym dozwolone jest zredukowanie godzin lekcyjnych z poziomu 1040 godzin rocznie do poziomu 800 godzin rocznie.

Utalentowani sportowcy otrzymują także indywidualne wsparcie od koordynatora w kreowaniu bardziej elastycznego harmonogramu zajęć i dostosowywaniu terminów egzaminów do potrzeb ucznia.

Na przestrzeni ostatnich lat rozbudowano na terenie Holandii infrastrukturę sportową, dzięki której młodzi sportowcy mogą rozwijać swoje umiejętności sportowe. W tym celu powołano Centra Topsport i Edukacji (*Centra voor Topsport en Onderwijs*, CTO) oraz Narodowe Centra Topsport (*Nationale Topsport Centra*, NTC).

Wprowadzone w ostatnich latach reformy dotyczące systemu wsparcia młodzieży utalentowanej sportowo, skupione były na standaryzacji, profesjonalizacji i centralizacji selekcji młodych talentów i rozwijaniu ich umiejętności aż do momentu osiągnięcia pełnego zawodowstwa.

6.4. Szwecja

Szwedzki model wspierania sportu, w tym wyczynowego sportu młodzieżowego, posiada znamiona odrębności w stosunku do opisanych wcześniej modeli. Wyróżnia się on także na tle innych skandynawskich rozwiązań systemowych. Jego specyfika polega na tym, że jest on w znacznym stopniu zdecentralizowany, w wyniku przeprowadzonych reform na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat.

Jak do tej pory, nie ustawiono odrębnej organizacji odpowiedzialnej za rozwój sportu wyczynowego oraz wspieranie młodych talentów. W obszarze tym krzyżują się działania podejmowane przez Szwedzki Komitet Olimpijski (*Sveriges Olympiska Kommitté*, SOK), Szwedzką Konfederację Sportu (*Riksidrottsförbundet*, RF) oraz federacje sportowe (te najbardziej wpływowe reprezentują takie dyscypliny sportu jak: piłka nożna, pływanie i hokej na lodzie). W strukturach rządowych za sprawy związane ze sportem wyczynowym i współzawodnictwem międzynarodowym odpowiedzialne jest Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej (*Ministry of Health and Social Affairs*).

Największy ciężar odpowiedzialności spoczywa na federacjach sportowych (to one dbają o rozwój poszczególnych dyscyplin, w tym wsparcie dla młodych talentów) i zrzeszonych w nich klubach sportowych. Federacje otrzymują jednak wsparcie finansowe w postaci subsydiów i grantów od RF. Federacje mają też możliwość dołączenia do specjalnego programu rozwijanego przez RF, którego celem jest udzielanie wsparcia talentom. Na poziomie regionalnym działa dziewięć centrów sportu wyczynowego (Reg EIC). Ich działanie obejmuje wsparcie fizyczne i mentalne dla sportowców, doradztwo oraz edukację. Działa też jedno krajowe centrum z siedzibą w Sztokholmie.

W Szwecji już w latach 70. XX wieku uformowały się szkoły sportowe (RIGs). Także dzisiaj funkcjonuje ten typ szkół, oferując młodym talentom rozwój umiejętności sportowych, którym towarzyszy tradycyjny proces nauczania. Sieć składa się obecnie z 51 szkół rozlokowanych na terenie całej Szwecji. Na tle państw, w których rozwinęły się szkoły sportowe, Szwecja prezentuje osobne podejście w wielu kwestiach. Na przykład brakuje krajowej strategii lub systemu, który regulowałby funkcjonowanie szkół sportowych. W efekcie nie wykształcił się dominujący model szkoły sportowej. Istnieje duża dowolność w zakresie wielkości szkół, sposobu organizowania lekcji, treści kształcenia, czy ilości czasu poświęcanego na treningi i naukę. Część szkół sportowych oferuje swoim podopiecznym rozwój w wielu dyscyplinach sportowych, inne zaś kładą nacisk na rozwój umiejętności w konkretnych dziedzinach sportu. Inną cechą wyróżniającą Szwecję jest to, że uczestnikami rywalizacji sportowej nie są szkoły, w których kształcą się uczniowie (tak jak jest w większości państw w podobnym systemie), lecz kluby sportowe. Szkoły, mimo iż prowadzą zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, nie mają możliwości brania udziału w rywalizacji z innymi szkołami i porównywania swojego poziomu sportowego (i swoich wychowanków) z poziomem sportowym innych szkół (i ich podopiecznych).

6.5. Estonia

Sprawami sportu zajmuje się w Estonii Ministerstwo Kultury (*Kultuuriministeerium*). Posiada ono w swoich strukturach Departament Sportu, który zajmuje się takimi problemami jak: rozwój sportu, wspieranie finansowe estońskich federacji sportowych oraz realizowanie różnego rodzaju programów skierowanych do środowisk sportowych. Zadaniem ministerstwa jest także organizowanie pracy Estońskiej Rady Sportowej oraz Estońskiej Regionalnej Rady Sportowej.

W obszar sportu wkraczają też inne resorty (m.in. Ministerstwo Edukacji i Badań, Ministerstwo Obrony, czy Ministerstwo Spraw Społecznych). Ministerstwo Edukacji i Badań (*Haridus- ja teadusministeerium*) przeznacza środki finansowe na Szkołę Sportową Audentes w Tallinie, której celem jest dostarczanie wysokiej jakości opieki trenerskiej dla młodzieży uzdolnionej sportowo. Jest to jedyna w kraju szkoła, łącząca szkolenia sportowe na wysokim poziomie z możliwością uzyskania wykształcenia średniego.

W estońskich szkołach istnieją specjalne klasy sportowe, które charakteryzują się elastycznością w dostosowywaniu trybu lekcyjnego do wymogów prowadzenia zajęć sportowych dla młodzieży. We współpracy z estońskim Komitetem Olimpijskim (*Eesti Olümpiakomitee*), ministerstwo oferuje też specjalny program stypendialny wspierający najlepszych sportowców młodego pokolenia w czasie kształcenia na poziomie średnim i wyższym. W wyniku kooperacji Ministerstwa Kultury, Ministerstwa Edukacji i Badań oraz estońskiego Komitetu Olimpijskiego stworzono sieć centrów treningowych dla młodzieży.

Centra te są współfinansowane przez budżet państwa, przy zaangażowaniu finansowym władz lokalnych.

W 2015 roku estoński Parlament (*Riigikogu*) przyjął strategię pod tytułem *Ogólne zasady polityki sportowej do 2030 roku*. Strategia ta została opracowana po przeprowadzeniu szerokich konsultacji ze środowiskiem sportowym. Jej celem było wypracowanie kierunków działań, pozwalających nie tylko upowszechnić uprawianie sportu w Estonii, ale także wesprzeć sport elitarny, w tym młodzież uzdolnioną sportowo. W strategii zawarto rozwiązania, przewidujące m.in. zwiększenie finansowania dla sportu wyczynowego oraz rozbudowę infrastruktury sportowej.

7. Wnioski i rekomendacje

W 2016 roku w Polsce realizowano łącznie 132 zadania szkolenia grupowego młodzieży uzdolnionej sportowo w SMS, NSMS oraz OSSM. Badanie wykazało, że choć placówki edukacyjne nie są równomiernie rozmieszczone na terenie kraju, a w przypadku niektórych sportów istnieje niewielka liczba podmiotów realizujących szkolenie dla młodzieży, to liczba tych szkół wydaje się być optymalna. Stanowi ona odzwierciedlenie popularności poszczególnych sportów. Lokalizacja niektórych, w szczególności szkół prowadzących szkolenie w sportach zimowych uzasadniona jest warunkami geograficznymi umożliwiającymi efektywne szkolenie. Jednocześnie należy zauważyć, że odległość szkoły od domu stanowi bardzo istotny czynnik decydujący o podjęciu przez ucznia nauki i szkolenia sportowego w danej placówce. Dlatego należy pamiętać, że ograniczenie liczby placówek każdorazowo wpłynie na zmniejszenie dostępności do szkolenia sportowego na najwyższym poziomie.

Polskie związki sportowe w różny sposób rozdysponowują środki przeznaczone na szkolenie młodzieży. Nie zawsze szkolenie grupowe stanowi najważniejszą formę szkolenia stosowaną w danym sporcie. Analizowana forma szkolenia odgrywa niewielką rolę w przypadku na przykład żeglarstwa, czy szermierki. Taka strategia znajduje swoje odzwierciedlenie w liczbie zdobywanych medali (w przypadku tych sportów medale rzadko należą do absolwentów SMS, NSMS czy OSSM).

Tak duże zróżnicowanie w podejściu polskich związków sportowych do kwestii szkolenia młodzieży utrudnia jednoznaczną ocenę tego, jaka forma szkolenia jest najbardziej efektywna jeśli chodzi o sukcesy medalowe. Badanie wykazało jednak, że wykorzystywanie form umożliwiających łączenie szkolenia sportowego i edukacji należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Jednostki te stwarzają dla młodzieży lepsze warunki do szkolenia sportowego, niż szkoły niezwiązane z tym szkoleniem. Przede wszystkim zabezpieczają zawodnikom właściwsze warunki rozwoju, w większym stopniu ułatwiają ponadto uczniom łączenie szkolenia sportowego i edukacji.

Zasadne jest dalsze wspieranie szkolenia grupowego młodzieży uzdolnionej sportowo, zwłaszcza w sportach zimowych, które charakteryzują się bardzo dużą efektywnością w zasilaniu kadr narodowych. Lokalizacja tych szkół wykorzystująca uwarunkowania geograficzne pozwala na skuteczną realizację szkolenia. Ponadto konieczność dostępu do infrastruktury sportowej sprawia, że uczęszczanie do tego typu szkoły ułatwia realizację profesjonalnego szkolenia sportowego. W efekcie w Polsce istnieje niewiele alternatyw szkolenia sportowego w sportach zimowych dla młodzieży, a szkoły mistrzostwa sportowego stanowią kluczową jego formę.

W przypadku gier zespołowych należy zauważyć, że uczniowie wywodzący się z analizowanych typów szkół zasilają kadry narodowe, ale ich udział jest znacząco mniejszy niż na przykład w sportach zimowych. Nie należy jednak tego odnosić do niskiej efektywności szkolenia w analizowanych typach szkół. Gry zespołowe należą do najpopularniejszych sportów w Polsce, a do ich trenowania nie jest potrzebna zaawansowana infrastruktura techniczna. Efektem tego jest bardzo rozbudowana siatka innych możliwości trenowania tych sportów w lokalnych klubach sportowych. W tym przypadku analizowane typy szkół stanowią jedną z wielu alternatyw dla profesjonalnego szkolenia sportowego. Nie ma zatem konieczności, aby zwiększać liczbę tych placówek. Kluczowe wydaje się być podejmowanie działań ukierunkowanych na rekrutację najlepszych i najbardziej perspektywicznych zawodników w Polsce.

Szkolenie sportowe realizowane w SMS, NSMS oraz OSSM trudno przełożyć na sukcesy sportowe w seniorskich kategoriach wiekowych. Szkolenie sportowe realizowane w tego typu placówkach edukacyjnych stanowi zazwyczaj tylko pewien okres w karierze sportowej zawodnika. Dalsze sukcesy zależą w dużej mierze od tego, w jaki sposób kontynuowane będzie szkolenie sportowe po zakończeniu edukacji w analizowanych typach szkół. Badanie wykazało, że 29% medali zdobytych w latach 2014-2016 w imprezach mistrzowskich należy do absolwentów SMS, NSMS, OSSM. Możliwe jest podjęcie działań ukierunkowanych na zwiększenie udziału absolwentów tych typów szkół wśród medalistów olimpijskich, mistrzostw świata oraz mistrzostw Europy. Szanse na zdobycie medali przez tę grupę zawodników są tym większe, im większa jest popularność danego sportu. Ponadto należy zauważyć, że największą efektywnością medalową w ramach analizowanego systemu szkolenia młodzieży cechują się związki sportowe, w których inne możliwości szkolenia są ograniczone.

Skupiając uwagę na sposobie funkcjonowania SMS, NSMS i OSSM należy zauważyć, że zasadniczym problemem jest to, że nie zawsze do szkół mistrzostwa sportowego trafiają najlepsi zawodnicy. Problem ten ma bardzo różne podłoża. Nie zawsze są one zależne od szkół, czy polskich związków sportowych. Kluczowym problemem jest to, że rodzice dzieci uzdolnionych sportowo wyrażają **obawy wobec trudności łączenia edukacji ze szkoleniem sportowym w badanych typach szkół.** Cykl szkoleniowy młodych sportowców wymaga częstych wyjazdów (na przykład na zgrupowania, zawody), co wiąże się z licznymi nieobecnościami na zajęciach dydaktycznych. W szkołach stosowane są sposoby ułatwiające uczniom nadrabianie zaległości w nauce, jednak nie zawsze stosowane rozwiązania są skuteczne. Istotne jest zatem upowszechnienie stosowania skutecznych mechanizmów zapewniających ciągłość edukacji w procesie szkolenia sportowego. Jako efektywne rozwiązanie problemu wskazać można upowszechnienie możliwości nauki zdalnej z wykorzystaniem e-learningu, który staje się coraz bardziej popularnym narzędziem wsparcia procesu dydaktycznego. Zapewnienie ciągłości w edukacji byłoby wówczas możliwe dzięki podtrzymywaniu kontaktu ucznia

z nauczycielami poprzez wymianę informacji na platformie internetowej. Alternatywnym rozwiązaniem, które jest równie skuteczne, jednak mniej efektywne finansowo oraz stanowi większe wyzwanie organizacyjne, jest delegowanie na wyjazdy nauczycieli.

Nasylenie geograficzne szkołami mistrzostwa sportowego sprawia, że niejednokrotnie brak odpowiedniej infrastruktury pozwalającej na zapewnienie zakwaterowania zawodników ogranicza możliwości rekrutacji młodzieży uzdolnionej sportowo z całej Polski. Zwiększenie liczby szkół nie jest zasadne ze względu na ich specyfikę – edukację i szkolenie sportowe mają w nich podejmować tylko najlepsi zawodnicy. Zasadne jest zatem przeprowadzenie analizy możliwości wdrożenia programu wspierającego powstanie i rozbudowę internatów przy szkołach odpowiedzialnych za szkolenie sportowe.

Zawodnicy objęci szkoleniem sportowym w badanych placówkach rozpoczynając naukę w szkole często reprezentują różny poziom sportowy. Zawodnicy nierzadko wywodzą się z lokalnych klubów sportowych, w których realizowane są odrębne programy szkolenia sportowego. Według dyrektorów badanych szkół często wiąże się to z rekrutacją zawodników o różnych (nie zawsze korzystnych dla dalszego szkolenia) nawykach. Ponadto szkoły musząc zapewnić ciągłość funkcjonowania w kolejnych latach nie zawsze są w stanie rekrutować uczniów o zbliżonym (najwyższym) poziomie sportowym. Działania zaradcze na zaistniały problem powinny obejmować wdrożenie równoległe dwóch rozwiązań. Po pierwsze istotne jest zapobieganie różnicom w wyszkoleniu wśród zawodników wywodzących się z różnych klubów sportowych. Działaniem zaradczym mogłaby być próba stworzenia zestawu podstawowych zasad zatwierdzonych przez pzs (uproszczona forma programów szkolenia opracowywanych dla SMS, NSMS, OSSM) obowiązujących we wszystkich klubach sportowych w ramach danego sportu. Zasadne byłoby również przeanalizowanie możliwości stworzenia i realizacji systemu szkolenia dla trenerów z lokalnych klubów sportowych, które pozwolą na aktualizowanie wiedzy dotyczącej szkolenia w danym sporcie. Po drugie zasadne jest wprowadzenie działań pozwalających na skuteczne wyrównywanie poziomu sportowego uczniów. W tym przypadku sprawdza się funkcjonowanie zespołów szkół, w których wydłużony jest cykl szkoleniowy. Rozpoczęcie szkolenia kierunkowego (np. od IV klasy szkoły podstawowej) oraz kontynuowanie w tym samym środowisku szkolnym szkolenia specjalistycznego aż do końca szkoły średniej pozwala na wyrównanie poziomu uczniów w pierwszych latach. Jednocześnie należy zauważyć, że różnic w poziomie zawodników nie da się zniwelować w zupełności ze względu na posiadane predyspozycje. Konieczne jest zatem kontynuowanie indywidualnego podejścia do poszczególnych zawodników oraz wyznaczania indywidualnych celów szkoleniowych.

Warto zauważyć, że proces szkolenia w szkołach mistrzostwa sportowego sprawdza się jako efektywny i atrakcyjny dla zawodników mogących łączyć edukację i profesjonalne szkolenie sportowe. Badanie pozwoliło jednak na zdiagnozowanie problemów, które wpływają na skuteczność tego szkolenia. **Problemem wskazywanym przez szkoły jest brak diagnostyki medycznej w szkołach.** Efektywne i skuteczne realizowanie programu

szkolenia sportowego wymaga niejednokrotnie szybkiej reakcji w przypadku kontuzji sportowców. Zaleca się zatem, aby dokonać analizy możliwości wsparcia finansowego szkół, w celu podejmowania ścisłej współpracy z placówkami medycznymi, jednostkami naukowymi, instytutami badawczymi i innymi podmiotami, które mogłyby sprawnie realizować badania diagnostyczne.

Efekty szkolenia sportowego w dużej mierze zależą od dostępnej w poszczególnych szkołach infrastruktury. Nowoczesne zaplecze techniczne nie tylko podnosi atrakcyjność placówki, ale przede wszystkim **zwiększa szansę na uzyskiwanie zadowalających efektów szkolenia sportowego młodzieży**. Istotne jest kontynuowanie działań z zakresu podnoszenia jakości dostępnej w szkołach mistrzostwa sportowego i ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży infrastruktury sportowej.

Jako istotny problem dostrzega się również konieczność realizacji przez młodzież uzdolnioną sportowo podstawy programowej z przedmiotu wychowanie fizyczne. Problemem w tym przypadku jest przede wszystkim brak kontroli trenerów specjalistów nad treningiem podczas zajęć z wf-u i wiążące się z tym ryzyko kontuzji oraz brak zgodności z procesem szkolenia specjalistycznego. Bardzo istotne jest podejmowanie współpracy nauczycieli wf-u z trenerami odpowiedzialnymi za szkolenie sportowe. Zasadne jest również rozważenie możliwości włączenia zakresu podstawy programowej z wychowania fizycznego do programu szkolenia w danym sporcie, co w przyszłości da podstawy do możliwości zaliczenia wf-u w ramach procesu treningowego.

Efektywność szkolenia sportowego młodzieży uzdolnionej sportowo w szkołach mistrzostwa sportowego podobnie jak w ramach innych form szkolenia wiąże się z **ryzykiem porzucenia przez młodego zawodnika kariery sportowej**. Wyróżnić należy tu dwa kluczowe momenty dla podjęcia decyzji o rezygnacji. W pierwszym, zawodnik przerywa szkolenie w trakcie uczęszczania do SMS/NSMS/OSSM. W drugim przypadku dochodzi do porzucenia kariery sportowej po zakończeniu nauki w tego typu szkole. Istotnym problemem jest również ryzyko konieczności zakończenia kariery sportowej ze względu na kontuzje, a także obawy zawodników przed nieosiągnięciem w procesie edukacji wysokiego poziomu sportowego umożliwiającego uzyskanie finansowania szkolenia po ukończeniu SMS/NSMS/OSSM. Kluczowe jest zapobieganie przerywaniu cyklu szkoleniowego w trakcie szkolenia sportowego, kiedy zawodnik nie osiągnął jeszcze swojej szczytowej formy. W tym przypadku istotne jest wprowadzanie oraz utrzymywanie istniejących programów wsparcia młodzieży uzdolnionej sportowo. Istotną rolę odgrywają tu stypendia dla najlepszych zawodników, praca z psychologiem i podtrzymywanie wysokiego poziomu motywacji zawodnika przez trenera. W odpowiedzi na zaistniały problem zasadne jest również prowadzenie dalszych prac nad programem Kariery dwutorowej. Uzasadnione jest również podjęcie wspólnych działań wraz z Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego w zakresie upowszechnienia możliwości wykorzystywania ITS/IPS dla uczniów po szkołach mistrzostwa sportowego kontynuujących karierę sportową w celu zapobiegania rezygnacji z kariery sportowej spowodowanej ograniczonymi możliwościami łączenia studiów i szkolenia sportowego.

W celu odpowiedzi na wyzwania przejawiające się potrzebą doskonalenia formy szkolenia grupowego młodzieży uzdolnionej sportowo niezbędna jest współpraca pomiędzy **MSiT, polskimi związkami sportowymi, klubami, a także Ministerstwem Edukacji Narodowej. Wszystkie te instytucje stanowią system naczyń połączonych.** Ich ścisła, harmonijna współpraca jest niezbędna do realizacji wszystkich wypracowanych w badaniu rekomendacji na rzecz podniesienia jakości szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w Polsce.

8. Spis rysunków

Rysunek 1. Liczba uczniów w oddziałach mistrzostwa sportowego w podziale na województwa ..	16
Rysunek 2. Sporty według kategorii	17
Rysunek 3. Liczba uczniów objętych szkoleniem grupowym dofinansowanym ze środków FRKF w 2016 roku	33
Rysunek 4. Poziom zainteresowania ofertą edukacyjną w zakresie szkolenia sportowego w placówkach oświatowych w opinii przedstawicieli szkół SMS, NSMS oraz OSSM.....	47
Rysunek 5. Zasięg szkół realizujących zadanie szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w opinii przedstawicieli szkół SMS, NSMS oraz OSSM (N=30).....	60

9. Spis tabel

Tabela 1. Liczba zawodników posiadających ważne i aktualne licencje polskiego związku sportowego w 2016 roku – w podziale na kategorie sportów.	11
Tabela 2. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów	17
Tabela 3. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów – gry zespołowe.....	18
Tabela 4. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów – letnie sporty olimpijskie.....	18
Tabela 5. Liczba uczniów szkolonych w oddziałach mistrzostwa sportowego w 2014 i 2016 roku według kategorii sportów – zimowe sporty olimpijskie	19
Tabela 6. Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w OSSM-ach polskich związków sportowych	19
Tabela 7. Liczba placówek zaangażowanych w realizację zadania szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w 2016 roku w SMS, NSMS, OSSM.....	20
Tabela 8. Liczba placówek zaangażowanych w realizację zadania szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w 2016 roku według województw i kategorii sportów	21
Tabela 9. Rozproszenie terytorialne placówek realizujących szkolenie sportowe młodzieży w olimpijskich grach zespołowych w 2016 roku	22
Tabela 10. Rozproszenie terytorialne placówek realizujących szkolenie sportowe młodzieży w letnich sportach olimpijskich w 2016 roku	23
Tabela 11. Rozproszenie terytorialne placówek realizujących szkolenie sportowe młodzieży w zimowych sportach olimpijskich w 2016 roku.....	24
Tabela 12. Udział środków przeznaczonych na szkolenie grupowe w SMS, NSMS, OSSM w ogólnej puli środków na realizację zadań dofinansowanych z FRKF	26
Tabela 13. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego przy wsparciu ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w 2015 roku.....	31
Tabela 14. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego przy wsparciu ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w 2016 roku.....	32
Tabela 15. Liczba zawodników objętych szkoleniem grupowym finansowanym przy udziale środków z FRKF	35
Tabela 16. Liczba uczniów i absolwentów SMS, NSMS, OSSM w kadrach narodowych	37
Tabela 17. Uczestnicy mistrzostw świata oraz liczba miejsc medalowych zdobytych na imprezach rangi MŚ według sportów - młodzieżowcy i juniorzy	38
Tabela 18. Uczestnicy mistrzostw Europy oraz liczba miejsc medalowych zdobytych na imprezach rangi MŚ według sportów - młodzieżowcy i juniorzy	39
Tabela 19. Medale absolwentów SMS, NSMS, OSSM w imprezach mistrzowskich (według pzs) ..	41
Tabela 20. Jak ocenia Pan posiadaną bazę sportową w kontekście szkolenia młodzieży w tym sporcie [skala od 1 (lewy biegun) do 5 (prawy biegun)]? (ogółem).....	57
Tabela 21. Jak ocenia Pan posiadaną bazę sportową w kontekście szkolenia młodzieży w tym sporcie?(według sportów)	58
Tabela 22. Czy dostrzega Pan/i potrzebę wykonania inwestycji niezbędnych do szkolenia w tym sporcie?	59

Tabela 23. Czy przedstawiciele placówki (np. trenerzy, dyrektor) uczestniczyli w tworzeniu programu szkolenia sportowego?	66
Tabela 24. Czy według Pana/i obowiązujący program szkolenia sportowego dla tego sportu jest odpowiednio dopasowany do.....	67

10. Spis wykresów

Wykres 1. Zawodnicy gier zespołowych w podziale na kategorie wiekowe w 2016 roku	12
Wykres 2. Zawodnicy letnich sportów olimpijskich w podziale na kategorie wiekowe w 2016 roku	13
Wykres 3. Zawodnicy zimowych sportów olimpijskich w podziale na kategorie wiekowe w 2016 roku	14
Wykres 4. Liczba uczniów w oddziałach mistrzostwa sportowego według typu szkoły	15
Wykres 5. Liczba szkół posiadających oddziały mistrzostwa sportowego według typu szkoły	16
Wykres 6. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego w latach 2014-2016	25
Wykres 7. Dofinansowanie szkolenia grupowego młodzieży ze środków FRKF w latach 2014-2016 - letnie sporty olimpijskie	27
Wykres 8. Dofinansowanie szkolenia grupowego młodzieży ze środków FRKF w latach 2014-2016 - zimowe sporty olimpijskie.....	28
Wykres 9. Dofinansowanie szkolenia grupowego młodzieży ze środków FRKF w latach 2014-2016 - olimpijskie gry zespołowe.....	29
Wykres 10. Koszty realizacji zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa młodzieży w ramach szkolenia grupowego przy wsparciu ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w 2014 roku	30
Wykres 11. Ocena kosztów szkolenia w opinii dyrektorów SMS, NSMS, OSSM	33
Wykres 12. Liczba zawodników objętych szkoleniem sportowym według typu placówki	34
Wykres 13. Liczba zawodników objętych szkoleniem grupowym finansowanym przy udziale środków z FRKF według kategorii sportów (2016 rok).....	34
Wykres 14. Udział sukcesów absolwentów SMS, NSMS, OSSM w ogólnej liczbie medali zdobytych w latach 2014-2016 w imprezach mistrzowskich	40
Wykres 15. Formy wsparcia finansowego młodzieży wykorzystywane w SMS, NSMS, OSSM.....	47
Wykres 16. Czy szkoła posiada program szkolenia sportowego dla tego konkretnego sportu wymagany przez Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie oddziałów i szkół sportowych oraz oddziałów i szkół mistrzostwa sportowego?	65